

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TURİSTİK HEDİYELİK EŞYA KAPSAMINDA HAZIRLANAN FOLKLORİK
YAPMA BEBEK GİYSİLERİNİN TESPİTİ VE GİYSİ KALIPLARININ
STANDARTLAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ÖNERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Zerrin ATAK

Ankara
Mart, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TURİSTİK HEDİYELİK EŞYA KAPSAMINDA HAZIRLANAN FOLKLORİK
YAPMA BEBEK GİYSİLERİNİN TESPİTİ VE GİYSİ KALIPLARININ
STANDARTLAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ÖNERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zerrin ATAK

Danışman: Doç. Dr. Melda ÖZDEMİR

**Ankara
Mart, 2010**

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA ONAY SAYFASI

Zerrin Atak'ın "Turistik Hediyelik Eşya Kapsamında Hazırlanan Folklorik Yapma Bebek Giysilerinin Tespiti ve Giysi Kalıplarının Standartlaştırılması Üzerine Bir Öneri" başlıklı tezi 26.05.2010 tarihinde, jürimiz tarafından El Sanatları Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:Prof. Dr. Hüdaver COŞKUN.....
Üye :Doç. Dr. Melda ÖZDEMİR.....
Üye: Yrd. Doç. Dr. Özlem ALP.....

ÖNSÖZ

İnsanoğlu araştırıcı zekâsı, duygu yüklü yüreğiyle, göz nuru ve el emeğini birleştirerek asırlardır el sanatlarını üretmektedir. El sanatları yaşantımızın, geleneklerimizin parçası, zengin halk kültürümüzün önemli bir kaynağıdır.

Anadolu'nun coğrafi olarak kıtalar arasında bir geçiş noktası olması, iklim şartlarının insan yaşamına uygun olması ve topraklarının bereketi insanlığın bu topraklar üzerinde birçok medeniyetler kurmasına neden olmuş ve bunun sonucunda da çok renkli bir kültür mozaiği oluşmuştur. Samsun ili de bu kültür içinde yerini almıştır.

Türk giyim tarihi incelendiğinde el sanatları ve süslemeleri açasından yöresel kıyafetlerimiz önemli bir yere sahiptir. Geleneksel kıyafetlerimiz bazı yörelerimizde halen kullanılmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada da Samsun ilinde bulunan geleneksel kadın kıyafetleri incelenmiş, el sanatlarının önemli bir parçası olan folklorik yapma bebeklere giydirilmek üzere giysi kalıpları hazırlanmıştır.

Folklorik yapma bebeklerin turistik ve hediyeelik eşya kapsamında üretilerek, geleneksel kıyafetlerimizi yaşatmak, değerlendirmek isteyen kişi ve araştırmacılara bu çalışmanın yararlı bir kaynak olacağını umuyorum.

Bu araştırmanın her aşamasında görüş ve düşünceleriyle yardımlarını esirgemeyen ve beni yönlendiren danışmanım Doç. Dr. Melda ÖZDEMİR'e, Samsun Canik kaymakamı Mehmet DEMİREZER'E, giyim öğretmeni arkadaşım Gülperi SAĞLAM'a, Samsun merkez ve ilçelerinde kaynak kişilere ve desteğini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Zerrin ATAK

Ankara 2010

ÖZET
TURİSTİK HEDİYELİK EŞYA KAPSAMINDA HAZIRLANAN FOLKLORİK
YAPMA BEBEK GİYSİLERİNİN TESPİTİ VE GİYSİ KALIPLARININ
STANDARTLAŞMASI ÜZERİNE BİR ÖNERİ

Atak, Zerrin
Yüksek Lisans, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Melda Özdemir
Mart-2010, 225 sayfa

Bu çalışmada Samsun ili, ilçe ve köylerinde bulunan yöresel kadın kıyafetleri malzeme, renk, teknik özellikler ve süsleme çeşitleri açısından incelenerek özelliklerinin belgelenmesi amaçlanmıştır.

Elde edilen kıyafet örneklerinin teknik kalıp çizimleri yapılmış, folklorik yapma bebek giysileri oluşturmak amacıyla sadeleştirilmiş, turistik hediyelik eşya amacıyla üretilmek üzere prototip bebek üzerine uygulanmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini Samsun ilinde ulaşılabilen geleneksel kadın kıyafetleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 6 tanesi Gazi ve Samsun müzesinden olmak üzere 32 geleneksel kadın kıyafeti ve bu kıyafet parçaları oluşturmaktadır.

Verilerin toplanmasında literatür taraması yapılmış, ayrıca kadın kıyafet parçalarının fotoğrafları çekilmiş, giysiler için bilgi formları hazırlanmış ve elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Ürünler çeşit, teknik, renk, kompozisyon ve kullanım yeri açısından incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular şunlardır. Yöresel kadın giysilerini halen kullanan kadınlara ulaşılamamıştır. Kullanılmış veya hiç giyilmemiş kıyafetlerin anı olarak sandıklarda muhafaza edildiği, bazı mekânlarda dekoratif unsur olarak bulundurulduğu, antika ve eskici ticaretine konu olduğu saptanmıştır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak; çizimleri yapılan giysi örneklerinin standart kalıplarının hazırlanması sonucunda, Samsun yöresine ait folklorik bebek üretiminin kolay ve hızlı yapılabileceği tespit edilmiştir. Bölge ekonomisine ve turizmine katkı sağlayabilecek bir öneri çalışması ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

A PROPOSAL FOR THE DETERMINATION OF FOLK CLOTHINGS AND STANDARDIZING OF CLOTHING PATTERNS FOR DOLLS PREPARED AS TOURISTICAL GIFT ITEMS

Atak, Zerrin
MA, Department of Handicrafts Training
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Melda Özdemir
March 2010 ,225 p.

In this study it is intended to examine and to prove by documents the local woman's clothing in Samsun region, in it's districts and villages with regard to clothing materials, colors and technical and decorative features.

The technical pattern drawings of the obtained clothing samples has been made, simplified and implemented on dolls to create prototypes in order to able to produce dolls with folk clothing as gift items for tourism purposes.

The working environment of this study is restricted by the reachable traditional woman's clothing of the Samsun area. The sampling of this study consists of 32 traditional woman's clothing and their parts, thereby 6 of them are obtained from Museums Gazi and Samsun. During collection of data, literature survey has been carried out, as well as photos of the pieces of found women's clothing have been taken and the collected data has been analyzed in regard to technique, color, composition and usage areas.

The findings are as follows. The women, who still wear traditional local woman's clothing could not be reached. It has been seen that used or unworn clothing was stored in cases for remembrance and in some places as decorative objects or was subject to trade in antiquaries or in old clothes dealer shops.

Based on research findings it is determined that the production of dolls as gift items with traditional woman's clothing of Samsun region could be easily realized according to the standardized patterns of the prepared drawings of the samples found. This proposal may contribute to the regional economy and tourism.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Araştırmanın Sayıltıları.....	8
1.6. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	13
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	13
2.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi.....	13
2.1.1. Samsun İli Hakkında Genel Bilgiler.....	13
2.1.1.1. Samsun İli.....	13
2.1.1.2. Samsun İlinin Tarihçesi.....	14
2.1.1.3. Samsun İlinin Coğrafi Konumu.....	19
2.1.1.4. Samsun İlinde Kültür ve Turizm.....	21
2.1.1.5. Samsun İli El Sanatları.....	23
2.1.2. Giyim Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	23
2.1.2.1. Giyim Tanımı.....	23
2.1.2.1. Giyim Tarihsel Gelişimi.....	24
2.1.2.2.1. Selçuklu Döneminde Giyim Kuşam.....	25
2.1.2.2.2. Osmanlı Dönemi Giyim Özellikleri.....	26
2.1.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi Giyim Özellikleri.....	27
2.1.3. Folklorik Yapma Bebek Hakkında Genel Bilgi.....	28

2.1.3.1. Yapma Bebeğin Tanımı.....	28
2.1.3.2. Dünya’da Yapma Bebeğin Tarihsel Gelişimi.....	29
2.1.3.3. Türkiye’de Yapma Bebekçiliğinin Tarihçesi.....	34
2.1.3.4. Yapma Bebeğin Aile ve Toplum Yaşamındaki Yeri ve Ekonomik Katkısı	39
2.1.3.5. Yapma Bebek ve Turizme Etkisi.....	40
2.1.3.6. Türkiye’de Yapma Bebek ile İlgili Kurum ve Kuruluşlarda Yapılan Çalışmalar	41
2.2. İlgili Araştırmalar.....	53
BÖLÜM III.....	56
3. YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırmanın Modeli.....	56
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	57
3.3. Veri Toplama Tekniği.....	57
3.4. Veri Analizi.....	57
BÖLÜM IV.....	58
4. BULGULAR VE YORUM.....	58
4.1. Samsun İli Geleneksel Kadın Giyimi.....	58
4.1.1. Samsun İlinde Gündelik Olarak Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti	58
4.1.1.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Parçaları.....	58
4.1.1.1.1. Fes.....	58
4.1.1.1.2. Çember-Yemeni.....	59
4.1.1.2. Bedene Giyilen Giyim Parçaları.....	59
4.1.1.2.1. Paçalı Don.....	59
4.1.1.2.2. İçlik-İşlik.....	59
4.1.1.2.3. İç Gömleği.....	59
4.1.1.2.4. Üçetek.....	60
4.1.1.2.5. Önlük.....	60
4.1.1.2.6. Cepken Yelek.....	61
4.1.1.3 Ayağa Giyilen Giyim Parçaları.....	61
4.1.1.3.1. Çorap.....	61
4.1.1.3.2. Çarık.....	61
4.1.1.4. Kulağa, Boyuna, Bele ve Ayağa Takılan Takılar.....	61

4.1.1.4.1. Boyuna Takılan Takılar.....	61
4.1.1.4.1.1. Gerdan Altını.....	61
4.1.2. Samsun İlinde Özel Günlerde Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti	62
4.1.2.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Parçaları.....	62
4.1.2.1.1. Tepelik-Tepe Altını.....	62
4.1.2.2. Bedene Giyilen Giyim Parçaları.....	62
4.1.2.2.1. İç Donu.....	62
4.1.2.2.2. Şalvar.....	63
4.1.2.2.3. İç Gömleği.....	63
4.1.2.2.4. Gömlek-Miltan(Mintan).....	63
4.1.2.2.5. Üçetek	63
4.1.2.2.6. Delme Yelek.....	64
4.1.2.2.7. Cepken-Yelek.....	64
4.1.2.3. Ayağa Giyilen Giyim Parçaları.....	64
4.1.2.3.1. Yemeni.....	64
4.1.2.3.2. Çorap.....	65
4.1.2.4. Kulağa, Boyuna, Bele ve Ayağa Takılan Takılar.....	65
4.1.2.4.1. Boyuna Takılan Takılar.....	65
4.1.2.4.1.1. Gerdan Altını.....	65
4.1.2.4.1.2. Göğüslük-Saç Bağı ve Alınlık.....	65
4.1.2.5. Bele Takılan Takılar.....	65
4.1.2.5.1. Bel Kuşağı-Kemer.....	65
4.2. Samsun İl ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyimine Ait Bilgi	67
Formları, Giyim Kalıplarının Teknik Çizimleri ve Sadeleştirilmiş Kalıp	
Örnekleri	
4.3. Samsun il ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyiminde sadeleştirmeye	200
İlişkin Örnek Çalışmaların Orijinal ve Sadeleştirilmiş Çizimleri ile	
Geliştirilen Prototip Örneği	
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	201
5.1. Sonuç.....	201
5.2. Öneriler.....	202
KAYNAKÇA.....	204
EKLER.....	206

Ek1: Bilgi Formları Örneği.....	207
---------------------------------	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1 Samsun İli Haritası	13
Şekil 2. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	43
Şekil 3. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	44
Şekil 4. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	45
Şekil 5. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	47
Şekil 6. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	48
Şekil 7. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	48
Şekil 8. Ankara Şerife Uludağlı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri	50
Şekil 9. Batman Ören Folklorik Yapma Bebekler	51
Şekil 10. Batman Ören Folklorik Yapma Bebekler	52
Şekil 11. Samsun İli Özel Günlerde Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti	67
Şekil 12. Örnek No 2, Üçetek	68

Şekil 13. Örnek No. 2, Üçeteğin teknik kalıp çizimi	69
Şekil 14. Örnek No. 2, Üçeteğin sadeleştirilmiş kalıp çizimi	70
Şekil 15. Örnek No.3, Şalvar	71
Şekil 16. Örnek No. 3, Şalvar'ın teknik kalıp çizimi	72
Şekil 17. Örnek No. 3, Şalvar'ın sadeleştirilmiş kalıp çizimi	73
Şekil 18. Örnek No. 4, Gömlek	74
Şekil 19. Örnek No. 4, Gömleğin teknik kalıp çizimi	75
Şekil 20. Örnek No. 4, Gömleğin sadeleştirilmiş kalıp çizimi	76
Şekil 21. Örnek No. 5, Cepken	77
Şekil 22. Örnek No 5, Cepkenin teknik kalıp çizimi	79
Şekil 23. Örnek No 5, Cepkenin sadeleştirilmiş kalıp çizimi	80
Şekil 24. Örnek No 6, Günlük	81
Şekil 25. Örnek No 7, Üçetek Günlük	82
Şekil 26. Örnek No 7, Üçeteğin teknik kalıp çizimi	84
Şekil 27. Örnek No 7, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	85
Şekil 28. Örnek No 8, Önlük	86

Şekil 29. Örnek No 8, Önlüğün teknik kalıp çizimi	88
Şekil 30. Örnek No 9, Gömlek	89
Şekil 31. Örnek No. 9, Gömleğin teknik kalıp çizimi	90
Şekil 32. Örnek No. 9, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	91
Şekil 33. Örnek No. 10, Cepken	92
Şekil 34. Örnek No. 10, Cepkenin teknik kalıp çizimi	94
Şekil 35. Örnek No. 10, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	95
Şekil 36. Örnek No. 11, Üçetek	96
Şekil 37. Örnek No 11, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi	98
Şekil 38. Örnek No 11, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi	99
Şekil 39. Örnek No 11, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	100
Şekil 40. Örnek No 12, Şalvar yabanlık	101
Şekil 41. Örnek No 12, Şalvar yabanlık teknik kalıp çizimi	102
Şekil 42. Örnek No 12, Şalvar yabanlık sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	103
Şekil 43. Örnek No 13, Üçetek	104
Şekil 44. Örnek No 13, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi	105
Şekil 45. Örnek No 13, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi	106

Şekil 46. Örnek No 13, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	107
Şekil 47. Örnek No 14, Şalvar	108
Şekil 48. Örnek No 14, Şalvarın teknik kalıp çizimi	110
Şekil 49. Örnek No 14, Şalvarın sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	111
Şekil 50. Örnek No 15, Cepken	112
Şekil 51. Örnek No 15, Cepkenin teknik kalıp çizimi	114
Şekil 52. Örnek No 15, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	115
Şekil 53. Örnek No 16, Şalvar	116
Şekil 54. Örnek No 16, Şalvarın teknik kalıp çizimi	118
Şekil 55. Örnek No 16, Şalvarın sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	119
Şekil 56. Örnek No 17, Paçalı Don	120
Şekil 57. Örnek No 17, Paçalı donun teknik kalıp çizimi	122
Şekil 58. Örnek No 17, Paçalı donun sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	123
Şekil 59. Örnek No 18, Üçetek	124
Şekil 60. Örnek No 18, Üçeteğin teknik kalıp çizimi	126
Şekil 61. Örnek No 18, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	127
Şekil 62. Örnek No 19, Üçetek	128

Şekil 63. Örnek No 19, Üçeteğin teknik kalıp çizimi	129
Şekil 64. Örnek No 19, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik ön kalıp çizimi	130
Şekil 65. Örnek No 19, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik arka kalıp çizimi	131
Şekil 66. Örnek No 20, Üçetek	132
Şekil 67. Örnek No 20, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi	134
Şekil 68. Örnek No 20, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi	135
Şekil 69. Örnek No 20, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	136
Şekil 70. Örnek No 21, Üçetek	137
Şekil 71. Örnek No 21, Üçeteğin teknik kalıp çizimi	139
Şekil 72. Örnek No 21, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	140
Şekil 73. Örnek No 22, Üçetek	142
Şekil 74. Örnek No 22, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi	143
Şekil 75. Örnek No 22, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi	144
Şekil 76. Örnek No 22, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	145
Şekil 77. Örnek No 23, İçgömleği	146
Şekil 78. Örnek No 23, İçgömleğin teknik kalıp çizimi	147

Şekil 79. Örnek No 24, Gömlek	148
Şekil 80. Örnek No 24, Gömleğin teknik kalıp çizimi	150
Şekil 81. Örnek No 24, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	151
Şekil 82. Örnek No 25, Gömlek	152
Şekil 83. Örnek No 25, Gömleğin teknik kalıp çizimi	154
Şekil 84. Örnek No 25, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	155
Şekil 85. Örnek No 26, Gömlek	156
Şekil 86. Örnek No 26, Gömleğin teknik kalıp çizimi	158
Şekil 87. Örnek No 26, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	159
Şekil 88. Örnek No 27, Gömlek	160
Şekil 89. Örnek No 27, Gömleğin teknik kalıp çizimi	162
Şekil 90. Örnek No 27, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	163
Şekil 91. Örnek No 28, Günlük Elbise	164
Şekil 92. Örnek No 28, Günlük elbisenin teknik kalıp çizimi	166
Şekil 93. Örnek No 28, Günlük elbisenin teknik kol kalıp çizimi	167
Şekil 94. Örnek No 29, Elbise	168
Şekil 95. Örnek No 29, Elbisenin teknik kalıp çizimi	170

Şekil 96. Örnek No 29, Elbisenin teknik kol kalıp çizimi	171
Şekil 97. Örnek No 30, Cepken	172
Şekil 98. Örnek No 30, Cepkenin teknik kalıp çizimi	174
Şekil 99. Örnek No 30, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	175
Şekil 100. Örnek No 31, Cepken	176
Şekil 101. Örnek No 31, Cepkenin teknik kalıp çizimi	178
Şekil 102. Örnek No 31, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	179
Şekil 103. Örnek No 32, Cepken	180
Şekil 104. Örnek No 32, Cepkenin teknik kalıp çizimi	181
Şekil 105. Örnek No 32, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	182
Şekil 106. Örnek No 33, Ceket	183
Şekil 107. Örnek No 33, Ceketin teknik kalıp çizimi	185
Şekil 108. Örnek No 33, Ceketin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi	186
Şekil 109. Örnek No 1, Çarık	187
Şekil 110. Örnek No 2, Çorap	189
Şekil 111. Örnek No 1, Gerdanlık	191

Şekil 112. Örnek No 2, Gümüş kemer	193
Şekil 113. Örnek No 3, Gerdanlık	194
Şekil 114. Örnek No 4, Gerdanlık	195
Şekil 115. Örnek No 5, Tokalı Kemer	197
Şekil 116. Örnek No 6, Bel Kuşığı	198
Şekil 117. Üretilen Prototip Kitre Bebek	200

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Kültür; tarihi, toplumsal gelişmeler içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresinde egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1971: 9).

İnsana ilişkin bir kavram olarak kültür, tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemidir. Bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları bir inançlar ve adetler sistemidir (Parekh,B.2002: 17).

Bir kültür unsuru olarak “el sanatları” o toplumun yaşam seviyesinin ve zekasının bir göstergesi ve daha genel anlamda bir toplumun kuşaktan kuşağa aktarılmaya değer yaşam tarzları ve simgeler bütünü olduğu belirtilmektedir (Sürür, 1994: 432).

El Sanatları insanoğlu var olduğundan beri tabiat şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak, giyinmek ve korunmak amacı ile ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek "geleneksel" özellik kazanmıştır. Halıcılık, oymacılık kilimcilik, cicim, zili, sumak, kumaş dokumacılığı, yazmacılık, çinicilik, seramik, çömlek yapımı, işlemecilik, oya yapımı, deri işçiliği, müzik aleti yapımı, taş işçiliği, bakırcılık, sepetçilik, semercilik, maden işçiliği, keçe yapımıcılığı, örmecilik, ahşap ve ağaç işçiliği, arabacılık gibi sanatlar Geleneksel Türk el sanatlarındandır.

El sanatları kişinin kendi elleriyle üretimde bulunduğu hobi ve aktiviteleri kapsayan bir sanat dalıdır. Bu üretim zevk ya da ticari amaçlı olabilir. Bazı el sanatları yüzyıllardan beri geçerli olan geleneklere dayanmaktadır.

El sanatları; Bireyin bilgi ve becerisine dayanan, genellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı, elle ve basit aletler dışında makine gücüne ihtiyaç

duyulmadan yapılan ve toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, folklorik özelliklerini taşıyan, yapan kişinin zevk ve becerisini yansıtan, gelir sağlayıcı ve üretime yönelik etkinliklerdir (Kaya, 1981: 1).

Kültür için; bir topluluğun yaşama tarzı inançları, örf ve adetleri, zevkleri, atalarından gelen maddi-manevi değerler toplamı ve insan tarafından yapılmış ve yaratılmış her şey demek mümkündür (Kafesoğlu, 1997: 15). Sosyolojik olarak, kültür bizi içine alan, insanlardan öğrendiğimiz toplumsal mirastır. Kültürün oluşmasında ikili bir süreç vardır; birinci süreçte insan pasif ve alıcı konumdadır. Belli bir coğrafi çevrede yaşıyor, beslenme ve barınma ihtiyaçlarını orada gideriyordur. Doğayla kurulan bu öncül ilişki, yani ihtiyaçları doğrultusunda edindiği bilgi, dili, davranışları ve maddi üretim ve tüketim aletleri kültürün yaratılmasında birinci aşama olarak karşımıza çıkar.

Dünya uygarlığının çok önceki devirlerinde arkaik insanın kendi toplumunda, ait olduğu kabilede sosyal statüsünü belirleyen ve giymek zorunda olduğu giyimi vardır. Aslında bu bir zorunluluktan çok geleneğin insanlara sunmuş olduğu bir yaşam biçimi anlayışıdır. Bu durum sadece üste giyilenler olarak kalmamış, baş süslemelerine de yansımıştır.

Geleneksel öğeler içeren bir giyim-kuşam örneği bize, ait olduğu toplulukla ilgili pek çok bilgi sunar. Toplumların yerleşik ya da konar-göçer olup olmadıkları, hangi tarihi olayları yaşadıkları ve etnolojik kökenleri konusunda bilgi verirler. Örneğin bir Türkmen ya da Yörük köyüne gidildiğinde kimin sözlü, kimin nişanlı, kimin dul olduğu başlığundan, giydiği renklerden anlaşılır.

Folklorik kıyafetler Türk kültürünün en zengin ve gösterişli dallarından biridir. Her milletin tarihinden gelen giysiler olarak adlandırılan folklorik giysiler, günümüzde daha çok kırsal bölgelerde yaşatılan, çoğu müze vitrinlerine kaldırılmış kıyafetlerdir. Anadolu insanının manevi dünyasını yansıtan biçim ve motiflerle bezeli kıyafetler, aynı zamanda onların törelerine bağlı kalmalarına da yardım etmektedir. Orta Asya'dan gelip Anadolu'nun Türkler öncesi yerleşik medeniyetleri ile yoğrularak şekil almış olan giyim kuşam kültürü, malzemesi, biçimi ve bezemesi ile Türk folklorunun zengin tarihi kaynaklarını oluşturmaktadır.

Giyim kuşam insanoğlunun doğal ihtiyaçlarındandır. Doğa şartlarından korunma amacıyla örtünme, mahrem yerleri örtme şeklinde ortaya çıkan giyim, zaman içerisinde süslemeyi de kapsamına alarak yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Sosyal yaşamın gelişmesi, teknolojik ilerlemeler giyim kuşam ve süslenmeyi ayrı bir sanayi dalı haline getirmiş, bu alandaki değişiklikler moda adı altında tüm dünyayı etkiler hale gelmiştir.

Günümüzde değişen yaşam şartları, teknolojik ilerlemeler ve moda gibi faktörlerle folklorik giysiler daha çok kırsal alanlar ile sınırlı durumda kalmıştır. Bu nedenle bu kıyafetlerin belgelenmesi ve yaşatılması önem taşımaktadır.

Giyim kuşam, insanoğlunun kültürel gelişim ve yaşam sürecinde beslenme ve üreme gereksinimiyle beraber başlayan, kökeninde korunma ağırlıklı olmasına karşın, gelişim sürecinde geniş kültürel fonksiyonlar yüklenmiş bir olgudur. Toplumsal ve kişisel değer yargılarının, törelerin, kültürel ve ekonomik koşulların biçimlendirdiği önemli bir kültürel öge aynı zamanda kültürün hızlı bir taşıyıcısıdır.

Bütün toplumlarda giysi ile ilgili değer yargılarının, inançların, törelerin üretilen obje, renk ve biçimlerin oluşturduğu karmaşık bir yapı vardır ve bu da toplumların giysi kültürünü oluşturmaktadır.

Toplumları ve bireyleri çeşitli yönleri ve boyutları ile tanımada ele alınması gereken önemli yapılardan biri giysi kültürleridir. Çünkü bir toplumun giysi kültürü, bize o toplumun özgün çevre koşullarını, ekonomik yapı ve olanaklarını, çeşitli gelenek ve törelerini değer yargılarını, estetik ve sanatsal özelliklerini, etik değerlerini kapsamlı bir biçimde tanıma konusunda oldukça önemli bilgiler sunmaktadır. Bu bilincin olduğu çağdaş toplumlar kendilerini daha iyi tanımak ve tanıtmak amacıyla giysi kültürleriyle ilgili geniş kapsamlı çalışmalar yapmışlar, giysi müzeleri kurmuşlar, etnografya müzelerinde giysi ile ilgili objelere önemli yer ayırmışlar ve büyük koleksiyonlar oluşturmuşlardır (Erden 1999: 3).

Türk giysi kültürü de kalitesi, motif zenginliği, canlılık ve zerafeti ile Anadolu insanının yaşam tarzını ve dünya görüşünü büyük ölçüde yansıtan bir özelliğe sahiptir. Anadolu'da özellikle kadın giyimi, bedenine ve ayağına giydikleri, bunların bezemeleri

ve takıları ile oluşan bir bütündür. İnsanlar bu bütün içinde, gelenekleri ve toplumdaki yerine göre neyi, nerede, ne zaman, nasıl giyeceğini yaşayarak öğrenir. Böylece giyim kuşam geleneği kuşaklar arası yaşatılır. Bununla birlikte tarihi, coğrafya, ekonomik ve sosyal durum gibi farklılıkların, doğal olarak kıyafet hayatını da etkilemiş, yörelere özgü, tarzların oluşmasında rol oynamıştır.

Endüstrileşme ve modern toplum yaşantısının yaygınlaşmasıyla kıyafet geleneği eski anlam ve önemini yitirmiştir. Ancak Anadolu'da bu yaşam tarzının etkilerinden uzak kalmış yörelerde ve toprağa bağlı kalmış topluluklarda minimal düzeyde de olsa yaşamaktadır. Ancak bu geleneğin son örnekleri, düğünlerde ve diğer törenlerde, göreneklerini yaşatmaya çalışan kırsal toplumlarda, aslına sadık kalma korkusu olmaksızın kullanılarak, aile koleksiyonlarında ve müzelerde korunarak geleceğe taşınmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında kaybolmaya yüz tutmuş bu kültür değerlerinin araştırılması günümüze ulaşılabilen örneklerinin tespit ve muhafaza edilmesi, sistemli olarak incelenmesi ve belgelenmesi gelecek kuşaklara tanıtılması açısından gereklidir.

Bütün bu özellikleri bünyesinde taşıyan önemli sanat kollarından birisi de folklorik giysili yapma bebeklerdir. Folklorik yapma bebekler; ulusların folklorik kültürünü tanıtan, geçmişi ve geleceğe kültürel köprü kurabilen, uluslararası kültür alışverişi sağlayan turistik ve hediyelik eşya olarak dikkati çekmektedir. Folklorik yapma bebek, hammadde ve artık parçaların yörenin giyim şekline göre ana hatlarda ve genel görüşünde sadık kalınarak hazırlanması, sağlamlık, kalite ve güzelliği ile koleksiyonculara hitap eden teknikle yapılmış bebek üzerine, folkloru yansıtıcı bir biçimde yerleştirilmesidir.

Yapma bebekler, eldeki artık parçaların değerlendirilmesi ile hammaddenin ufak bir el emeği ile ekonomik değere dönüştürülmesi, ev hanımlarına yan gelir sağlaması, milli ekonomi yönünden gerek iç pazar gerekse dış pazarlarda gelir ve döviz getirmesi ve milletlerarası kültür alışverişine zemin hazırlaması yönünden önemli bir el sanatıdır. Son yıllarda turizmin hareketlenmesiyle birlikte yapma bebeklerde önemli gelişmeler olmuştur. Bir ülkeyi veya yöreyi ziyaret eden insanlar, gezdikleri gördükleri yerlerin gelenek ve göreneklerini yansıtan, onların özelliklerini taşıyan, otantik değerde ve kolay

taşınabilen, dekoratif amaçlı bir ürünü satın almak istemektedirler. Bu nedenle bu özellikleri bünyesinde taşıyan yapma bebekler, yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilen turistik ve hediyelik eşyalar arasında yer almaktadır.

Halk kültürü ve sanatını yansıtan folklorik giysili yapma bebekler yurdumuzun çeşitli yörelerinde farklı isimler altında değişik malzemelerle üretilmekte, yapım tekniği ve kıyafet açısından o yörenin özelliklerini yansıtmaktadır. Bugün Türkiye’de Kapadokya bölgesi ve Kayseri ili Yeşilhisar ilçesine bağlı Soğanlı köylerinde “Soğanlı bebekleri” adıyla üretilen yapma bebekler turizm gelirlerine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Yurt içi ve yurt dışı gezilerde gidilen yeri simgeleyen, hatıra olarak saklanabilen, gören kişi de merak uyandıran, o yöre veya ülkeyi hatırlatacak özel turistik ve hediyelik eşyalar arasında yer alan ürünlerden biri folklorik yapma bebeklerdir. Ayrıca turizm konusunda başarılı illerin kültürel özelliklerini taşıyan, otantik değeri yüksek olan folklorik yapma bebeklerin yöreyi tanıtıcı özellikler arasında, ön plana geçtiği bilinmektedir.

Bu araştırmada amaç, yukarıda sayılan özellikleri bünyesinde taşıyan folklorik giysili yapma bebekçiliğin turistik hediyelik eşya kapsamında değerlendirilip ülke tanıtımı ve ekonomisinde yer alması ve bu dalda yapılacak girişimler ile yapılacak bilimsel araştırmalara yardımcı olunması sorununa çözüm olması için bir öneri sunmaktır.

Bunun için folklorik giysili yapma bebeklerin; giysi form ve süslemelerinde özellikle seri üretime dayalı, çabuk üretilmesi, kolay yapılması, maliyetinin daha düşük olması, yörenin karakteristik giysi modelini bozmadan aslına sadık kalarak yeniden yorumlanarak üretilebilmesi düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Folklorik Giysili Yapma Bebeklerin turistik hediyelik eşya kapsamında yaygınlaştırılması, seri üretiminin yapılması, ülke tanıtımında ve ekonomisinde yer almasını sağlamaktır.

Bu araştırmanın genel amacı, Samsun ilindeki folklorik kadın kıyafetlerinin incelenmesi ve buradan yolla çıkarak seri üretime yönelik giysilerin standartlaştırılmasıdır.

Araştırmanın amacı; Samsun ilinde bulunan folklorik kadın giysilerinin kullanılan renk, motif, tür, boyut, teknik, malzeme, araç- gereç ve kompozisyon özelliklerini tespit etmek, incelemek, araştırmaktır.

Şu alt problemlere cevap aranacaktır.

- Türkiye’de Folklorik Giysili Yapma Bebekçiliğın yeri ve önemi nedir?
- Folklorik Giysili Yapma Bebekçilikte yöresel giysilerin yeri ve önemi nedir?
- Piyasada yapılan Folklorik Giysili Yapma bebeklerin özellikleri nelerdir?
- Folklorik giysilerin tarihçesi nedir?
- Samsun İli folklorik giysilerinin genel görünümü nedir?
- Samsun İli folklorik kadın giysileri kaç parçadan oluşmaktadır?
- Kullanılan kumaş ve özellikleri nelerdir?
- Giysilerde kullanılan süsleme teknikleri ve özellikleri nelerdir?
- Giysilerin bölümleri ve her bölümün özellikleri nelerdir?
- Folklorik kadın giysilerinin baş süslemesi nasıldır?
- Giysiyi tamamlayan takılar nelerdir?
- Seri üretime dayalı ve turistik hediyelik eşya kapsamında folklorik giysili yapma bebek üretiminde giysilere getirecek standartlar neler olmalıdır?
- Giysiyi aslına sadık kalarak form ve süslemesinde sadeleştirmede dikkat edilecek unsurlar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kültürel öğeleri nesilden nesile taşıyan, geleneklerimizi yansıtan Folklorik Yapma bebekçilik sanatı el emeğine dayalı üretimi, eldeki artık parçaların değerlendirilmesi ile hammaddenin ufak bir el emeği ile ekonomik değere dönüştürülmesi, ev hanımlarına yan gelir sağlaması, milli ekonomi yönünden gerek iç pazar gerekse dış pazarlarda gelir ve döviz getirmesi ve milletlerarası kültür alışverişine zemin hazırlaması yönünden önemli bir el sanatıdır.

Ayrıca Bir ülkeyi veya yöreyi ziyaret eden insanlar, gezdikleri gördükleri yerlerin gelenek ve göreneklerini yansıtan, onların özelliklerini taşıyan, otantik değerde ve kolay taşınabilen, dekoratif amaçlı bir ürünü satın almak istemektedirler. Bu nedenle bu özellikleri bünyesinde taşıyan yapma bebekler, yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilen turistik ve hediyelik eşyalar arasında yer almaktadır.

Ekonomik açıdan faydalanılan bu sanatın geliştirilmesi ve tanıtılması için yapılan bu araştırma kurum ve kuruluşlara fayda getireceği için önemlidir.

Turizm açısından faydalanılan bu sanatın tanıtılması için yapılan bu araştırma araştırmacılara kaynak olması açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Bu araştırma Samsun ili ile sınırlıdır.
- 2) Araştırma Samsun ili folklorik kadın giysilerinin giysilerinin kullanılan renk, motif, tür, boyut, teknik, malzeme, araç-gereç ve kompozisyon özellikleri ile sınırlıdır.
- 3) Araştırma Ankara illindeki kütüphanelerden ulaşılabilen Türkçe kaynaklarla sınırlıdır.
- 4) Bu araştırma, yazılı kaynaklardan tarama yoluyla derlenen bilgilerle sınırlıdır.
- 5) Araştırma araştırmacının teknik bilgi, beceri ve maddi olanaklarıyla sınırlıdır.
- 6) Araştırma, araştırmacıya verilen süreyle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

- 1) Konu ile ilgili literatürden elde edilen bilgiler geçerli ve güvenilirlerdir.
- 2) Araştırma kapsamına alınan bireyler, teknik bilgi ve beceriye sahiptir.
- 3) Araştırma kapsamına alınan ürün örnekleri araştırma evrenini temsil niteliğine sahiptir.
- 4) Araştırmanın amaçları doğrultusunda geliştirilen örnek model amaçlarına hizmet eder niteliktedir.
- 5) Araştırmanın materyal ve metodu geçerli ve güvenilirlerdir.

1.6. Tanımlar

Folklorik Yapma Bebek: Vücudu belli ölçülerde hazırlanan tel iskelet ve doldurulmuş vücut parçalarından oluşur. Yüz, el, ayak bölümleri, kitre yardımı ile pamukla çalışılır. Bebeğin kıyafetleri Türk folklorunu yansıtacak şekilde yöresel giysi özelliklerine göre hazırlanır.

Deri: Deriler hayvanlardan yüzülerek çıkarılır. Deri elde edilmesinde manda, sığır, koyun, keçi, deve gibi hayvanlardan yararlanılır. Manda, malak, domuz, öküz, inek, dana, deve gibi büyük baş hayvanlarının derilerinden genellikle kösele yapılır. Koyun, kuzu, keçi, oğlak gibi küçükbaş hayvanlarının postlarından hem yün, hem de İnce deri elde edilir. Kesilen hayvanların derileri yüzülür. Özürsüz bütün olarak çıkarılmaya çalışılır. Böylece elde edilen deriye yaş deri denir. Hemen işlenecekse, deri yapım yerlerine gönderilir. Burada deriler sepilemeye hazırlanır. Derinin bünyesinin bozulmaması için tanen yağlan, krom ve şaplar v.b. ile sepilenir. Perdah makinalardan geçirilir. Deri Türleri: Glase, rugan, vidala, şeffaf deri, maroken, süet. vaketa, fantezi deriler, kö parşömen yapay derilerdir (Aker, Bostancıoğlu, 1970: 42).

Tel: Türlü metallerin çeşitli işlemler sonucu yapılmış, kopmaya karşı dirençli ince uzun haline tel denir. Endüstride çok değişik tel kullanılır. Her tür telin, kullanıldığı alana göre değişik özellikleri vardır.

Boyalık: Renk vermek, dış etkilerden korumak için eşyanın üzerine sürülen veya içine katılan renkli maddelere boya denir (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1971: 2). Boyalar

kimyasal yapılarına ve boyama özelliklerine göre organik ve anorganik olmak üzere ikiye ayrılır. Organik boyalar, tabii ve sentetik olmak üzere iki bölümdür. Tabii organik boyalar, yüzyıllar boyunca kullanılmış ise de sentetik (suni) organik boyaların çoğalmasında çok az kullanılır olmuştur. Tabii organik boyaların başlıcaları şunlardır: Yosun boyaları, Brezilya odununun verdiği kırmızı boyalar, Kampeş ağacının verdiği esmer kırmızı boyalar, Sentetik boyalar çoklukla elyaf boyasında kullanılmaktadır. Bu bakımdan genel olarak, bazik boyalar, tuz, boyalar, asit boyalar, küp boyalar, geliştirme boyaları, lâk boyalar olmak üzere altı bölüme ayrılır. İnorganik boyalar, birçok madenlerin türlü karışımları ile meydana gelen boyar maddelerdir. Bunlar, başlıca beyaz, sarı, kırmızı renk verirler. Bunların ışığa karşı dayanıklılıkları çok olduğu gibi, örtme ve boyama yetenekleri yüksektir. Başlıcaları şunlardır: Beyaz boyalar: Kurşun beyazı ve bazik kurşun karbonat, çinko oksit, çinko sülfür ile baryumsülfid karışımı, titan oksit, baryum sülfat, kalsiyum karbonat (tebeşir) antimon oksit, Kırmızı ve sarı boyalar: Civa oksit (zencifre), kadmiyum kırmızı, krom ve kurşun bileşikleri, kurşun antimonat. Mavi ve yeşil boyalar: Bakır hidroksit ve bakır sülfatın sudkostikte muamelesinden meydana gelen Bremen mavisi, bakır arsenit asetat, kromoksit yeşili. Folklorik yapmak bebekte boyama, saçın renklendirilmesinde uygulanmaktadır.

Yapıştırıcı: Dasetli selülozun aseton ve eter karışımında eritilmesiyle elde edilen plastik yapıştırıcı maddedir. Eritkeninden dolayı kururken alev alabilir. Bu nedenle ateşten uzakta çalışmak gerekir (Aker, Bostancıoğlu, 1970: 45).

Deri Yapıştırıcı: Tiner ve (Benzol) benzin içinde kauçuk ve $\frac{1}{4}$ oranında dasetil selülozun eritilmesiyle elde edilir. Uzun zaman bu yapıştırıcılarla çalışıldığında maske kullanılması zorunludur (Aker, Bostancıoğlu, 1970: 48).

Vernik: Bilinen cila türlerinden olup yağlı selülozik, ispirotolu, reçineli olabilir. Piyasada çeşitli isimler altında satılır. Sentetik ve su bazlı olmak üzere ikiye ayrılır.

Kitre: Halk arasında geven (göni) adı verilen dikenli çalı bitkilerinin gövdelerinden ve dallarından elde edilen bir çeşit zambak, yapıştırıcıdır. Eczacılık, boya sanayiinde kullanıldığı gibi Türk sanatında da kağıt boyama, rölyef tablolar, bebek ve el dokumacılığında ipliklerin dayanıklılığını artırmak amacıyla kullanılır.

Pamuk: Bebeğin giydirilmesinde pamuklu kumaşlar kullanılır. Vücut oluşturulmasında kullanılan elyafın üstün kaliteli olmasına gerek yoktur ancak, bebeğin görünen yerlerinde, özellikle yüzünde iyi kalitede pamuk kullanılmalıdır.

Yün: Yün koyunlardan kırılmak suretiyle elde edilen bir elyaf çeşididir. Temelde giysi materyali olarak kullanılmaktadır. Folklorik bebek yapımında iplik ve özellikle kumaş olarak giysilerinde kullanılmaktadır.

Tiftik: İpek gibi parlak, ince ve uzun' kıllardır. Orta Anadolu'da yetiştirilen tiftik keçilerinden elde edilen lifler, dünyanın en yüksek kaliteli lifleridir (Aker, Bostancıoğlu, 1970: 56).

Beşibiryerde: Halk arasında beşlik olarak söylenen kırmızı kurdelaya takılan beş adet altın paradan oluşan takıdır. Beşibiryedenin özellikle gelinlere ve ilk erkek çocuk doğuran kadınlara takıldığı belirtilmektedir.

Bilezik: Genellikle altın, gümüş vb. elementlerden yapılan ve bileğe süs için takılan halkadır.

Cepken: Gömlek üstüne giyilen, yakası düz kesim, önü düz veya çapraz, eteği kısa bele kadar inen ve kolları uzun olan bir tür ceketdir (Koçu, 1967: 51).

Çarık: Çarık, Anadolu köylüsünün en yaygın olarak kullandığı bir ayakkabı çeşididir. İyi terbiye edilmiş manda ve sığır derisinden, dikdörtgen kesilmiş derinin topuğu da kapatacak biçimde ayağa sarılması ve kenarlarından kesilen sırımlarla bağlanmasıyla oluşan ayakkabıdır. (Çoruhlu 1995: 30; Koyunlu 1986;28)

Çember: Boyun veya alına bağlanan bir tür yemenidir. Kare şeklinde isteğe göre kenarları oyalı baş örtüsüdür.

İşlik: Yakasız uzun kolu elbise altına giyilen işlik, el tezgahlarında bezden dokunmaktadır. Bir tür pamuklu yelek olan işliğin kenarlarında genellikle işlemelidir. (Erden, Şenol, Tezsever, Kartal, 1999, s.362).

Kemer: Bele dolayarak toka ile tutturulan, kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağıdır. Giysilere bağlı olarak üretilmiş olabileceği gibi, giysilerden bağımsız bir biçimde aksesuar amacı ile de kullanılabilir. Bir kemeri oluşturan ögeler, zaman içinde moda olgusu nedeni ile biçim ve özellikleri değişebilen kemer tokası ve beli en rahat biçimde kavraması için üzerine açılmış deliklerdir.

Kemer, Tunç Çağı'ndan bu yana hem kadınlar için hem erkekler için kullanılagelmiş bir giyim aracıdır. Orta Çağ'a kadar bayan giyiminde erkeklere oran ile daha az yer almış olsa da o dönemden itibaren günümüze dek hem kadınlar hem erkekler için biçimleri farklılık gösteren kemerler ortaya çıkmıştır.

Peştamal: Kalın boyuna çizgili, renkli el tezgahlarında dokunan önlüktür. Yandan ve önden bağlanmaktadır . hamamda belden aşağısını örtmek için kuşanılan veya çalışırken elbiselerin kirlenmemesi için belden itibaren sarılan dokuma bezdir. Doğu Karadeniz bölgesi kadınlarının günümüzde bile kullandığı geleneksel giyim eşyası olup, ipekli olanlarına Fota,Futa denilmektedir. (Erden, Şenol, Tezsever, Kartal, 1999, s.362).

Şalvar: Hem erkek hemde kadınların giydiği yünlü, pamuklu ve ipekli kumaştan yapılan ağı yörelere göre geniş ya da dar olan iç donudur genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan geniş bir tür pantolondur. Özellikle Doğu Anadolu bölgesinde sıkça giyilen yöresel giysi türüdür.

Şalvar bol olduğundan bağ bahçe ve tarlada çalışanlar için uygundur. Bu özelliği nedeniyle şalvarı hala kırsal alanda tarım ve hayvancılık yapan insanlar kullanmaktadır.

Anadolu'da özellikle kırsal alanda giyilen şalvar, artık yerini pantolana bırakmıştır. Şalvarlar artık sadece folklor oyun ekiplerinde görülmektedir. (Koçu, 1967,s.215).

Yaşmak: Kadınların yalnızca gözleri açıkta bırakan ince kumaştan iki parçalı yüz ve baş örtüsüdür. Yaşmak, türlü ince kumaşlardan yapılmaktadır. Kapalı ve açık olmak üzere iki şekilde bağlanmaktadır. Kapalı bağlama yönteminde yaşmağın her iki parçası da ikiye katlanmaktadır. Sonra alt parça burun üstünden geçirilmek suretiyle ensede bağlanmaktadır. Üst parça ise kaşların üzerinden baş ve alına sarılmaktadır. Açık

bağlama yönteminde ise üst yaşmak alın üzerinden bağlanıp ve giyenin yüzü açıkta bırakılmaktadır (Koçu, 1967,s.215).

Zıbın: Kışın elbise altına giyilen pamulu yeğin adıdır. Kadınların giydikleri kolsuz dış gömleği. 2. İç yeğli. 3. El tezgâhlarında dokunan kalın bezlerden yapılan, astarsız ceket. 4. Yelek. 5. Kadın giysisi. 6. Kadınların giydiği üçetek giysi. 7. Mintan. 8. Önü açık çocuk giysisi. 9. İki etekli uzun giysi. 10. Kısa kollu iç gömleği. 11. Kısa ceket. 12. Paçaları dar erkek donu. 13. Şalvar (Koçu, 1967,s.251)..

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

2.1.1. Samsun İli Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1.1. Samsun İli

Samsun, Türkiye Cumhuriyeti'nin Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümünde yer alan bir ildir. İlin kuzeyinde Karadeniz, kuzeybatısında Sinop, güneyinde (batıdan doğuya) Çorum, Amasya ve Tokat, doğusunda ise Ordu illeri yer alır. Samsun 1.250.076 (2009 yılı) toplam nüfusuyla, Karadeniz Bölgesi'nin en gelişmiş ilidir. Bölgenin en büyük ulaşım, eğitim, sağlık ve ticaret ağına sahiptir. Büyükşehir sınırlarına dahil nüfusu; 519.601'dir.

Şekil: 1 Samsun İli Haritası (<http://www.samsun.gov.tr>, 2010)

Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919 yılında Kurtuluş Mücadelesini başlattığı Samsun'un, Türk Kurtuluş Tarihinde önemli bir yeri vardır. Çok eski çağların ticaret ve kültür merkezi, liman şehridir. Günümüze kadar bu görünümünü devam ettirmiştir. Bugün de bu özelliğini korumaktadır. İç Anadolu'nun Karadeniz'e açılan penceresidir. Kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşımına sahiptir.

Ulusal Kurtuluş Savaşının başlamasında ve çağdaş Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda önemli bir yere sahip olan Samsun, Cumhuriyet tarihimiz içinde de Karadeniz Bölgesinin ve ülkemizin önemli bir merkezi haline gelmiştir. Her ne kadar henüz gereği gibi değerlendirilemeyen doğal ve ekonomik potansiyele sahip olmakla birlikte, Samsun halen Karadeniz Bölgesinin nüfus, sanayi, ticaret, doğal ve kültürel varlıklar ve zenginlikler açısından en büyük ilidir.

Doğu Karadeniz boyunca kıyılara yapışık olarak uzanan dağlar, Samsun'a ülkemizin iki büyük ve verimli ovasını armağan edercesine iç kısımlara çekilip sonra tekrar kıyıya paralel yoluna devam etmiştir. Verimli Çarşamba ve Bafra Ovaları ile bu ovalara hayat veren Yeşilirmak ve Kızılırmak, Samsun'un belirgin coğrafi karakteristik özellikleridir. Bu ovalarda yetiştirilen tarımsal ürünler, bölgemizin ticari ve sınai varlığının da asıl etkenleridir.

İlin 957.888 hektar toprak büyüklüğünün % 46.87 si tarım alanı olup, bu alanlarda başta tütün, buğday, pirinç, şekerpancarı, mısır, fındık, ayçiçeği, meyve ve sebze olmak üzere, çok çeşitli ürün yetiştirilmektedir. İlin tarımsal durumu nedeniyle, tarıma dayalı sanayinin teşviki ve geliştirilmesi gereklidir.

Organize Sanayi Bölgesi büyük ölçüde tamamlanmış olup, Kavak ve Bafra Organize Sanayi Bölgelerinin bitirilme çalışmaları devam etmektedir.

Her geçen yıl çeşitli bölüm ve fakültelerin eklenmesi ile gelişen Ondokuz Mayıs Üniversitesinin şu anki öğrenci sayısı 30,000'dur. Üniversite Samsun'un kültür odağı ve gurur kaynağıdır.

Coğrafi konumu itibariyle bölgenin merkezi durumunda bulunan ilde hemen hemen tüm kuruluşların bölge müdürlükleri yer almaktadır (http://www.samsun.gov.tr/gd_tarih.asp, 2010).

2.1.1.2. Samsun İlinin Tarihçesi

Samsun M.Ö.750–760 yılları arasında İon şehir devletlerinden Miletoslular (Millet) tarafından Amisos adı ile kurulmuş küçük bir yerleşim merkezi olmuştur.

Samsun, daha sonra Pers, Makedonya, Pontus, Roma, Bizans, Danişment, Selçuklu ve Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır.

Samsun Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da milli mücadeleyi başlatmak üzere ilk adımı attığı yer olarak tarihimizdeki önemli yerini almıştır. Samsun'un ilk insanların Gaska'lar olduğu mahalli kazılarda bulunan eşyalardan anlaşılmaktadır. Buraya daha önce gelenlerle birleşerek Mert ırmağı ağzında küçük bir kent kurmuşlardır. Gaska'lar daha sonra Hitit egemenliğine girerek yok oldular. Böylece Samsun bir Hitit şehri oldu. Hitit'ler de M.Ö. 1200 yıllarında Frig'ler tarafından yıkılmıştır.

Bazı eski Yunan kaynaklarında Samsun ve civarında Amazon adı verilen savaşçı kadınların yaşadığı ve kendi topraklarına asla yabancı erkek sokmadıkları yazılıdır. Amazonlar'ın bugünkü Çarşamba ve Terme ovalarında yaşadıkları iddia edilmektedir. Friglerden sonra Doğu Karadeniz kıyı şeridinde Kimmer'lerin tarih sahnesine çıktığı görülmektedir. Bu bölgeyi ele geçiren kimmerler Trabzon ve Sinop'u yağmalamışlardır. Lidya kralı "Giges" Kimmerleri yendikten sonra Ege'nin denizci kavimlerinden olan Miletliler Amisos'a gelip yerleşmişlerdir.

Anadolu hâkimiyeti yüzünden Lidya kralı "Krezüs" ile pers imparatoru "Kurus" M.Ö. 546 yılında Amisos şehrinin güneyinde savaştılar. Bu savaşta Krezüs'ün yenilerek esir düşmesi üzerine hem Anadolu hem de Amisos şehri pers hâkimiyetine girmiştir. Büyük bir sefer hazırlığı için Amisos'a gelen Pers imparatoru "Darius" şehrin yerini beğenmeyerek, 3 km batısındaki Toramantepe'de yeniden kurmuştur ki burası daha sonra "Kara Samsun" adıyla anılacaktır. Bir ara Yunan kralı "Perikles" tarafından ele geçirilen Amisos, tekrar Persler tarafından alınmış ve bu hâkimiyeti M.Ö. 331 yılına kadar sürmüştür.

Büyük İskender'in Persleri yenmesi üzerine Amisos şehri Makedonyalılar'ın hâkimiyetine girmiştir. İskender'in ölümünden sonra Pers Kralı "Mitridat" M.Ö. 255 yıllarında Amasya, Sinop ve Amisos'u ele geçirerek bu bölgede "Pont Krallığı" adıyla bir devlet kurmuştur. Nitekim Amasya'daki Kral Mezarları da bu devletin krallarına aittir.

M.Ö. 64 yılında Amisos şehri Roma hâkimiyetine girmiştir. Roma döneminde

Amisos şehrinin ticari önemi giderek artmaya başlamıştır. Bu ticari gelişme şehrin zenginleşmesini sağlamış ve bir süre sonra'da Amisos'da Hıristiyanlık yayılmıştır.

Roma imparatorluğu ikiye bölündükten sonra Amisos, Doğu Roma (Bizans) imparatorluğunun idaresine geçmiştir. Bu dönemde Amisos, psikoposluk merkezi haline getirilmiştir. Bizanslılarla Müslüman Araplar arasında başlayan savaşlar Amisos'ta etkilemiştir. Nitekim Malatya Emiri Ömer B. Abdullah'ı yenen Bizans ordusu burayı geri almış ve şehir Türkler tarafından fethedilinceye kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır(<http://samsun.gov.tr/tarih> 2010).

Selçuklular'ın Anadolu'ya girmesinden sonra Danişmentogulları Amisos'a akınlar yaptılarsa da burayı alamadılar. Amisos şehri Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan tarafından Selçuklu hakimiyetine alınmıştır. Türkler burada "Müslüman Samsun" u kurmuşlardır. Bundan sonra Arap kaynaklarında "Samsun", Batı kaynaklarında ise "Sampson" adına rastlanmaktadır. Sultan II. Kılıçarslan ülkesini onbir oğlu arasında paylaştığı zaman (1185) Samsun, Rükneddin Süleyman Şah'ın payına düştü. Samsun Selçuklular'ın hâkimiyetinde olmasına rağmen şehrin eski yerleşim yeri olan ve bugün bile "Kara Samsun" veya "Gâvur Samsun" diye bilinen kısmı daha uzun süre Bizans ve Cenevizliler'in elinde kaldı. Müslüman Samsun'un yanında Hıristiyanların oturduğu "Kara Samsun" un yaklaşık 230 yıl gibi uzun bir süre bağımsız yaşayabilmesi, ortak çıkarlar temeline dayanan bir ilişki ile mümkün olmuştur. Nitekim denizcilik alanında henüz gelişmemiş olan Selçuklular bu konuda Hıristiyanlardan faydalanırken, onlar da güvenli bir şekilde Selçuklulardan aldıkları ticaret eşyalarını deniz yoluyla Karadeniz'in diğer limanlarına ve Avrupa'ya naklediyorlardı. İstanbul'un 1204 Tarihinde Latinler tarafından alınması üzerine Samsun'un Hıristiyanları elinde kalan bu kısmı İznik Rum İmparatorluğu'na bağlı kaldı. Bir ara Trabzon Rum İmparatoru "Alexios Komnenos" tarafından kuşatıldıysa da alınamamıştır. Kuşatmanın başarısız kalmasında Hıristiyan kesime Selçukluların yardım etmesinin de payı büyük olmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmasından sonra Müslüman Samsun, ilhanlıların eline geçmiştir. Amisos ise burada eskiden beri burada kuvvetli bir tüccar zümresi bulunduran Cenovalılar'ın eline geçmiştir. Cenevizliler Samsun'u bir asırdan fazla ellerinde tutmuşlardır. Müslüman Samsun ve çevresinde ise birtakım küçük beylikler doğmuştur. Bu beylikler bazen Canaroğulları'na, bazen bazen Eretna Beyliği'ne (Kayseri), bazen de Osmanlılar'a dayanarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

"Canik Beyleri" adıyla bilinenler şunlardı; Canik, Ladik ve çevresinde "Kubadoğulları", Ordu ve Giresun tarafında "Emiroğulları", Niksar, Terme ve Çarşamba civarında "Taşanoğulları", Bafra ovasında "Bafra Beyliği". Bu beylikler daha sonra Osmanlı Hâkimiyetine girmişlerdir(<http://samsun.gov.tr/tarih> 2010).

Samsun ve çevresinde Osmanlı hâkimiyeti Yıldırım Bayezid devrinde başlamıştır. Kubadoğulları'nın elinde bulunan müslüman Samsun, Yıldırım Bayezid tarafından ele geçirildi (1398). Buranın idaresi, Bulgar Kralı "Şiman" ın Müslümanlığı kabul eden oğlu Aleksandr'a (İskender Paşa) verilmiştir(<http://samsun.gov.tr/tarih> 2010).

Ankara Savaşı'nda (1402) Yıldırım Bayezid'in yenilmesi üzerine Timur'un ordusu bu bölgeyi de yağma ve tahrip etti. Bu tarikten sonra Samsun, bir süre Yıldırım'ın oğlu Emir Süleyman'ın, 1439'da da İsfandiyaroğulları'nın eline geçti. Kara Samsun olarak bilinen ve hıristiyanların bulunduğu batı kısmı, Sultan Çelebi Mehmed tarafından alındı (1419). Osmanlılar'ın şehri almasından birkaç yıl sonra buradaki hıristiyanlar, Kara Samsun'u yakarak gemilerle buradan ayrıldılar (1425). Müslüman Samsun'da yine Çelebi Mehmed tarafından İsfandiyaroğulları'ndan savaşız olarak Osmanlı hâkimiyetine geçirildi. Böylece Samsun, "Canik Sancağı" adıyla Rum (Sivas) Eyaleti'ne bağlı bir sancak olarak Osmanlı idari teşkilatına dâhil edildi. Samsun çevresindeki beylikler ise daha sonraki padişahlar tarafından birer birer Osmanlı idaresine alındı. Osmanlı Hâkimiyetine geçtikten sonra Samsun eski ticari önemini kaybederek küçük bir iskele olarak XIX. yüzyıla kadar kamıştır. Bu dönemde Samsun iskelesi, Sinop Limanı'nın gölgesinde kalarak gelişme imkânı bulamadı. XVII. yüzyılın başlarından itibaren deniz yoluyla gelen Kazaklar'ın saldırısına maruz kalan Samsun, bakımsız haldeki kalenin tamiri ve içine muhafız tayin edilmesi suretiyle emniyet altına alındı. 1645 yılında Samsun'a gelen Evliya Çelebi bazı bilgiler vermektedir. Samsun halkının gemicilik ve kendircilikle uğraştığını söyleyen Evliya Çelebi, Samsun kalesinin deniz kıyısında taştan yapılmış sağlam bir yapı olduğunu belirtmektedir. Samsun'un lezzetli suyu olduğuna dikkat çeken Çelebi, evlerin kiremitli, bağlibahçeli olduğunu, eğitim kurumlarının ise çok az olduğunu kaydetmektedir. Demir atılabilir nitelikte bir iskeleye sahip olan Samsun'un, yaban üzümü ve nar rengi armut turşusunun meşhur olduğunu söylenmektedir. Bunlar fiçılarla İstanbul'la gönderilmektedir. Gemi

palamarları için imal edilen kendir ipinin bütün dünyaya yetecek kadar çok olduğunu da söylenmektedir (<http://samsun.gov.tr/tarih> 2010).

Katip çelebi Samsun hakkında şu bilgileri vermektedir; "Samsun Karadeniz kıyısında, Kefe'nin tam karşısında ünlü bir kasabadır. Amasya suyu kasabanın doğusundan geçerek denize dökülür. Samsun'un güneyindeki dağ bir yay çizerek batıdan ye doğudan denizle birleşir. Samsun şehri, bu dağ silsilelerinin oluşturduğu yarım çember ile Karadeniz arasında alçak bir düzlüktedir. Eski yapı olarak bir kale ve kalenin içinde camiler, hamamlar ye çarşı vardır. Birkaç ev bir araya getirilerek oluşturulan öbeklerle mahalleler oluşturulmuştur".

1701 yılında buradan geçen Tournefort, Samsun'un adından söz etmekte "... eski Atina kolonisi Amisos'un yerinde kurulmuş bir köyü arkamızda bıraktık" demekle, Samsun'un bu tarihte henüz gelişme göstermediğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bu yüzyılın ilerleyen tarihlerinde Samsun ile Karadeniz'in diğer limanları ve özellikle Kırım arasında kayda değer bir deniz ticareti yapılmaya başlanmıştır. 1813–1814 senelerinde Anadolu'da gezen İngiliz seyyahı J.Macdonald Kinneir 4 mil genişliğindeki bir koyun kenarında ağaçlıklar içinde kurulmuş olan Samsun'un şirin manzarasından bahsetmekte, şehrin etrafının Türkler tarafından inşa edilmiş olması lazım gelen harap bir sur ile çevrili bulunduğunu, minareli beş cami, bir hamamı ve tüccarlar için büyük bir hanın mevcut olduğunu söylemekte, nüfusunu ise ancak 2 bin olarak bildirmektedir.

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ın elden çıkması sonucu Samsun'un ticari önemi de iyice gerilemiştir. Ancak XIX. yüzyıl ortalarından itibaren Samsun ve Canik Sancağı yeniden gelişmeye başlamıştır. Tütün ekiminin yaygınlaşması ve buharlı gemi işletiminin Karadeniz'de yaygınlaşmaya başlaması bu gelişmede önemli etkenler olmuşlardır. Şehrin ve sancağın ticari ekonomik potansiyeli geliştiği gibi nüfusu da o oranda artmıştır. 1869 Yangını şehrin hemen hemen tamamını kül haline getirdiyse de zengin bir ticaret şehri olan Samsun kısa zamanda kalkındı. Belediye tarafında Fransa'dan getirilen bir mimarın planına göre şehirde birbirini dik olarak kesen fakat genellikle zamanımızın ihtiyaçlarına göre dar sokak ve caddeler boyunda bir kısmı kargir olmak üzere evler ve umumi binalar yapıldı (<http://samsun.gov.tr/tarih> 2010).

Birinci dünya savaşı yıllarında ticareti felce uğrayan Samsun çok sıkıntı çekti. 1915 Yılında Rus savaş gemileri şehri topa tuttu. Savaş yıllarında Samsun yakınlarında Pontus çetelerinin faaliyetleri dikkat çekmektedir. Mondros Mütarekesi'nden sonra 4000 kişilik bir İngiliz Hintli kuvveti Samsun'u işgal etti ki bu kuvvetler Milli Mücadele sırasında memleketi terk etmişlerdir (<http://samsun24.blogcu.com>,2010).

Samsun'dan başlayarak Sivas üzerinden Elcezire'ye doğru uzatılacak bir demiryolu inşası, daha XIX yüzyılın ortalarından itibaren düşünülmüş idi. Bu konuda ilk imtiyaz 1891'de Belçikalı Baron Macar'a verilmiş, Amasya yönünde yola ait tetkikler yapılmaya başlanmış fakat inşaata girişilememiştir. Daha sonra bir Fransız şirketi bu işi üstüne alarak 5 km kadar ray döşemiş ve 30 km kadar da tesviye yapmış iken I.Dünya Savaşı işleri durdurmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonra Samsun-Sivas demiryolu inşası ilk olarak ele alınmış ve hattın ilk 50 km lik kısmı 1926'da açılmıştır. 1932 de demir yolu Sivas'a ulaştı. 1933 yılında Samsun-Çarşamba arasında 39 km lik bir demiryolu yapılmıştır. Daha sonra yapılan demiryolu ve karayolu ağlarıyla Samsun, Karadeniz illerinin Anadolu'ya çıkış noktası haline gelmiştir (<http://samsun24.blogcu.com>,2010).

Samsun'u konum ve önemine yakışan bir limana sahip kılmak için önceden girişilen teşebbüslerden bir sonuç alınamamış, nihayet bir şirket 1953'de bu işi üzerine alarak 1960 da dalgakıran ve rıhtımların inşasını bitirmiştir. Daha sonraki yıllarda yapılan eklemelerle Samsun Limanı önemli miktarda yükleme ve boşaltmanın yapılabildiği bir liman özelliği kazanmıştır (<http://samsun24.blogcu.com>,2010).

2.1.1.3. Samsun İlinin Coğrafi Konumu

Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde Yeşilırmak ve Kızılırmak nehirlerinin Karadeniz'e döküldükleri deltalar arasında yer alan Samsun ili 9,083 Km²'lik bir yüz ölçüme sahiptir. Coğrafi konum olarak 40° 50' - 41° 51' kuzey enlemleri, 37° 08' ve 34° 25' doğu boylamları arasındadır. Kuzeyinde Karadeniz'in yer aldığı ilimizin komşuları; doğusunda Ordu, batısında Sinop, güneyinde Tokat ve Amasya, Güney batısında ise Çorum illeridir (http://www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp, 2010).

Samsun ili yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik gösterir. Birincisi güneyindeki dağlık kesim, ikincisi; dağlık kesimle kıyı şeridi arasında kalan yaylalar, üçüncüsü; yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır. Kızılırmak ve Yeşilirmak akarsularının delta alanlarında oluşmuş kıyılarında, yurdumuzun tarımsal potansiyeli en yüksek ovalarından Bafra ve Çarşamba ovaları yer almaktadır (http://www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp, 2010).

Samsun'da genç delta ovalarında alüvyonlar bulunmakla birlikte, dik yamaçlarla ayrılmış taraçalarda eski alüvyonlar görülmektedir. Güneydeki dağlık kesime geçiş alanı neojen yaşlı, killi-kireçli tortularla kaplıdır. Kıyı dağları Kretase lavlarından oluşmuştur. Aynı dağların iç kesimlerinde killi, çakıllı tortular bulunur. İç kesimlerde Neojen tortular ve yer yer alüvyonlarla kaplı ovaların güneyinde de birinci ve ikinci zaman yaşlı ve kıvrımlı kayalar Kretase ve Eosen Flişlerine rastlanır. Geniş alanlarda ise volkanik oluşumlar görülmektedir. Samsun'da Eosen, Kretase ve Neojen dönemli oluşumlara sıkça rastlanmaktadır.

Bölgedeki yaylalar genellikle ikinci ve üçüncü zamanda meydana gelmiştir. Karadeniz bölgesinde dağ yamaçları çok aşınmıştır. Ayrıca bölgedeki akarsular toprağı yeteri derecede parçalayarak arazide yer yer yaylalar meydana getirmiştir. Bunlar arasında en önemlileri Ladik, Havza ve Kavak yaylalarıdır (http://www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp, 2010).

Samsun ili topraklarının Karadeniz kıyıları düzlüklerle, güneye uzanan iç kesimleri ise, yükseklikleri fazla olmayan dağ sıraları ile kaplıdır. Bölge, Karadeniz kıyıları ile bu kıyıları içeriden paralel olarak uzanan yüksek dağlar arasındadır. Bu dağlar Ünye-Çarşamba kesiminde doğu-batı, Samsun-Bafra kesiminde doğu-güney, batı-kuzeybatı yönünü takip eder. Doğudan batıya doğru uzanan ve birbirinin devamı olarak görünen başlıca iki sıra dağ vardır. Bunlardan doğudakine Canik Dağları, batıdakine ise Çangal Dağları denir.

Samsun genellikle ılıman bir iklime sahiptir. Ancak sahil şeridi ve iç kesimlerinde iklim iki ayrı özellik gösterir. Sahil şeridinde (Merkez ilçe, Terme, Çarşamba, Bafra, Alaçam, 19 Mayıs, Tekkeköy ve Yakakent) Karadeniz ikliminin etkileri görülür. Bunun için sahil şeridinde yazlar sıcak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. İç

kesimler (Vezirköprü, Havza, Ladik, Kavak, Asarcık ve Salıpazarı) yüksekliği 2.000 metreyi bulan Akdağ ve 1.500 metreyi bulan Canik dağlarının etkisi altında kalır. Buradaki dağların etkisinden dolayı kışlar soğuk, yağmur ve kar yağışlı, yazlar ise serin geçer. Sıcaklık ve yağış yönünden Samsun hiç bir bölgeye benzemez. Samsun'da aynı gün içerisinde havanın bir kaç kez değiştiği görülür. Bazı yıllar kış ortalarında yazdan günler yaşanır. Sahil şeridinde kar ile kaplı günlerin sayısı 2-3 günden fazla olamamaktadır. İç kesimlerde ise kar yağışından bazen ulaşım aksadığı bilinmektedir (http://www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp, 2010).

2.1.1.4. Samsun İlinde Kültür ve Turizm

İlde 20 adet kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelerde toplam 198.594 kitap mevcuttur. Bu kütüphanelerin 18 tanesi halk kütüphanesi, 2 tanesi de çocuk kütüphanesidir. İlde ayrıca Arkeoloji-Etnografya müzesi ve Gazi müzesi olmak üzere 2 adet müze mevcuttur. Ayrıca Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Merkez Müdürlüğüne bağlı olarak Kitap Satış Mağazası hizmet vermektedir.

İnşaatı tamamlanan Atatürk Kültür Merkezi, gösteri salonları, kütüphane ve galeri bölümleri ile idari bölümlerin tefrişi ve donatımı yapılarak hizmete açılmış olup, İlin ve bölgenin sanat ve kültür yaşamına yeni ufuklar açacak hem eğitim, hem de gösteri ve konferans hizmetlerine yönelik olarak önemli katkılarda bulunacaktır. Samsun Anadolu'nun Karadeniz'e açılan en önemli kapısı; Avrupa-Asya transit yolu üzerinde işlek bir kavşak noktası, Türkiye'nin en büyük akarsu alanlarını içiçe bulabilirsiniz. Kızılırmak ve Yeşilirmak'ın arasında verimli delta toprakları üzerinde kurulmuş önemli bir tarım merkezi, denizi, ormanları, yaylaları ile bir doğa cennetidir (http://www.samsun.gov.tr/gd_kültür.asp, 2010).

Samsun'da turizmin vazgeçilmez üçlüsü denizin, kumun ve güneşin yanı sıra artık birçok insanda tutku halini almış alternatif turizm aktivitelerinin gerçekleştirildiği Yakakent'ten Terme'ye kadar uzanan sahil bandı üzerinde çok güzel kuma sahip geniş doğal plajlar denize girmek için idealdir. Yakakent Çamgözü mevkiinde Çam ormanlarıyla kaplı yemyeşil tepeler, masmavi sular iner. Eşsiz güzellikteki sahili ile denizle iç içe bir yaşamın sürüldüğü şirin kıyı kasabası Yakakent'de gün batımı ise görülmeye değer güzelliktedir.

Sahil bandı üzerinde Alaçam, Bafra ve 19 Mayıs ilçelerinin topraklarının bir bölümünü kaplayan Kızılırmak Deltası sulak alanı flora ve faunası ile ülkemizin ekoturizm alanında en ilginç köşelerinden biridir. Deltada, 19 Mayıs ilçesi, Yörükler mevkiinde ilkbaharda tabanı tamamen suyla kaplanan yaprak döker ağaçlardan oluşmuş Galeriyçi ormanı yaban hayatı açısından oldukça ilgi çekicidir.

Samsun, termal turizm açısından da önemli merkezlere sahiptir. Havza ve Ladik Kaplıcaları 2000 yıldan beri bilinen sağlık merkezleridir. Havza İlçemizde “25 Mayıs Termal Turizm Merkezi” ve “Havza Kaplıcaları Mevkii Termal Turizm Merkezi” olmak üzere iki bölge Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Ladik'teki Hamamayağı kaplıcası ise ülkemizdeki birinci derecede önemli ve öncelikli kaplıca merkezlerindedir. Radyoaktif özellik gösteren Ladik kaplıca suları organizma üzerinde uyarıcı etki yapar. Bu nedenle bu suya "gençlik suyu" adı verilir. Havza ve Ladik'deki kaplıca sularının başta romatizmal hastalıklar olmak üzere, kadın hastalıkları, sinirsel hastalıklar, eklem hastalıkları ve kireçlenme gibi hastalıkların tedavisinde olumlu etki yaptıkları tıbbi olarak kanıtlanmıştır.

Samsun'un yaylaları da diğer Karadeniz yaylaları gibi; yeşili, temiz havayı ve sessizliği özleyenlere kucak açmaya hazırdır. Samsun'dan yaylalara ulaşmak oldukça kolaydır. Yayla yollarının bir çoğu özel aracınızla bile rahatlıkla gidebileceğiniz durumdadır. Ladik-Akdağ yaylaları, Vezirköprü - Kunduz dağı yaylaları yazın başka kışın başka görülmeye değer güzellikleri barındırırlar. Kunduz yaylalarının orman dokusu ile iç içe oluşları ve ormanların Altinkaya Baraj Gölüyle birleşmesi bölgeye bambaşka bir güzellik kazandırmaktadır. Burası yayla turizminin yanı sıra doğa yürüyüşleri, su sporları, balık avcılığı, motor gezileri, kamp yapmak için son derece elverişli alanlara sahiptir. Bölgede bir konaklama tesisi de bulunmaktadır. 1997 yılından itibaren Ladik-Akdağ Yaylalarında Yayla Şenlikleri düzenlenmeye başlamıştır. Ladik “Akdağ Turizm Merkezi” olarak ilan edilmiştir (http://www.samsun.gov.tr/gd_kültür.asp, 2010).

Samsun doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihi alanlarıyla da dikkat çekicidir. Paleolitik dönemlerde yerleşim yeri olarak kullanılmış, Tekkeköy mağara-kale yerleşmeleri; M.Ö. 5000 yıllarından beri sürekli yerleşim yeri olarak kullanıla gelmiş

Bafra İkiztepe bugün bile surlarını, galerilerini, merdivenlerini görebileceğimiz 3000 yıl öncesinden gelen Bafra Kızılırmak vadisindeki Asarkale ve Paflagonlara ait kaya mezarları, Salıpazarı'nda Amazonların yaptığı ileri sürülen Garpu kalesi görülmeye değerdir.

Samsun'da Anadolu Ahşap mimarisinin en güzel örneklerini görebilirsiniz. Çarşamba'da ki Göğceli Cami bunların en ilginç olanıdır. Yapımında hiç çivi kullanılmamış olan yapı kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte yaklaşık 800 yıldır sapa sağlam ayakta kalmıştır (http://www.samsun.gov.tr/gd_kültür.asp, 2010).

2.1.1.5. Samsun İli El Sanatları

Samsun ilinde el sanatları da, çeşitliliğe sahiptir. Ancak ülkemizde olduğu gibi bu ilimizde de, el sanatları gelişen teknoloji ve endüstriye mağlup olmuş, böylece geleneksel kültür unsurumuz olan el sanatlarının bir kısmı kaybolmuş, yozlaşmış veya değişikliğe uğramıştır. Bütün olumsuzluklara rağmen, varolma savaşı veren el sanatlarından halı, kilim, bez dokumacılığı, taş işçiliği, oya, kunduracılık, bakır işlemeciliği, hasır dokumacılığı, zembil örücülüğü, çorap, kuşak dokumacılığı, ağaç oymacılığı vb. gibi el sanatlarımızın yörede tespiti yapılmış bulunmaktadır. Günümüzde de bazı köylerde, yaygın olmamakla birlikte, hala kullanım amacıyla veya ihtiyaç gayesiyle üretimi yapılmaktadır.

2.1.2. Giyimin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

2.1.2.1. Giyimin Tanımı

İnsanlar, ilk çağlarda vücutlarını tabiatın etkilerinden korumak amacıyla giyinmeye ihtiyaç duymuşlardır. Zamanla toplu halde yaşama örtünme duygusunu geliştirmiştir. Toplumun gelişmesiyle birlikte buna süslenme ihtiyacı eklenmiştir. İnsanları buldukları uygarlık seviyesine göre giyim tarzları yaratmışlardır. Her ulus kendi örf, adet ve inanışlarına, yaşama şartlarına göre giyimlerini şekillendirmiştir. Buna göre giyim; vücudu tabiatın etkilerinden koruyan, medeniyetin ilerlemesiyle değişiklik gösteren, insan vücuduna göre şekil alan giysilerin tümüdür. (Bayraktar,1990:6)

İnsanoğlu örtünmek değil de giyinmek istediği anda bilinçsizce olsa da moda kavramını yaratmıştır.

Giyim, insanın bedenini örten giysi, aksesuar ve bunları kullanma biçimleridir. Cinsiyet, kültür, coğrafi bölge ve tarihsel çağlara göre çok büyük farklılıklar gösterebilir. Genellikle bir kültür ne kadar karmaşık ve gelişkin olursa giyim tarzları da o ölçüde incelikli, hiyerarşik ve çeşitli olmaktadır. (Altınay,1992:47)

2.1.2.2. Giyimin Tarihsel Gelişimi

Giyim, tarihin ilk evrelerinden bugüne kadar pek çok değişiklikler göstermiştir. Başlangıçta soğuk iklim koşullarından, tabiatın etkilerinden korunmak için hayvan postlarına sarınan ilk insanlar yeryüzünde çoğalmaya başladıktan sonra, bir araya gelip toplum halinde yapmaya başlamışlardı. İlkel halde olsa bile insanlar bir araya gelip toplu halde yapmaya başlamaları, onların duygu ve düşüncelerinde yavaş-yavaş bir gelişmeye yol açmıştır.

Böylece insan toplumlarının hayvan topluluklarından farkları anlaşılımış, insanlarda utanma hissi uyanmış ve bu hissin kültür ve uygarlık seviyesine paralel olarak değişmesi giyimi sosyal bir ihtiyaç haline getirmiştir. (Günay,1986:19)

Giyim tarihi ve moda akımlarını incelendiğinde milletlerin uygarlık düzeyleri ile ahlak anlayışları gelenek ve görenekleri ekonomik şartlan etkili olup insanların giyimlerini belirlemede etkili olduğu görülür. Türk tarihinde toplumsal yaşam özellikle de çeşitli dönem giyimleriyle ilgili belgelere çok az rastlanmaktadır. İslam'dan önce yaşayan Türklerle ilgili belge bulmak, bulunanları ise sınıflamak güçtür. (Komsuoğlu,1986:9)

Türk giyimi ile ilgili bilgiler, Orta Asya'da ele geçen duvar resimlerinden. Tufandaki buluntulardan, minyatürlerden ve bölgelere ait yayınlanmış gezi yazılarından öğrenilmektedir. Tarihi Türk Giyimi ve sonraki yüzyılların giyim ve süslemelerinde temel olmuş, bazı değişmeler gösterse de günümüze dek gelenekselliğini sürdürmüştür. (Sevin,1990:141)

2.1.2.2.1. Selçuklu Döneminde Giyim-Kuşam

Selçuklu döneminde giyimlerine ilişkin son yıllarda yapılan araştırmalar, bu konuyu bütün ayrıntıları ile ortaya çıkaracak niteliktedir. Mesela; Kubadabat Sarayının figürlü duvar çimleri üstündeki kadın figürlerinden, Anadolu Selçukluları kadın giyimini ve süs öğelerini öğrenmek mümkündür. (Ogel,1991:198)

Bu dönemde kadınlar, ferace, kaftan, cepken, hırka ve şalvar giymişlerdir. Ferace ve kaftanların altına dar kollu hırka ve cepkenler giyilmiştir. Giysilerin kumaşları yün, pamuk, ipek karışımı iplikten dokunmuştur. Kumaşlarda renk olarak kırmızı ve yeşil hakimdir.

Kaftan ya da entarinin beline maden, deri, ya da süslü kumaşlardan yapılan kuşaklar bağlanmıştır. Kemer ve kuşakların uçları çoğu kez aşağı ve yana gelecek biçimde takılmıştır.

Selçuklu döneminde kadınlar, ayağa ince deriden yapılmış üzeri süslenmiş çizmeler giymiştir. Çizme giyilmediğinde süslü çedik, çarık ve mest kullanılmıştır. (Örnek,1992:18)

Bu dönemde kadın başlarını süsleyen takılar arasında kulaklara takılan küpenin ayrı bir yeri vardır. Türk kadın ve erkeklerinin çok eskiden beri kulaklarına çeşitli biçimde küpeler taktıkları bilinmektedir. Selçuklu kadınlarının başlarına da "bağal tak" ve "üsküp" denen bir başlık giydikleri Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat'ın yaptırdığı Kondiş kabartmalarında ve Kubadabad sarayı figürlü çinilerinden anlaşılmaktadır. Selçuklu dönemi erkek giyiminde ise Rey'de bulunan 12. ve 13. yy. dan kalan bir tabaktaki erkek figüründen sarık kullanıldığı anlaşılmaktadır (Komşuoğlu,1986:12).

Bu dönemde erkeklerin saçlarını serbest bırakarak, omuzlarına kadar inmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bu dönemde çok çeşitli başlıklar kullanılmıştır, başlıkların bir kısmını Orta Asya'dan beri kullandıkları diğer kısmı ise Yakın Doğu'da ilişki kurulan bölgelere has başlıklar olmuştur. Selçuklu döneminde hükümdar çevresindekiler

başında tepeye doğru daralan, yüksek başlıklar takmışlardır. Ayrıca hükümdarın, önü yüksek başlıkları da bulunmaktaydı. Erkeklerde dış giysi kaftandır. Belinde ise durumuna göre değişen bir kemer vardır. Hükümdarların kullandıkları kemer, altından yapılmıştır. Erkek giyimi, saç biçim ve takılarında kadın giyimi özellikleri görülmektedir. (Koçu,1967:47)

2.1.2.2.2. Osmanlı Dönemi Giyim Özellikleri

Osmanlı Devletinin kuruluşundan, Fatih dönemine dek Türk giyimine ilişkin yeterli ve güvenilir bilgi elde edilememiştir. Fatih döneminden sonraki Türk giyimi ise, İstanbul'a gelen yabancı gezgin ve ressamın eserlerinden, Türk ressamlarının minyatürlerinden öğrenilmektedir. Padişah saraylarında saklanan giyim kuşam bu konuda bilgi vermektedir.

Osmanlı dönemi giysileri daha çok sevai, hatai altı parmak denilen kumaşlardan yapılmıştır. Bu giysilerin altına şalvar, üstüne ise "solta" ya da "Fermene" giyilmiştir. Daha sonraları kadın giysileri, şalvarsız tek elbise bölümüne dönüşmüştür. "Peisiz entari" ya da "bindallı" denilen bu giysilerde yalnızca boyunda bir yaka açıklığı vardır. Tümüyle sırma işlemeleriyle bezeli bu elbiseler kadifeden yapılmıştır.

II. Abdülhamit döneminden başlayarak, büyük kentlerde uzun etek ve ceketten oluşan takımlar giyilmiştir. "Telli nane", "Pullu Hare" adı verilen giysi türü ile etek-bluz ya da şalvar-bluzdan oluşan iki parça takım elbisedir. Çoğunlukla ince kumaşlardan yapılan bu giysiler desenlidir. Düz olanları da el işlemeleriyle bezenir. Bu giysiler daha çok kentlerde giyilmiştir. (Komşuoğlu,1986:19-20)

Peşli entarilerin ya da şalvarın üstüne cepken giyilerek takım tamamlanmıştır. Fermene, salla, hırka türü giysilerin yüzleri "Kapitone" dikişlidir. Hırkalar bazı yörelerde şalvar kumaşından yapılarak takım giysi oluşturulmuştur. Bu türe giren yelek ise kısa kollu olur. Peşli entarilerin altına giyilen şalvarın türlü birimleri vardır. Bazıları paçasız olup çeşitli enlerde kumaşların birbirine dikilmesiyle oluşturulmuş ve torba biçimindedir. Enleri çok geniş, boyları normaldir ve bir uçkurla bele tutturulur. Beli bağlandığında oluşan dökümler önden ve yanlardan kaldırılarak bele sokulur ve estetik

bir görünüm kazanır. Paçalı şalvarlar normal bir uzunluktadır ve daha çok kadınlarca evde giyilir. (Altınay,1992:71-79)

Bunlardan başka yan açıklı, apışlı ve tümüyle açık apışlı şalvar türleri vardır. Bunlarda genellikle yörük ve köylü kadınları tarafından giyilir. Bu tür şalvarlarda çok rahat hareket etme olanağı vardır. Kadın sokak giysilerinin en eskisi "ferace"dir. Feracenin üstüne iki tülbent parçasından oluşan "mahrem" ya da "yaşmak" denilen bir örtü örtülür. Birinci parça başı örterek çene altında tutturulur. İkinci parça ise yalnızca göz çevresini açıkta bırakarak ağız ve burnu, kapatacak şekilde sarılır.

Feracelerden sonra çarşafar ortaya çıkar. I.Abdülhamit döneminde ferace giyilmesi yasaklanır ve çarşafar giymeye başlanır. Bu dönemde ayrıca "yeldirme" ve maşlahlar ayrı giyilmiştir.

2.1.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi Giyim Özellikleri

Cumhuriyetin ilanından sonra Mustafa Kemal Atatürk, birçok inkılap yapmıştır. Yalnız, bu inkılapları rastgele yapılmış bir inkılap olarak görmek, askeri bir zaferin ardından, o günlerin sosyo-psikolojik havası içinde yaşanan bir geçici heyecanın itici gücü içindeki faaliyetler olarak değerlendirmek söz konusu olamaz.

Bu dönemde yapılmış birçok inkılabın yanında kılık ve kıyafette de inkılaplar yapılmıştır. Bu değişmelerin toplum bünyesinde kazandırılmasına çalışılmış ve Cumhuriyet döneminden günümüze kadar geçen bu zaman zarfında giyim konusu batılı toplumların uygarlık düzeyleri ile aynı seviyeye ulaşmıştır. Dünya modasına paralel bir çizgide değişme olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk 25 Aralık 1927'de çıkan bir kanun ile "Kıyafet" İnkılabını gerçekleştirmiştir. Peçe, çarşaf, peştamal ve buna benzer giyimleri yasaklayarak, batılı ülkelerin giyim biçimini benimsemiştir. Cumhuriyetin kurulduğu günden günümüze kadar kadın modası da değişikliklere uğramıştır. 923'te düşük belli elbiseler, ayak bileklerine kadar uzanan etek boyları ve başta ipek türbanlar giyilmiştir. Manto bu tarihte Türk kadınının vazgeçilmez bir üst giysisi olmuştur. (Altınay,1992:71-79)

1924'te kısa japone kollar, bulunan konsajler ve boyunları saran rengarenk, dizi dizi boncuklar moda olmuştur. Yine aynı yıl Avrupa 'da büyük kloş şapkalar moda olmuş ve bu moda Türk kadınları tarafından çok benimsenmiştir.

1925 yılında, abstre sanatının modayı etkilediği gözlenir. Bu yıllarda kadınlar tarafından geometrik desenli ve kesimli elbiseler giyilmiştir. Etek boyları ve saçlar kısalmıştır. 1947'de ise Dior'un ortaya attığı yeni bir moda akımı ile kadın giyimini genel çizgileri büyük ölçüde değiştirmiştir.

1958'de ülkemiz kadınları "Yves Saint Laurent" tarafından moda dünyasına lanse edilen "Trapez" modasını benimsemişlerdir.

1960-61 yıllarında ise uzay modası, bütün kadınların uyduğu bir moda olmuştur. 1973-1974 yıllarında da kadın modasında rahatlık ve sadelik ön plana çıkmıştır (Barışta, 2001:147).

2.1.3. Folklorik Yapma Bebek Hakkında Genel Bilgi

2.1.3.1. Yapma Bebeğin Tanımı

Yapma bebekler, plastik, tahta, cam, seramik, herhangi bir maden, toprak, alçı, deri, bez vb. maddelerden yapılan insan biçimindeki oyuncaklardır (Özdemir, 2003:1).

Yapma bebek sanatı, annenin kız evladına gelecekteki sorumluluğunu tabii olarak oyun içinde göstermek için, eldeki artık parçaları değerlendirmesiyle ortaya çıkmış, dünyanın en eski el sanatıdır (Bilgin,1990).

Toplumumuzda yapma bebekler, koleksiyonculara, dekorasyonla uğraşanlara meslek ayırmaksızın her yaşta insana hitap edebilen özelliklere sahiptir. Etnografik olarak yapma bebekler, değişik milletlerin giysileri, boyun, kulak, bilek ve parmaklara takılan kolye, küpe, bilezik ve yüzük gibi giyim kuşamı tamamlayan süs malzemeleri halk kültürü ve sanatının bütün izlerini taşımaktadır (Özdemir, 2003:1).

Yapma bebek dünyada koleksiyonu pul koleksiyonundan hemen sonra gelen, yaygın ve vazgeçilmez bir sanat koludur. Aynı zamanda memleketlerin folklorik kültürünü tanıtan uluslar arası kültür yakınlaşmalarını sağlamaşğ açısından önem kazanmıştır.

Yurdumuzun çeşitli yörelerinde farklı isimler altında değişik malzemelerle üretilen bu bebekler, hem yapım hem de kıyafet açısından o yörenin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu sanat dalı, günümüzde ülkeler arasında turizm hareketiyle büyük önem kazanmıştır (Özdemir,2003:1).

2.1.3.2. Dünya’da Yapma Bebeğın Tarihsel Gelişimi

İnsana bebek yapma hususundaki ilhamın; tabiatın tesadüfen kayalarda, boynuzlarda, kemiklerde, dallarda ve köklerde yaratmış olduğu insana benzer şekillerden geldiğı sanılmaktadır.

Bilgi kaynaklarından bazılarına göre en eski kalıntılar (M.Ö. 40000) Fransa’dan Güney Rusya’ya kadar uzanan bölümde bulunmuştur. Bunlar umumiyetle dişi, mübalâğlı bir şekilde ifade edilmiş cinsel karakterli olup bereket figürleri olarak algılanmıştır. Bunların en eski ve tanınmışısı Willendorf Venüs’üdür (Bilgin, 1990:4).

Hitit, Frig, Bronz Çağđ ve Cilalı Taş Devri tabakalarında bulunan ve dini törenlerde yer aldığı anlaşılan küçük heykelciklerin bir kısmının oyuncak bebek olarak kullanıldığı, diğere bir kısmının ise ana tanrıça kültürü ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Arkeolog James Mellart özellikle Burdur yakınlarındaki Hacılar Höyüğü’nde kilden yapılan yüzleri boyalı, çıplak başlarına sonradan taç konulan figürlere rastlamıştır. Eski Mısır’da ve Amerika yerlileri arasında ağaç bebek ve tanrı heykelcikleri bulunmuştur (Özdemir,2003:1).

Yerliler korktukları bu tarihi heykelcikleri ve ağaç bebekleri kendi adetlerine göre giydirip, saygı gösterir ve bunları büyü yapmakta kullanmışlardır (Bilgin,1990:5). 2000 yıl önce tahtadan yapılmış olan yunan bebeklerinin bedenleri kabaca yontulu; kol ve bacakları bedene tellerle tutturulmuş olup hareketli; saçları örgülü ve başđ şapka ile örtülmüştür (Bilgin,1990:6).

Bebek yapımı Orta Çağda veya Rönesans devrinde yapılmış olan şekliyle Paleolitik ve Neolitik Çağlara kadar uzanmaktadır. Tarih öncesi bebekler; evvela tamamıyla çıplak, sonra taç veya başlık ile ve daha sonra giyimi izlenebilecek şekle dönüşmüştür (Bilgin,1990:6).

En eski bebekler mezarlıklarda bulunmuştur. M.Ö. 3000 yılına ait İndüs Nehri kenarında (Batı Pakistan'da) bulunan bebekler pişmiş çamurdan yapılmıştır. Günümüze kadar dayanarak gelenler genellikle kil, kemik, tahta, taş, fildişinden ve bitki tohumundan yapılmış olanlardır (Bilgin,1990:7). Muhtemelen, bazı bebeklerin yapılışından dayanıksız malzeme kullanıldığı için günümüze kadar gelememiştir. Eski Yunan ve Roma Medeniyeti'nde kız çocukları evlenme yaşına gelip evlenme tarihine çok az kalaya kadar bebeklerle oynarlardı. Daha sonra oynadıkları bu bebekleri Yunanlılar, Artemis Tapınağı'na; Romalı kızlar ise Diana Mabedi'ne bırakırlar ve artık fazla çocuksu şeylere ilgi duymadıklarını topluma iletmiş olurlardı (Bilgin,1990:7).

Mısır ve Roma bebeklerinin (M.Ö. 300) içi papirüs kâğıtları ile doldurulurdu. M.S. 500 yılında yine Mısır'da yünden kroşe tekniği ile örülmüş renkli elbiseli, başı yünden yapılmış bebekler bulunmuş tur (Bilgin,1990:7).

Taş Devrinin sonlarına doğru Avrupa'da çok sayıda bebek bulunan iki bölge gözlenmektedir. Bunlardan ilki, Kuzey Avrupa ülkeleridir ve bu ülkelerde bulunan bebeklerin hemen hemen hepsi dişi olup topraktan yapılmıştır. Bu bebekler dik duruşlu, bacakları kapalı ve kolları birbirine kavuşmuş şekildedir. Ayrıca yüzleri belli belirsiz, gözler iki nokta veya delik, burun ise bir gaga olarak yapılmıştır. İkincisi ise, ada figürleridir ve Yunan Adalarından Kıbrıs'a ve Mısır sahillerine kadar uzanmaktadır (Bilgin,1997). Bunlar 15-40 cm. yüksekliğinde kaba olarak kireç taşından, çamurdan veya mermerden yapılmışlardır (Bilgin,1990:7).

Bilinen en eski Yunan oyuncak bebeği çamurdan yapılmıştır. Genellikle dişi figürlüdür. Elleri ayakları hareket edebilir özelliktedir (Bilgin,1990:9). Münih Bavyera Müzesi'nde bulunan en eski bebek olarak nitelendirilen bebek demirden yapılmıştır (Bilgin,1990:9).

Aradan yıllar geçtikçe bebek, bölge kıyafetleri o günün yaşam tarzını aksettiren muntazam bebekler haline gelmiştir. Bunlar hala Bavyera Milli Müzesi'nde koleksiyonlar halinde teşhir edilmektedir (Bilgin,1990:9).

Eski yıllarda bebekler, insanlar tarafından öteki dünyada da mevcut varlıklar olarak düş ünülmüş ve semboller olarak kullanılmışlardır. Hatta en eski zamanlarda dahi küçük ilah bebeklerin doğaüstü güçlere sahip olduklarına inanılmıştır. Eskimo ve kırmızı derililer, fildişi ve mamut dişlerinden yapılmış bebeklerini kürkten elbiseler giydirerek, nazardan korunmak için kullanmışlardır (Bilgin,1990:11).

Ataların temsili figürleri, bebeğin bilinen en eski şekli olarak kabul edilir. Bundan sonra tılsım taşıyan, dini manası olan, uğur getiren veya koruyan bebeklere geçilir (Bilgin,1990:11). Önceleri ölen insanla beraber onun değer verdiği canlılarda onunla birlikte kurban edilirken daha sonra, canlı bir kurban yerine bir sembolün bulunması yeterli sayılmaya baş lanmasıyla birlikte 'mezar bebekleri' doğdu. Bu bebeklerin özellikleri, o devrin insanının fiziki yapılarını ve giyim kuşamlarını yansıtmayıydı.

Avrupa'da ölümle ilgili bebekler o kadar çok yaygınlaş mıştır ki, bunlar artık gösteri mahiyetinde kişileri tanıtmada, olayları yansıtmada kullanılır olmuş, bunlardan da balmumu bebek sanatı ile manken kavramı doğmuştur (Bilgin,1990:12).

Balmumu bebekler üzerinde ailelerin maddi imkânına göre en pahalı cinsten zamanın örf ve adetlerine uygun olarak sağlanan giyim kuş am teşhir edilmekteydi. Folklorik yapma bebeğin ilk defa bu şekilde ortaya çıktığı sanılmaktadır Folklorik yapma bebeğin ilk defa bu şekilde ortaya çıktığı sanılmaktadır (Bilgin,1990:13).Tarih öncesi devreye ait çocuk mezarlarında, bebek kalıntısının bulunamamış olması, oyuncak bebeğin, insan hayatına çok daha sonradan girdiğini göstermektedir.

Afrika'da fildişinden ve tebeşir taşından oyulmuş, kızıl kahverengiye boyanmış gözleri sedef kakma, saç ve etekleri türlü bitkilerden yapılmış bebekler, doktorluk yapan büyücüler tarafından hastalarına veya çevrelerindeki insanlara dağıtılmış ve adeta bu bebekler kuvvet olarak algılanmıştır (Özdemir,2003:3).

Paraguay'ın kuzey bölgelerinde yapılan kazılarda asker kıyafetine benzeyen elbiseleriyle, çok ince demirden bebekler ve Eski Peru mezarlarında çamurdan yapılmış bebekler bulunmuştur (Özdemir,2003:3). Avustralya ve çevresinde ağaçtan oyulmuş yüzü boyalı, yün ve pamuklu elbiseleri olan bebekler ortaya çıkarılmıştır (Özdemir,2003:3)

Hindistan'da da kızlara evlenirken özenle giydirilmiş bir bebek verilirdi ve bebek Bağdat'ta şans olarak kabul edilirdi. İran ve Suriye'de evlenme yaşına gelen kızlar pamuktan yapılmış bu bebekleri pencereye asarlardı. Hindistan'da da kızlara evlenirken özenle giydirilmiş bir bebek verilirdi ve u bebek Bağdat'ta şans olarak kabul edilirdi. İran ve Suriye'de evlenme yaşına gelen kızlar pamuktan yapılmış bu bebekleri pencereye asarlardı.

Doğunun geri kalmış bazı toplumlarında ise bebeklerin içinde cin olduğuna inanılır ve bebekler çocuklara oynamaları için verilmezdi. Geleneklerine bağlı olan Kore'de küçük kızlar bebeklerini kendileri yaparlardı. Uzun bambu sapının ucuna tuzlanmış ve saç şeklinde inceltilmiş uzun ot saçlar tuttururlardı. Hiçbir zaman yüz yapmaz, bazen yüz yerine beyaz pudra sürerlerdi (Özdemir,2003:3).

Bugün için bir hayli gelişen Japon bebeklerinin başlangıcı kabuğu soyulmuş söğüt değneklerine dayanır. Bu değnek bebeklerin saçları söğüt kabuğu şeritlerinden veya iplikten olup elbiseleri de kâğıttandır. Eski Japonya'da annelere felaketleri üzerine çekme ve böylece çocuğu koruma gayesiyle bebekler verilirdi. Bu bebekler canlı çocuk muamelesi görür, giydirilir ve beslenirdi (Özdemir,2003:3).

Avrupa'da yapma bebekler Romalılar zamanından beri bilinmektedir. Hıristiyanlığın yayılmaya başladığı yıllarda oyuncak bebekler din büyüklerini temsil etmekteydi. Bu durum hala devam etmekte ve Katolik çoğunluğun yaşadığı ülkelerde, sokaklarda bebek pazarı kurularak Hıristiyan azizlerini temsil eden bebekler satılmaktadır. Avrupa kültüründe bebeklerin bu kadar çok tutulmasında din önemli bir unsur olmuştur (Özdemir,2003:4).

Toplumlar medeniyet düzeyinde ilerledikçe çocuklar verilen oyuncak bebekler daha kaliteli, giyim kuşam yönünden daha tatmin edici olmuştur (Bilgin,1990:22).

15. yüzyılda sanayi ve zanaat ürünü olan tahtadan ve çaputtan yapılmış bebekler ortaya çıkmıştır; 15 yüzyılın sonlarında Fransız modasını yabancı ülkelere tanıtmak için manken bebekler üretilmiştir. Modayı yansıtan bu bebekler, artık bir adet haline gelmiş ve çoğunlukla Fransa'dan birçok memlekete gönderilmiştir (Bilgin,1990:22). Bu şekilde toplumların giyim kuşamlarını yansıtan bebek modelleri, çeşitli kültürlerin bu konularda birbirlerini tamamlamalarına yardımcı olmuştur (Özdemir,2003:4). Ayrıca bu bebek modelleri günlük yaşamı gösteren çeşitli minyatür evlerde barındırılmıştır. Bu evler, eski insan yaşayışları üzerine araştırma yapan kişilere doneler vermekteydi. Çok masraflı ve pahalıya mal olduğu için bu tip bir bebek evine ancak zenginler sahip olabiliyordu. Bugün dünyanın pek çok yerinde bebek evleri, bebek koleksiyonları müzelerde sergilenmektedir. Bu koleksiyonların en zenginlerinden biri Newyork Metropolitan Müzesi'ndedir (Özdemir,2003:4).

16. yüzyılda Almanya'nın Nuremberg bölgesi tahta bebekleri ile büyük ün kazanmıştır; bu alanda öncü olmasının sebebi sık ormanlara sahip olmasıdır. Özellikle ağaç bebelere ve ağaç bebek mobilyalarına ilk kez bu bölgede rastlanmıştır.

17. Yüzyılda Almanya'nın Soneberg kenti bebek sanayisinin en önemli yeri haline gelmiştir. Önceden tahtadan yapılan bu bebekler 18. yüzyıl başlarında ilk kalıp döküm başlı tahta eklemli olarak yapılmışlardır. 1806-1810 yılları arasında tutkallı kâğıt hamuru keşfedilmiş ve kilin yerini almıştır.

17. ve 18. yüzyıllarda gözleri camdan, kol ve bacakları deriden, saçları boyalı ince işçiliği olan bebekler üretilmiştir.18. yüzyıl başlarında zengin çocukları için lüks, kırılabilir, balmumu bebekler yapılmış tır. 18. yüzyılın ortalarında kol ve bacakları eklemli, başı dönebilen porselen ve emayelenmiş porselen (bisquit) bebekler tahta, balmumu ve kâğıt hamurundan bebeklerin yerine geçmiştir. Fransız bebek sanayi, Bru; Jumeau, Gesland, Steiner gibi markalarla parlak dönemini yaşamaya başlamıştır (Onur,2002:47).

Bugün porselen bebeklerin ve bebek eşyalarının güzelliği ve zenginliği ve zenginliği Kraliçe Victoria'ya ait bulunan ve İngiltere'de Windsor Şatosu'da sergilenen bebek koleksiyonlarından ve bebek evlerinden anlaşılmaktadır (Özdemir,2003:4).

18.yüzyıl bebek yapımı için yeni üretim tekniklerinin geliştirildiği altın çağ sayılmaktadır. Bu dönemde bebekler kadına benzer değil daha çok çocuğa benzer şekilde üretilmiş ve ağlayan, beslenen, gözleri hareket edebilen ilk bebeklerin patenti alınmıştır. Ayrıca sırlanmış porselen yapımına başlanmıştır (Özdemir,2003:5).

19.yüzyılın sonunda Amerika’da yeni bir madde, selüloz (selüloit) ortaya çıktı ve 1930 yıllarına doğru çok popüler oldu (Onur,2002:47). Selüloit, pamuk artıklarıyla nitrik ve sülfirik asit karışımı bir madde olup kalıba dökülüp boyanabilme özelliği de bulunmaktadır. Amerika’da 1880’den itibaren ilk selüloit başlı bebekler ortaya çıkmıştır. Bu madde bebek yapımında I kinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar yaygın biçimde kullanılmıştır. Fransa’da, kolay tutuşan bir madde olduğu için güvenlik nedeniyle yasaklanmıştır; bu yasaktan sonra yerini plastik almıştır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kullanılan malzeme aşağı yukarı yalnızca plastikti. Ayrıca yeni bir eğilim kendini gitgide kabul ettiriyordu: Oyuncak bebek gerçek bebeğe benzemeliydi (Onur,2002:47).

Bebek yapım ve satımında iki önemli merkez Avrupa ve Hollanda’dır. Ancak bugün dünyanın belli başlı yerlerinde olduğu gibi, diğer Avrupa ülkelerinde de bebek müzeleri ve bebek sergileri bulunmaktadır (Özdemir,2003:5).

Son yıllarda teknolojik ilerleme ve hızlı endüstrileş me ile fabrikasyon bebek üretimi artmıştır. Buna rağmen el yapımı bebekler, geleneksel giyim kuşama yansıtmaları, ucuza mal edilmeleri, az yer işgal etmeleri ve turistik, hediyelik eşya olma özelliklerinden dolayı insanlar tarafından tercih edilmektedir (Özdemir,2003:5).

2.1.3.3. Türkiye’de Yapma Bebekçiliğin Tarihçesi

Ülkemizde yapma bebeklerin tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Orta Asya’dan göçebe halinde yetiş en Türk kabilelerinde bebeğin dinsel ve büyüsel amaçlı kullanıldığı bilinmektedir (Özdemir,2003:6).

Ekonomik, sosyal, kültürel ve en çokta dini anlam taşıyan yapma bebeklerin Türk halk kültürü ile sıkı ilişkisi bulunmaktadır. Türk halk kültüründe yapma bebeklerle

ilgili zengin bir birikim vardır ve kökeni eski Türk dini Şamanizm'e dayanmaktadır. (Özdemir,2003:6).

Anadolu'nun bazı yörelerinde yapma bebeklere ad olarak verilen 'dodu, gade' kelimelerinin Şamanizm'den bugüne geldiği söylenmektedir. Şamanizm'de yağmur duaları, doğumla ilgili gelenekler, kuklacılık sanatı, bostan korkulukları çevresinde yapma bebek kültürü görülmektedir (Özdemir,2003:6).

Şamanlara göre ölen bir kızın ruhu mutlaka bir bebeğe geçmektedir ve onun vafında yaşamaktadır. Bundan dolayı küçük yaşta ölen bir kızın çehre çizgileri onu yaşatacak olan bebeğin hatlarında tasvir edilmeye çalışılır. Kız bebek onu yapan ailenin maddi durumuna göre giydirilir ve kürklerle sarılır. 'Kız Tangara' adını taşıyan bu bebek Yakutlar tarafından çadırlarının içine asılır ve dua ile birçok kurbanı sunulur, onları felaketten korur. Şaman din hayatında önemli rol oynayan kudu ruhu ile ölen kızların hayatı dini inancın temsilcisidir (Özdemir,2003:6).

Bunların ikisi de ortak kökenden gelip Şaman dinine girmiştir. Ancak Türklerin kavmine ve hayat tarzına göre ikiye ayrılmış etkisi bırakmaktadır. Oysa 'kudu' Yakutlardaki 'kız tangarası' bebeğinin aynı olduğu gibi gelin şeklini alan Azerbaycan 'kodu', 'godu', 'dodu'sunun ve Anadolu 'gode', 'gade'sinin tam bir kopyasıdır. Yalnız zaman ve coğrafi uzaklıklar nedeniyle bu Şamanizm dini inançlarını Azerbaycan ve Anadolu'da bazı farklarla yaşatmaya zorunlu kılmıştır (Özdemir,2003:6).

Bu dönemde çocukların yaptıkları oyuncak bebeklere benzer figürler, Altaylılar'da 'töz-tös', Yakutlar'da, 'tangara', Urankalar'da 'eren', Moğol-Buretler'de 'ongon' denilen putlar ve fetişlerdi. Bunlar keçeden, paçavralardan, kayın ağacı kabuğundan yapılırdı. Bu bebeklerin koruyucu ruhlar olduklarına ve tabiattaki bütün olayları idare ettiklerine inanılırdı (Özdemir,2003:6). Yine Doğu Türkistan'da hastaları iyileştirmek için 'kuğurçak' denilen bebekler kullanılırdı. Sıtma hastalığında paçavralardan yapılmış bu bebeklere hastalıkları geçirip kovarlardı. Yakınlarından birini yitiren kişi ise onun bir bebeğini yapar ve evinde saklardı. Arada bir bebekleri öpüp severler ve yemek yerken ilk lokmalarını bu bebeklerin önüne koyarlardı. Yüzlerini, gözlerini bebeğe sürüp önünde eğilirlerdi. Ayrıca kadın bebeklerde vardı. Bunlar atalar inancıyla insan, kuş ve başka hayvanların bebekleriydi (Özdemir,2003:6).

Bunun dışında halk kültürümüzde yapma bebekler ile ilgili çeşitli uygulamalar vardır ve bunlar Anadolu'da günlük yaş amın bir parçasıdır. Bunlar doğum olayı çevresinde bebek, yağmur duasında bebek, Türk kuklacılığında bebek, bostan korkuluğu olarak bebek, düğünlerde bebek, kardan adam olarak bebek ve oyuncak olmak üzere sıralanmaktadır (Özdemir,2003:7).

Doğum olayında yapma bebek, çeşitli inançlarla karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun bazı yörelerinde yapma bebek, çocuğu olmayan kısır kadınlar için kullanılır. Çocuğu olmasını arzu eden kadın bezden yapılmış bir bebeği sargı ile göbeğinin üzerine bağlar. Burada görülen taklidi hareket bez bebeğin vücuda teması ile kısır kadının çocuk yapabilme imkânını bulması inancından kaynaklanmaktadır. Bir başka uygulamada çocuğu olmayan kadınların yatırlara giderek adak adamalarıdır (Özdemir,2003:6). Hamile kadınların çocuklarının güzel olması için kucaklarına güzel yapma bebek almaları yakın yıllara kadar Ankara Çankaya Üregil Köyü'nde uygulanan bir inançtı (Toygar,1987).

Yağmur duasında bebek, ülkemizde uzun zaman yağmur yağmayan bölgelerde yağışı sağlamak için yapılan törenlerde yapma bebeklerin yaygın bir şekilde kullanıldıkları görülmektedir. Çeşitli yörelerimizde yağmur duaları törenleri sırasında çocukların ellerinde taşıdıkları ve 'gelin gok', 'çomça' veya 'çömçe gelin', 'kepçe gelin', 'çullu gelin', 'kepçe kadın' adlarını verdikleri yapma bebekler bu konudaki folklorik birikimimizin zenginliğini gösteren tipik örneklerdir (Toygar,1987). Yağmur duası törenlerinde yapma bebeklerin kullanımıyla ilgili bazı örnekler şunlardır.

1. Çocuklar çaputtan bir bebek yaparak, bunu bir çubuğun birer ucundan tutarak grubun önünde yürürler ve böylece mahalleleri dolaşırlar.
2. Çocuklar paçavradan yaptıkları çaput adamı, ellerine alarak kapı kapı dolaşırlar. Her evden çocukların elindeki çaput adam üzerine su dökülür.
3. Yağmur duası dolayısıyla bir araya gelen çocuklar, bir değneğin ortasına süpürge veya kepçe bağlarlar. Süpürge veya kepçenin üzeri usulüne göre, paçavralarla örtülmek suretiyle bir kadına benzetilir. Bu yapma bebeğe 'kepçe kadın' denilmektedir (Özdemir,2003:7).

Kukla ve yapma bebek, Türklerin en eski seyirlik oyunlarından olan yapma bebeklerin bir türü sayılabilecek örneği de kukladır. Genellikle cansız figürlerin insan eliyle hareket ettirilerek oynatılması sanatı olan kukla çeşitli kültürlerde olduğu gibi ülkemizde de çok yaygındır. Kuklanın fiziki yapısı yapma bebektir. Baş ve eller çoğunlukla tahtadan veya tutkalla sertleştirilen kağıt hamurundan yapılmıştır. Kuklaların kıyafetleri tiplerinin özelliğini yansıtır biçimde hazırlanmaktadır (Bilgin,1990:44).

Bostan korkulukları, Türkiye'nin çeşitli yörelerinde yaz aylarında olgunlaşan tarım ürünlerini tarla ve bahçelerde zararlı kuşlardan ve yaramaz çocuklardan korumak için yapma bebek tekniği ile bostan korkuluğu dikilmektedir (Bilgin,1990:44). Bostan korkulukları ağaçtan 'T' biçiminde bir iskeletin dikilmesi esasına dayanır. Bu iskeletin başı, kabaktan olup; göz, burun ve ağzı boya verilen bitkilerle boyanır. Başa eski bir kasket veya fotr geçirilir. Korkuluğun vücudu ise zararlı kuş ve hırsızları korkutmak için eski püskü, abartılı kıyafetlerle örtülür (Özdemir,2003:8).

Düğünlerde yapma bebek, son yıllarda özellikle şehirlerimizde yapılan düğün törenlerinde gelin ve damadı taşıyacak gelin arabasının ön kısmına çiçek ve kurdelelerle yapılan süslemeler arasına yapma bebek de konulmaktadır. (Bilgin,1990:44). Bu bebeklerin çoğunluğu gelin kıyafeti giymiş, çarşıdan alınan hazır plastik bebeklerdir. Bu bebeklerin amacı yeni evlilerin sağlıklı çocukları olması dileğini taşımaktadır (Özdemir,2003:6).

Kardan adam, günlük hayatımızda diğer ilginç bir yapma bebeği ülkemizin kışları sert geçen, kar yağışlı bölgelerinde 'kardan adam' şeklinde görmekteyiz. Çocukların ortaklaşa yaptıkları ve başlarına giydikleri şapka, kömürden kaş ve gözler, havuçtan burunları ve boyunlarına atkı olarak bağlanan bezlerle kardan adamlar güneş eriyinceye kadar fonksiyonları olan oyuncak özelliğine sahip yapma bebeklerdir (Özdemir,2003:8).

Oyuncak olarak yapma bebek, Anadolu'da daha çok kız çocuklarca 'gelin' olarak adlandırılan yapma bebekleri köy ve kasabalarda kız çocukları ya doğrudan kendileri yapar ya da büyükleri tarafından hazırlanan bebeklerle 'gelincilik' oynarlar. Şehirlerde ise hazır bebekler oyuncakçı dükkanlarında satılmaktadır (Özdemir,2003:8). Ülkemizin

kız çocukları ergenlik çağına gelinceye kadar bebeklerle oynarlar. Ortalama 10-12 yaşına gelen kız çocuklarının bu yaştan sonra bebekle oynamalarına bazı bölgelerimizde garip bir törenle son verilir. Konya’da bu törene ‘Güççe düğünü’ denir. Bu törende kız çocuğunun bütün arkadaşları, konu komşu, kız ve kadınlar bu düğüne davet olunur gibi okunurlar. ‘Bizim kızın güççe düğünü var, buyurunuz’ denir. Düğün günü çocuğun oynadığı bebek tellenir, pullanır; tıpkı bir gelin gibi duvaklanıp süslenir, odanın köşelerinden yüksekçe bir köşeye oturtulur. Bu davete ayrıca çalgı çalıp, türkü söylenecek kimseler de çağrılır. Davete gelen aynı yaşlarda kızlarda çalınan havalara göre oyunlar oynarlar, adeta bir düğün gibi eğlenilir. Eğlenceden sonra bebekle oynayan çocuk, bebeği gelin olduğundan dolayı artık genç kızlar sırasına girer, bir daha bebek oynamaya veda ederek ev işleriyle ilgilenmeye başlar (Özdemir,2003:8).

Ülkemizde yapma bebek üretimi, folklorik geleneğe dayalı zengin bir birikimimiz olmasına rağmen yeterince gelişmemiştir. Açıklanan bu tür bebekler genellikle çocukların bebekle oynama ihtiyacına cevap veren, çocuk oyuncağı biçiminde yapılmışlardır. Oyunağa, turistik hatıra eş ya yapımı olarak bakan ilk çalışmalar 1937-1938 yılları arasında Kız Teknik Öğretim Okulu’nda başlamıştır. Akşam Kız Sanat ve Olgunlaşma Enstitülerine bebekçilik dersleri konmuştur. Ayrıca 1948 yılında Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’nda başlayan yapma bebek çalışmaları 1982 yılında ilk kez bir yüksek öğretim kurumunda ders olarak iş lenmiş tir. Hala Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi adını alan bu yüksek öğretim kurumunda bebek yapımı dersi sürdürülmektedir. Bebek öğretimi, Kız Meslek Liseleri programlarında da yer almaktadır (Özdemir,2003:9).

1936 yılında İstanbul’da Taksim Belediye Bahçesi’nde açılmıştır (Özdemir,2003:9). Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı 1986 yılında Folklorik Kıyafetli Bebek yapımlarını teşvik etmek amacıyla Folklorik Kıyafetli Bebekler konusunda yurt çapında bir yarışma düzenlemiştir (Özdemir,2003:9).

Bugün üniversitelerin konuyla ilgili birimleri tarafından bebek sergileri, çeşitli kamu ve özel kuruluşlar tarafından da sergi ve yarışmalar düzenlenmektedir. Yarışmalarda dereceye giren kişilere para ödülleri ya da hediyeler verilmekte ve

böylece katılımcıları teşvik ederek, bu sanat dalının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışılmaktadır (Özdemir,2003:9).

2.1.3.4. Yapma Bebeğin Aile ve Toplum Yaşamındaki Yeri ve Ekonomik Katkısı

El sanatları bir milletin kültürünü simgeleyen ve tanıtan en önemli unsurdur. El sanatlarını temsil eden ürünler o ülkenin kültürel kimliğinin en canlı belgeleridir. Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşam biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında bununla birlikte geliştirilip devam ettirilmesinde en büyük rolü oynar.

Ülkemizde el sanatları ürünleri çok çeşitlidir ve bir çok dalları bulunmaktadır. Bu dalların en önemlilerinden biri de yapma bebek sanatıdır.

Yapma bebek sanatının Cumhuriyetten sonra eğitim sistemimize girmesi toplumumuza çok şey kazandırmıştır. Evlerinde her tür işlerini yaparak en yorucu işte çalışan kadınlarımız, zaman geçtikçe ailelerine ekonomik yönden yardımcı olmaya başlamışlardır. Yükseköğretim kurumlarındaki teknik eğitim sayesinde bireyler zengin kaynaklı el sanatlarımızı daha bilinçli uygulamaya başlamıştır. Bu kurumlarda öğretilen tekniklerle, aile ekonomisine katkıda bulunan kadının aile içindeki yeri değer kazandıkça, buna paralel olarak toplumdaki yeri değişmekte ve düzelmektedir. Türk kadını eğitici çalışmalarla kendi ihtiyaçlarını giderirken, yaşamakta olduğu toplumun duygu, düşünce, örf ve adetlerini de üretmekte olduğu ürünlere yansıtılmaktadır.

Yapma bebek üretimi, hammadde ve artık parçaların ufak bir el emeği ile ürüne dönüştürüldüğü, her yaşta, cinsiyette, öğrenim seviyesinde, sağlam ve özürlü kişilerce, yılın her mevsiminde, günün her saatinde, özel bir mekan gerektirmeyen, evde yapılabilen ve ev ekonomisine bazen temel meslek bazen de ek meslek olarak katkı sağlayan, kültürel ve ekonomik bir faaliyettir.

Yapma bebekler genellikle kırsal bölgelerde, doğum, evlenme, ölüm, yağmur duaları v.b. gibi dini inançlarla halk kültürümüzün önemli konularından birini oluşturmaktadır.

Bugün hızla ilerleyen bilim ve teknoloji çağına rağmen halen el emeği ile yapılan ve kişilerin duygu ve düşüncelerini yansıtmaya aracı olan el sanatları ürünleri varlığını sürdürmektedir. Bu ürün çeşitleri arasında özellikle ülkemizin geleneksel kıyafetlerini yansıtan yapma bebek sanatı, bir yandan bireylere gelir sağlarken, diğer yandan da ülke tanıtımı ve turizmi açısından önem taşımaktadır.

2.1.3.5. Yapma Bebek ve Turizme Etkisi

İnsanların iş, merak, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür ve deneyim kazanma amacıyla yaptıkları gezilere "turizm" denmektedir. Turizmde konaklama, gezme, yeme-içme ve alışveriş etme faaliyetleri önem taşır. Ayrıca bir ülkeyi veya yöreyi ziyaret eden insanlar gezdikleri ve gördükleri yerlerin gelenek ve göreneklerini yansıtan, onların özelliklerini taşıyan, otantik değerde ve kolay taşınabilen dekoratif amaçlı bir ürünü satın almak istemektedirler. Bu nedenle bu özellikleri bünyesinde taşıyan yapma bebekler yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilen turistik ve hediyelik eşyalar arasında yer almaktadır.

Dünya turizminde "hatıra eşya" sektörüne baktığımız zaman folklorik bebeğin kültür mesajı vermesi, taşınabilirliği, koleksiyon konusuna hitap edici ve albenili olması, bir çok ülkenin turizminde ekonomik kazancı katlamıştır. Yurdumuzda yapma bebekçilik, geliştirilmeye elverişli bir sanat kolu olmasına rağmen, turizmde ülke ekonomisine sağlayabileceği katkılardan bugün tam anlamıyla faydalanılamamaktadır. Ancak folklorik özellikleri korumak kaydıyla bebeği ekonomik geçerliliği olacak şekilde geliştirerek, bölgelere has prototip hazırlamak ve bu bölgelerde üretimini sağlamakla mümkündür.

Bu konuya örnek olarak Kapadokya bölgesi ve Kayseri ili Yeşilhisar ilçesine bağlı Soğanlı köylerinde "Soğanlı bebekleri" adıyla üretilen yapma bebekleri verebiliriz. Bu bebekler turizm gelirlerine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Halkın tüm geçim kaynağı bu el sanatı ürünlerinden elde edilmektedir. Soğanlı bebeklerinin pazarlanması su anda bütün turistik merkezlerde yaygınlaşmış durumdadır.

Bugün turizm konusunda başarılı ve deneyimli ülkeler, kendi ülkesine özgü orijinalitesi olan, elde yapılan hediyelik eşyaları pazarlayarak döviz sağlamaktadırlar.

Sanayileşmiş ülkelerin çoğunda elde yapılmış ürünlerin yüksek değeri olduğu bilinmektedir. Ancak endüstrileşme dönemini yaşadığımız bir çağda pek çok değerler değişmektedir. Bunların içerisinde kişilerin yaşam tarzı, alışkanlıkları ve zevkleri yer almaktadır. Dolayısıyla el sanatları ürünlerinin yapımında ürünlerin gerçek orijinalliğini bozmadan çağın gerektirdiği yenilikler göz önüne alınarak üretilmeleri gerekmektedir.

Yine bu konuda son yıllarda pazarlamasını yurtiçi ve yurtdışında yaparak adını duyuran "Damal bebekleri" sevindirici bir örnek olarak görülmektedir.

Ardahan ilinin Damal ilçesinde üretilen bu bebeklerin fabrika üretimi plastik bebekler olmasına rağmen giysileri, o yöre insanların giysilerinin minyatür bir kopyası biçiminde yapılmaktadır, Doğu Anadolu Türkmen giysilerini yansıtan bu bebekler, başındaki fes, boncuk, düğme ve kurdelelerden, ayağındaki nakışlı çoraba kadar tüm detaylar düşünülerek yapılmıştır. Ayrıca Damal bebeklerinden bazılarının üretimi tamamen el emeği olup, plastik bebekler yerine bez bebekler üzerine geleneksel kıyafet giydirilmektedir. Bunlar kültür Bakanlığına bağlı hediyelik ve turistik eşya satan mağazalarda pazarlanmakta ve yurtdışına ihraç edilmektedir.

Ülkemizin turizm gelirlerini artırmak için turistik amaçlı bebeklerin, seri üretime uygun, giyim, kompozisyon ve yapımında kullanılan gereçlerin yöresel ve bölgesel özellikler taşıması, kolay taşınabilir, iyi ambalajlanmış, ekonomik ve bulunabilir malzemelerle yapılması önemlidir.

Bütün bu konular dikkate alındığında yapma bebekçiliğin turizm gelirlerini artırma, ekonomik, sosyal ve kültürel yararlar sağlama konusundaki katkıları ortadadır. Bize düşen bu sanat dalını yaşatmak ve verimli hale getirmek olmalıdır.

2.1.3.6. Türkiye’de Yapma Bebek ile ilgili Kurum ve Kuruluşlarda

Yapılan Çalışmalar

İstanbul El Sanatları Çarşısı: Tarihi birçok eseri onarmış olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Yeşil Ev’in hemen yanbaşındaki harab olmuş tarihi Cedid Mehmet Efendi Medresesi’ni de restore ederek, ortaya çıkan eseri, kültürün, sanatın ve turizmin hizmetine sunmuştur. Ortası avlulu ve revaklı bu 18yy. eseri, ilk yapılış amacına yabancı düşmeyerek 1987’de sanatçılara tekrar kucak açmıştır.

Avluyu çeviren revaklara açılan odaların her biri, ayrı bir Türk sanatına ayrılmıştır. Bir odada ebru kağıdı boyanmakta, diğerinde tezhipler altınlanmakta, yanbaşındakinde minyatür çizilmekte, bir başkasında ise danteller, oyalar işlenmektedir. Bir sedef köşesi, bir bebek merkezi ve eski tip cilt üreten bir atölye de burada bulunmaktadır. Ölmekte olan sanatları canlandırmak amacıyla faaliyet gösteren çarşı, bunları öğrenmek isteyenlere, ziyaretçilere ve özellikle de yabancı turistlere ve bu sanatların nasıl icra edildiklerini görme imkanını sunar.

Folklorik Yapma Bebekler, Osmanlı ve Anadolu insanının giyim tarzını ve yaşam şeklini, canlandıran bebekler yöresel kumaşlar kullanılarak ve aslına sadık kalınarak yapılmaktadır. Pamuk, Tahta, Kumaş vs. kullanarak ve tamamıyla elle şekil verilerek çalışılan bebeklerin hiçbir yerinde kalıp kullanılmamaktadır(<http://www.elsanati.site90.com>, 2010).

Şekil 2. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri
(<http://www.elsanati.site90.com>, 2010)

Şekil 3. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri
(<http://www.elsanati.site90.com>, 2010)

Şekil 4. İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri
(<http://www.elsanati.site90.com>, 2010.)

Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü: Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİM) olarak geleneksel el sanatlarımızın araştırılması, geliştirilmesi, satın alınma yoluyla üretiminin desteklenmesi, tanıtılması ve pazarlanmasına yönelik çalışmaları yürütmek amacıyla; 2005 yılında Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Kültürel değişim programı çerçevesinde davet aldığımız yurt içi ve yurt dışı fuar ve sergilere el sanatı ustalarının katılımı sağlanarak Geleneksel Türk el sanatlarının tanıtımının yapılması amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda; 2008 yılı itibariyle çeşitli ülkelerde düzenlenen etkinliklere; Bakanlığımız adına İşletme Müdürlüğümüz Geleneksel El Sanatları ve Kitap sergisi ile katılmış olup, el sanatı ustalarımızın da söz konusu etkinliklere kendi branşlarında uygulamalı gösterilerden oluşan sergiler ile katılımı sağlanmıştır. 2008 yılı itibariyle davet aldığımız yurtdışında düzenlenen etkinliklere gerek İşletme Müdürlüğümüzün katılımı gerekse sanatkârlarımızın uygulamalı gösterilerden oluşan sergiler ile katılımı sağlanarak el sanatlarımızın yaşatılmasına ve tanıtımına destek verilmiştir ve bu yöndeki çalışmalara aralıksız devam edilecektir. DÖSİM faaliyetleri içersinde yer alan el sanatlarımızın araştırılmasında ve seçiminde büyük bir özen ve titizlikle hareket edilmektedir. Türk zevkini ve kültürünü en güzel şekilde tanıtmak ve desteklemek maksadıyla, satın alma konusunda üreticilerle direk temasa geçilmekte, malzemelerin mümkün olduğunca kaynağından alınabilmesi için azami gayret gösterilmektedir. Bu bağlamda Bakanlığımız adına Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğümüzce, satın alınacak olan el sanatlarının seçiminde görüşlerinden yararlanılmak üzere bir Uzmanlar Kurulu oluşturulmuştur(<http://www.gelenekselelsanatları.gov.tr>, 2010).

Şekil 5. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.gelenekselelsanatlari.gov.tr>,2010)

Şekil 6. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.gelenekselelsanatlari.gov.tr>, 2010)

Şekil 7. Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.gelenekselelsanatlari.gov.tr>, 2010)

Ankara Şerife Uludağlı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü : İlk kez 1945 tarihinde açılan ve halen 11 ilde 12 Enstitü'de faaliyet gösteren Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, 2 yıl süreli döner sermaye ile işletilen kurumlardır.

En az ilköğretim okulunu bitiren öğrencilerin, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkan sağlayan, Enstitülerin amacı; geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında; araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan el sanatlarının yaşatılmasını sağlamaktır.

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri; eğitim öğretimin yanı sıra; kültürel değerlerimizden, kaybolmaya yüz tutmuş Türk el sanatlarını koruyan ve aslına sadık kalınarak gelecek kuşaklara aktarılmasına öncülük eden, seçkin örneklerini yurt içi ve yurt dışında tanıtan, bu alanda sanatsal ağırlıklı eğitim ve üretim çalışmalarını birlikte sürdüren tek eğitim kurumudur.

Ülkelerin kültür zenginliklerine sahip olarak yenilenmeleri ve güncel kalmaları; geçmiş değerlerini korumak ve bu değerleri bugünde yaşatarak geleceğe taşımakla gerçekleşebilir. Olgunlaşma Enstitülerimiz, geçmişle gelecek arasındaki köprüleri kuran, sanatsal alanda vizyonunu kanıtlamış kurumlardır.

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinin Bakanlıkça belirlenen bazı bölümlerine enaz lise ve meslek lisesi mezunları alınmaktadır.

1997-1998 Öğretim yılından itibaren Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinde, sektörel ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda yenilenen programlar uygulamaya konulmuş, aynı öğretim yılında bünyelerinde kız meslek liseleri de açılmıştır. Bu yeni yönetmelikle Araştırma ve Tanıtım Pazarlama bölümleri de faaliyete geçirilmiştir(<http://www.olgulasmaenstitusu.com.tr>, 2010).

Şekil 8. Ankara Şerife Uludağlı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.olgunlasmaenstitüsü.com.tr>, 2010).

Batman Ören Bebekleri: Batmanda Ören bebek sanatçısı Hamdullah Güneş ve Süleyman Güneş Kardeşler tarafından yapılan folklorik giysili yapma bebekleri kurdukları sitede online satış yapmanın yanı sıra çeşitli fuar ve sergilere katılarak bu bebekleri tanıtmaya çalışmaktadırlar([www.http://batmanorenbebek.net/](http://batmanorenbebek.net/),2010)

Şekil 9. Batman Ören Folklorik Yapma Bebekleri
([www.http://batmanorenbebek.net/](http://batmanorenbebek.net/),2010)

Şekil 10. Batman Ören Folklorik Yapma Bebekler([www.http://batmanorenbebek.net/](http://batmanorenbebek.net/), 2010)

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yöresel kıyafetler ile ilgili bilimsel ve genel içerikli kaynakların özetleri tarih sırasına göre belirtilmeye çalışılmıştır.

Görgünay (1973), Erzurum ili ve köylerindeki geleneksel giyim üzerinde araştırmalarda bulunmuştur. Bu araştırmada köy kadınlarının sokak kıyafeti olarak ehram ve çarşaf, ev kıyafeti olarak, etek, bluz, entari ve hırka giydiklerini, şehir kadınlarının ise sokak kıyafeti olarak manto ehram ve çarşaf giydiklerini belirlemiştir. Ayrıca tülbent, yazma ve eşarbin en çok kullanılan giyim elemanları olduğu ve çanta, kemer, eldiven gibi aksesuarlarında kullanıldığı araştırmanın bir diğer sonucudur. Araştırmacı yine bu çalışmada ayağa; pabuç, mest, lastik ve terlik giyildiğini, iç çamaşırı olarak şehirde fanila, kombinezon, sütyen, kilot giyildiğini, köyde ise bunların yanı sıra fanila yerine bez gömlek giyildiğini saptamıştır. Ayrıca iş yaparken günlük elbiselerden eski olanların tercih edildiğini ya da elbiselerin üzerine önlük takıldığını etek ya da şalvar giyildiğini de belirlemiştir.

Öztürk (1976), yaptığı araştırmada Aksaray iline bağlı Yenikent köyünde genç kızların başlarına çalılık ya da demor adı verilen örtüleri örtüklerini ve saçlarını ördüklerini, evli kadınların ise örtüden başka fes, boğdu, kekil bastı gibi baş giysilerini kullandıklarını ve saçlarının öne gelen kısımlarının pürçek ve züluf adı verilen şekillerde kestiklerini belirlemiştir. Yine bu çalışmada sırta giyilen giysilerde göynek, gecelik ve fistanadan oluştuğunu, bele alt kuşak ve acem şalı kuşak bağlandığı saptanmıştır. Ayrıca yazar günümüzde giyilen yün çorapların yerini naylon çorapların aldığını, eskiden ayakkabı olarak içli dışlılar kullanılırken günümüzde ise lastik ve nylon ayakkabılar kullanıldığı, yaz aylarında ise tokyo ve şipidik denilen kadın terliklerinin giymeye başlandığını belirtmiştir. Yörede takılar ve süslerin ise nişanlı kızlarla, yeni evli gelinlerde görüldüğü de tespit edilmiştir.

Altınışık (1977), Bergama Müzesinde bulunan Çepni Kadını kıyafeti üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Çepni kadın kıyafeti baş süslemeleri, boyuna takılan süs takıları, “ göynek, üç etek, göğüslük, cepken, şalvar, libade, kemer, kuşaklar, önlük” gibi diğer giysiler ve ayağa giyilenler olarak gruplandırılmıştır. Baş süslerinin rengine göre kadının sosyal yapısını gösteren alın çekisi, çeki üzerine takılan pullu çiçekler,

alına takılan altın ya da gümüş paralar, pul ve boncuklarla süslenmiş, çene altından baş kısmına bağlanan sakındırak ve örülmüş saç üzerine örtülen baş örtülerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Kadınların içlerine beyaz bezden yapılmış göynek, üzerine üç etek entari onun üzerine cepken, cepkenin üzerine bir tür ceket olan libade giydiklerini belirtmiştir. Ayrıca bellerine tokalı kemer taktıkları, kızın gelin gideceği gün babası tarafından örme kuşak kuşatıldığı, üç etek entarinin üzerine önlük bağlandığı ve ayağa sarı çizme giyildiği saptanmıştır.

İmer (1979), Niğde ili ve ilçelerinde yöresel giysi ve başlıklar üzerine yaptığı araştırmada Velisa köyü dışında başlık ve baş bağlama biçimlerinde geleneksel özelliklere rastlanmadığını kadınların başa çene altından geçirilen ve miğfere benzeyen madeni başlıklar giydiği tespit edilmiştir. Aksaray ili Taşpınar ilçesinde ise kadınların başlarına ise kırmızı renkli yüksekçe, Bor ilçesi, Çukurkuyu kasabasında ise yüksek olmayan bir fes giydiklerini ve ön kısmını altın paralarla çevrelendiğini söylemiştir. Yenimahalle mahallesinde başa koyu renk desenli bir yazma sarıldığını, Karakapı köyünde yaşlı kadınların üç etek ve şalvar , önlük ve bele sarılı şaldan oluştuğunu , başa genellikle fes giyildiğini belirlemiştir. Ulukışla Altay köyünde ise Altay dağı eteklerinden göç eden Altay Türklerinin yaşadığı, günlük giyimde kentten etkilendikleri fakat özel günlerde giydikleri giysilerin Orta Asya etkisinde kaldıklarını tespit etmiştir.

Sarıoğlu (1988), Tosya yöresi gündelik kadın kıyafetleri konusunda yaptığı araştırmada yörenin milli kıyafetinin kutnu, altıparmak, balkaymak, üsküfiye, sevai gibi adını yapıldığı kumaşlardan alan üç eteklerden, sırma işlemeli bindallılardan, şalvar ve cepken takımlarından oluştuğu tespit edilmiştir. Şalvar, yelek ve üç etekten oluşan kıyafetin içine bürümcük veya pamuklu kumaştan gömlek ve pamuklu kumaştan iç donu giyildiğini belirlemiştir. Gömleğin üzerine giyilen yeğin "V" şeklinde açık, kolsuz, bedeni sıkıca saran yakası ve ön kısmı işlemeli ve kısa olduğunu şalvarın belle oturtulduğunu, üç eteğin hakim yakalı, sim ipliklerle süslü ve ayak bileğine kadar uzun olduğunu ön eteklerin bazen çift bazen de tek taraflı olarak toplanarak bele takılan kemere tutturulduğunu saptamıştır. Başa ise altınlarla süslenen bordo renkli keçe fesin giyildiğini, bunu çene altından geçen inci dizisi ile tutturulduğunu, üzerine çatki alındığını, aksesuar olarak boyuna kıstı, pazvant, paşa dizisi ve beşi bir yerde dizisi denilen altın takılar takıldığını ve gümüş kemerler kullanıldığını, ayağa müslin çorap ve

yuvalı kundura giyildiğini, ev kıyafetinin üzerine dışarıya çıkarken ipekli kumaştan dikilen Bağdat çarşafının alındığını belirlemiştir.

Koç (1990), Kütahya’da yaptığı araştırmada kadınların sokakta kullandıkları giysilerin en eskisinin ferace ve çar olduğunu, feracenin günümüzde kullanımının kalmadığını, çarın ise özellikle Tavşanlı İlçesinde geniş kullanım alanına sahip olduğunu belirtmiştir. Çatalağ şalvar, ağsız şalvar ve don entarinin, kırsal kesimde ise paçalı şalvarın günlük giyilen geleneksel giysiler oldukları belirlenmiştir. Üç eteğin Emet ve Domaniç ilçelerinde günlük giysi olarak kullanıldığı, özel günlerde ise tefebaşı, pullu, İzmir’li, yolaklı, bindallı, altınoluk, savai, çatkılı, dizibağlı, dallı adı verilen giysilerin giyildiğini tespit etmiştir.

Sezgin (1991), Konya ile Sarayönü Başhöyük köyünde yaptığı araştırmada kadınların elbisenin altına “ iç kölek” adı verilen gömlek, “ yanlı” adı verilen don, “çuba” denilen sütyen giydiklerini, kübetüb ve kabdal giydikten sonra bele “ küküş kamar” taktıklarını tespit etmiştir. Başörtülerinin ipek saçaklı odlularını, günlük ev işleri yaparken elbiselerinin üzerine “hota” adını verdikleri önlükleri taktıklarını, ayaklarına “çınday” adındaki konçları kısa yün çorapları, onun üzerine de “galoş” adını verdikleri deriden hazırlanan ayakkabıları giydiklerini belirlemiştir.

Ölmez (1994), Güdül ilçesinde kadın giyimi üzerinde araştırmalarda bulunmuş ve yörede kullanılan giyim elemanlarından başlıcalarının bindallı, üç etek, entari, şalvar, salta, kabama, içlik ve gömlek olduğunu, ancak artık kullanılmadığını sadece bohça ve çeyiz sandıklarında Hatıra Olarak saklandıklarını tespit etmiştir. Günümüzde kullanılan giyim elemanlarının ise etek, pantolon, şalvar, maksi, bluz, gömlek, tişört, manto, pardesü, kaban, hırka, yelek, elbise, tayyör, çorap, ayakkabı, başörtüsü olduğunu ve bunların yanında takılarında kullanıldığını belirlemiştir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği ile veri analizi açıklanmıştır. Bu araştırma metot bakımından betimsel, amaç bakımından değerlendirme ağırlıklıdır.

Araştırmada ilk olarak Türkiye’de folklorik giysili yapma bebek üretimi yapan ve pazarlayan bireylerin ürün örnekleri tespit edilmiştir.

Çalışmada sürenin bir yıl olması nedeniyle Samsun ili ve ilçelerinde bulunan folklorik giysiler ile sınırlandırılmıştır. Samsun ili folklorik giysileri bir bütün olarak incelenmiş, örnekler tespit edilmiştir. Kullanım yerine göre sınıflandırılmış, yapılan sınıflandırmaya göre, kullanılan malzeme, teknik, renk ve kompozisyon özellikleri belirlenmiş ve teknik çizimleri yapılmıştır.

Giysi araştırması sonucunda giysiler, seri üretime uygun biçimde standartlaştırılması amacıyla sadeleştirilerek yeniden yorumlanmış ve minyatür kopyaları folklorik yapma bebekler üzerinde uygulanmıştır.

Bu bebeklerin hem üretilmesi ve pazarlanmasını sağlamak, hem de ülke turizminin tanıtılmasına katkı getirecektir. Çalışmanın bir başlangıç oluşturması ve bundan sonra yapılacak çalışmalarda Türkiyenin yedi bölgesinin araştırılıp, her bölgeye özgü bir prototip kıyafet oluşturulması konusunda öncülük yapması da araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Konu ile ilgili alan ve literatür taraması yapılmış, tespit edilen genel ve detay fotoğraflar çekilmiş, Samsun yöresinde ellerinde folklorik kadın giysileri bulunan kişilerle görüşülerek, araştırmacı tarafından gözlem yapılmış ve bu gözlemler doğrultusunda gözlem formları doldurulmuştur.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Samsun ili oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Samsun ili'nde halkın elinde bulunan folklorik kadın giysi örnekleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada yararlanmak üzere ilgili literatür taraması yapılmıştır. Veriler gözlem ve inceleme yolu ile elde edilmiş ve alt problemler doğrultusunda araştırma yapılmıştır. Folklorik yapma bebek ve piyasada yapılan folklorik yapma bebekler Türk giyim tarihi ile ilgili bilgilerin derlenmesinde ilgili kaynaklardan ve internetten, Samsun ili folklorik kadın kıyafetleri konusunda ise giysi sahiplerinin bilgilerinden yararlanılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Elde edilen veriler doğrultusunda her bir giysi parçası sınıflandırılarak açıklanmış, teknik çizimleri yapılmıştır. Yöre araştırması sonucu elde edilen giysi örneklerinden yola çıkarak giysiler yeniden yorumlanıp, çizimleri yapılmış ve hazırlanan bir prototip folklorik yapma bebek üzerinde uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve amaçları doğrultusunda oluşturulan “Samsun il ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyimi”, “Samsun il ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyimine Ait Bilgi Formları” ve “Samsun il ve ilçelerinde Geleneksel Kadın Giyiminde Oluşturulan Form ve Süslemedeki Sadeleştirmeye İlişkin Geliştirilen Örnek Çalışmaların Orijinal ve Sadeleştirilmiş Çizimleri” adı altında üç başlıkta sunulmuş, “Prototip Olarak Hazırlanmış Yapma Bebek Örneği” üretilmiştir.

4.1. Samsun İli Geleneksel Kadın Giyimi

Samsun ili, ilçeleri ve köylerinde farklı kültürel özellikleri yansıtan grupların olduğu bilinmektedir. Bunlar: Yerli halkın folklore, çeşitli illerden gelip bağlı buldukları yerin folklorunu yaşatanlar, mübadiller (Balkanlar-Kafkaslar)dir. Her grubun da ortak giysi parçaları şalvar, gömlek, üç etek, fistan-fiston (Entari-Anteri), içlik (zıbın) ve cepkendir. Birçok yörede olduğu gibi kadın giysileri "Gündelik giyilenler ve özel günlerde giyilenler" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

4.1.1. Samsun İlinde Gündelik Olarak Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti

Samsun İlinde gündelik olarak giyilen geleneksel kadın kıyafeti ve aksesuarları sırası ile şu şekildedir;

4.1.1.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Parçaları

4.1.1.1.1. Fes

Gündelik giyimin vazgeçilmez parçalarından biridir fes. Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmaktadır. Fesin alın tarafına gelen önyüzünde ailenin ekonomik durumuna göre dizili çeyrek altınlar bulunmaktadır. Samsun'da altın sayısı çok olan feslere "Kaplama Fes" denilmektedir.

4.1.1.1.2. Çember-Yemeni

Kadınlar günlük giyim ve kuşamda ev içinde başlarına pamuklu, kenarları oyali ve el basmalı desenli, ya da beyaz ve pullu çember-yazma ya da yemeniler kullanmaktadırlar. Çember ya da yemeniler evde başta fes varken çene altından, yoksa enseden bağlanmaktadır. Vezirkopru'ye bağlı Susuz, Sarıdibek, Alanşeyhi ve Tahtaköprü köylerinde kırmızı-beyaz yün dokumalı, renkli boncuk işlemeli “taç” adı verilen baş giyimi yaygın olarak görülmektedir.

4.1.1.2. Bedene Giyilen Giyim Parçaları

4.1.1.2.1. Paçalı Don

Evlerde el tezgahlarında yapılan pamuklu dokumadır. Ten üzerine giyilmektedir. Birbirinden farklı renkte iki parçalı olarak dikilmektedir. Diz ile ayak bileği arasındaki parça (saçı kırmızı denen bir boya) kire gelmesi için boyalı ipten dokunmuştur. Bu renk turuncu ile sarı karışımıdır (kirli sari gibi). Diz ile bel arası beyaz dokumadır. Bel uçkur bağcıklıdır. Parçalar lastikli ya da bağcıklıdır.

4.1.1.2.2. İçlik-İşlik

İç gömleğinin altına giyilmektedir. Bir nevi kadın iç çamaşırının üst kısmı olarak kullanılmıştır. Pamuklu dokuma ya da bürüncükten yapılmış bir yelettir.

4.1.1.2.3. İç Gömleği

Her kadın çeyiz olarak kendi dokuduğu gömlekleri getirir. Bu gömleklerin sayısı 30 ile 50 arasındadır. Gömleklerin yakası açılmamıştır. Yaka giyileceği zaman açılmaktadır.

Gömleklerin yakasının giyilmeden önce açılmasının kişiye ya da aileye uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Yazın giyilecek gömleklerin kolları kışlıklara göre biraz daha kısadır. Bazı köylerimizde kışlıkların kolları düğmeli, yazlıkların kolları ise bol ve düğmesizdir.

Gömlekte ağırlıklı renk beyazdır. Boyama yoktur. Sadece dokunurken içlerine ince düz çizgiler ya da kareler yapılmaktadır. Kare çizgilerde ise kırmızı ve mor renk ağırlıktadır.

4.1.1.2.4. Üçetek

Evde giyilen gündelik üç eteklerin ön iki eteği kısadır. Bunun sebebi evde iş yaparken rahat davranmak içindir. Halk arasında buna "sen git ben geliyorum" tabiri kullanılmaktadır. Öndeki iki kısa eteğin uçları bazen de bel kuşağına sıkıştırılır. Dışarıda giyilen üç eteklerin ise on iki eteği de arka etek gibi uzundur. Dışarıda ferace ya da çarşaf altına giyilen üç eteklerde renk sınırlaması yoktur ve her renkten olabilmektedir. Ancak dışarıda giyilen üç eteklerin kumaşlarında parlak renkler ile ipekli ve çiçekli olanlar, ev içi giyimlerde ise ince çizgili ya da kalın çubuklu olanlar tercih edilmiştir.

Evde giyilen üç eteklerin yaka ve kol ağızları düz dikişlidir. Dışarıda giyilen üç eteklerin ise özellikle kol ağızlarında aynı dokumadan pile dikişler (büzgü dikiş) ya da kesim (oyuk) farklılıkları vardır.

Üç eteklerin bel ile göğüs arasında top şeklinde düğmeler vardır. Bu düğmeler hazır alınabileceği gibi evde ibrişimden yapılmış da olabilmektedir. Düğme sayısı 1 ile 6 arasında değişmektedir. Gündelik giyilen üç etekler saten ya da keten satenden yapılmaktadır ve astarlıdır.

4.1.1.2.5. Önlük

Evde üçetek üzerinde kullanılmaktadır. Parçalı olarak evde dokunan pamuklu ya da keten dokumaların birleştirilmesi ile yapılmaktadır. Hakim olan renk beyaz ve tonlarıdır. Önlük boyu üçetek boyu kadar uzun ve iki kez bele dolanmaktadır. Evde önlük kullanıldığı zaman ayrıca bir bel bağı (kolon) kullanılmamaktadır.

Dışarıda ise fındık ve tütün tarımı yapılan sahil ilçe ve köylerinde peştamal, iç kesimlerde (Havza-Ladik, Kavak ve Vezirköprü) ise çeşitli kuşaklar kullanılmaktadır. (Şal kuşak, Hacıköy kuşağı, Merzifon kuşağı v.s).

Kent ve ilçe merkezlerinde oturanlar ise önlük kullanmadıkları zaman üçeteklerin bellerini evde ve elde dokunan iki parmak kalınlığında sarı, kırmızı ve bordo renklerden oluşan çoğunlukla ipek ağırlıklı bir kolon ile bağlarlar.

4.1.1.2.6. Cepken Yelek

Gündelik giyimlerde üçeteğin üzerine giyilmektedir. Kumaş olarak genelde üçeteğin kumaş renk ve desenindedir. Bazı kadın çamaşır sandıklarında kapitonedan yapılmış, yeleklerle de rastlanmıştır. (Atakent, Sebahat Aydın). Gündelik yeleklerin fazla bir özelliği bulunmamaktadır. Kapitone yeleklerin astarları zıt renklidir.

4.1.1.3. Ayağa Giyilen Giyim Parçaları

4.1.1.3.1. Çorap

Ayağa mevsimine göre yün, tiftik ya da pamuk dokuma çoraplar giyilirdi. Çoraplarda yazın tercih edilen renk beyaz ya da krem renginde olmakta ayak topuğuna ve ayak parmaklarına gelen kısımlar, koyu renk dokunmakta ve genellikle bu renk kahverengi ve siyah olmaktadır. Kışın ise renkler ve desenler değişmektedir. Çocukların, kızların, kadın ve erkeklerin çoraplarında kullanılan motifler farklıdır.

4.1.1.3.2. Çarık

Manda derisinin (gönü) sırt kısmından yapılmakta ve bir çeşit yün çorapla giyilmektedir. Ancak çarık özellikle şehirliler dışındaki toplumun tercih ettiği bir ayakkabı çeşididir. Şehirde oturanlar siyah kısa topuklu üstten ince bir bağcıkla bağlı yemenileri tercih etmişlerdir.

4.1.1.4. Kulağa, Boyuna, Bele ve Ayağa Takılan Takılar

4.1.1.4.1. Boyuna Takılan Takılar

4.1.1.4.1.1. Gerdan Altını

Kadınlar evde de olsalar takılarından vazgeçmezlerdi. Evde ipek kaytana ya da şeride aralıklarla dizdikleri, altınlardan oluşan gerdanlık vari bir takı

takarlar. Küçük altınlar yanlara, büyükleri ise ortaya gelmektedir. Ya da hepsi aynı boyda olmaktadır.

4.1.2. Samsun İlinde Özel Günlerde Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti

Kadınların giydikleri bu kıyafetler, önce gelinlik kıyafetleri olmakta ve daha sonra bu kıyafetleri kızları varsa onlar da gelinlik kıyafeti olarak kullanmakta ya da yenisini yaptırmaktadırlar.

4.1.2.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Parçaları

4.1.2.1.1. Tepelik-Tepe Altını

Tüm yörede kadınlar (ekonomik durumu iyi olanlar) tepelik kullanmışlardır. Bu tepelikte altın olarak da lira çeyreği ya da II. Sultan Mahmut tarafından basılmış, (Mahmudiye) altın sikke (para) bugün süs altını olarak kullanılmaktadır.

Kumaş, kaplama karton plaka üzerine 29 lira çeyreği, 10 sıra inci ya da kesme sedef boncuk, ortasına ise bir Reşat altını koyulmuştur.

Samsun ve köylerinde tepelik ya da tepe altına doğrudan saç üzerine koyulmaktadır. Tepelik saç üzerine pembe renkli bir kumaş kullanarak takılmaktadır.

Türk kadın süslenmesinde, tuvaletinde ayrıca altın paralarımız da önemli yer almıştır. Baş ve göğüs ziyneti olarak devletin altın paralarına kuyumcu eli ile birer küçük halka eklenerek, tepelikler, gerdanlıklar yapılmış, devlet parasının piyasadan bu suretle çekilmesini önlemek için yine devlet eliyle darphanede para şeklinde ve tıpkı para gibi devrin padişahının tuğrasını ve baskı tarihini taşıyan ziynet altınları basılmıştır.

4.1.2.2. Bedene Giyilen Giyim Parçaları

4.1.2.2.1. İç Donu

Kadınlar şalvarın altına paçaları ayak baldırlarına kadar inen ve yine paça kısımları işlemeli (dantel ya da oyalarla süslü) bürümcekten-dülbentten ya da patiskadan yapılma iç donu giyerler.

4.1.2.2.2. Şalvar

Renk olarak patlıcan rengi (bir çeşit mor) olan şalvarının paça kısımları ile uçkur bağının geçtiği bel kısmı siyah ya da beyaz dokumadandır. Bunun sebebi de şalvarın kısa zamanda yıpranmasını önlemek içindir. Paçalar da bağcıklıdır. Şalvarda kumaş olarak tafta ya da halk arasında janjanlı denilen bir cins ipekli dokuma kullanılmıştır. Şalvarın yan tarafında belden paçaya kadar inen sırma yada tel kırmadan birbirine çapraz geçişleri olan işlemler ve aralarında metal pullar bulunmaktadır.

4.1.2.2.3. İç gömleği

Tenin üstüne, miltan (mintan)-göynek altına giyilir.

4.1.2.2.4. Gömlek-Miltan(Mintan)

İç gömleğin üstüne, üç eteğin de altına giyilir. Evde dokunan 8-10 parçalı yumuşak dokuma bezlerden yapılır. Gömleklik bezler düz beyaz ya da kırmızı, sarı, mavi renklerle ince çubuklu olarak dokunmuştur. Yaka sonradan açılır ki ve üç düğmelidir. Onu entari gibi yırtmaçlıdır. Baştan geçirilip giyilmektedir. Etekleri kalçaları örtecek kadar uzundur. Sadece Ladik ilçesinin bazı köylerinde gömleklere elde işlemek suretiyle bazı geometrik ve çiçek motifleri yapılmıştır.

4.1.2.2.5. Üçetek

Patlıcan moru renginde tafta ya da janjanlı dediğimiz parlak ipekli kumaştan yapılmıştır. Özel günlerde genç kızların ve yeni evlilerin giydikleri bütün üçetekler aynı renktir. Sadece yaka ve kol ağzı işlemlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Kol ağzıları, yaka bele kadar sarı ibrişim ya da tel kırma işlemelidir. Bazı üçeteklerin etek

yırtmaç kenarlarında da işleme görülmektedir. Göğüsle bel arasında sarı ibrişimden yapılmış ilikleri ve top şeklindeki düğmeleri bulunmaktadır. Bu düğmeler, bazı üçeteklerin kol ağızlarında da kullanılmıştır.

Üçeteklerde yerine göre siyah ve beyaz astar kullanılmıştır. Köyüne göre de üçeteklerin kol ağızları farklılık göstermiştir. Bazı kol ağızları yırtmaçlı, bazı kol ağızları da büzgülü (pile) dikişlidir.

4.1.2.2.6. Delme Yelek

Gömleğin üstünde ve yeleğin de altına giyilmektedir. Her cins ve renk kumaştan yapılmıştır. Hakim olan renk yeşil ve kırmızıdır. Sadece Ladik ve Havza'nın bazı köylerinde kullanılmaktadır.(örnek: Ladik-Budakdere)

4.1.2.2.7. Cepken-Yelek

Özel giyim kuşam içerisinde cepken de vazgeçilmez bir giysidir. Renk olarak mor ve kiremit rengi kadifeler tercih edilmiştir. Kol ağızları, yaka ve etek kenarları sarı ibrişim ya da tel kırma çapraz işlemeli ve aralarında paslanmaz metal pullar bulunmaktadır. Samsun merkez ve köylerinde yeleklerin iki önünde ve bir de arkasında olmak üzere selvi ağacı motifi kullanılmıştır. Sebebi de bunu giyenlerin ve evliliğin uzun ömürlü olması dileğidir. Ladik ilçesi ve köylerinde ise yeleklerde motif olarak çiçek figürleri kullanılmıştır.

Samsun ve ilçelerinde kadın giyim ve kuşamında renk olarak genellikle mor seçilmiştir. Halk Biliminde mor renk gurbeti, hasreti, özlemi temsil eder. Savaşlar ve sosyal nedenlerle yörede çok insan hareketi olmuştur. Bu nedenle de mor hakim renktir.

4.1.2.3. Ayağa Giyilen Giyim Parçaları

4.1.2.3.1.Yemeni

Ekonomik durumu iyi olan kadınlar ve kızlar gelin olurken, bayram ya da düğünlerde "yemeni ya da kundura" adı verilen ayakkabılar giyerlerdi. Yemeniler kent

merkezi ve ilçelerde, kunduralar ise daha çok köylerde kullanılmış, yemeniye göre daha kabadır.

Kadınların giydikleri yemeniler siyah deriden, kısa kenarlı ve kısa topuklu topuk ile ayak parmaklarını kapatan hemen ayak bileğinin yanından kayışlı, metal tokalıdır.

4.1.2.3.2. Çorap

Genellikle yün, tiftik, pamuk ya da ipekten örme ev yapımı, renkli ve nakışlı çoraplar giymektedirler. Varlıklı ailelerin çorapları ipekten yapılmakta idi. Mevsimine göre bu çorapların renkleri ve desenleri farklılık göstermektedir.

4.1.2.4. Kulağa, Boyuna, Bele ve Ayağa Takılan Takılar

4.1.2.4.1. Boyuna Takılan Takılar

4.1.2.4.1.1. Gerdan Altını

Günlük giyim kuşamda kullanılan gerdan altını özel giyimde de kullanılmaktadır. Ladik ve Havza'nın bazı köylerinde ise gerdan altını yerine göğüslük denilen takılar takılmaktadır.

4.1.2.4.1.2. Göğüslük-Saç Bağı ve Alınlık

Ladik ve Havza'nın bazı köylerinde kullanılan gümüşten yapılmış bir takıdır.

4.1.2.5. Bele Takılan Takılar

4.1.2.5.1. Bel Kuşağı-Kemer

Ailelerin ekonomik durumuna göre evde ipekli ve parlak iplerden dokuma iki parmak kalınlığında ince kuşak ya da kolon dokuma kullanılmakta, hali vakti yerinde olanlar ise tokalı hasır dokuma gümüş-altın kemer kullanmaktadırlar. Merkez köylerde

yaygın olan hasır dokumadır. Bunu tamamlayan yine hasır dokuma bileklikler kullanılmaktadır. Ladik ve Havza'nın bazı köylerinde ise saçaklı kuşaklar kullanılmaktadır.

4.2. Samsun İli ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyimine Ait Bilgi Formları, Giyim Kalıplarının Teknik Çizimleri ve Sadeleştirilmiş Kalıp Örnekleri

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Şekil 11. Samsun İli Özel Günlerde Giyilen Geleneksel Kadın Kıyafeti

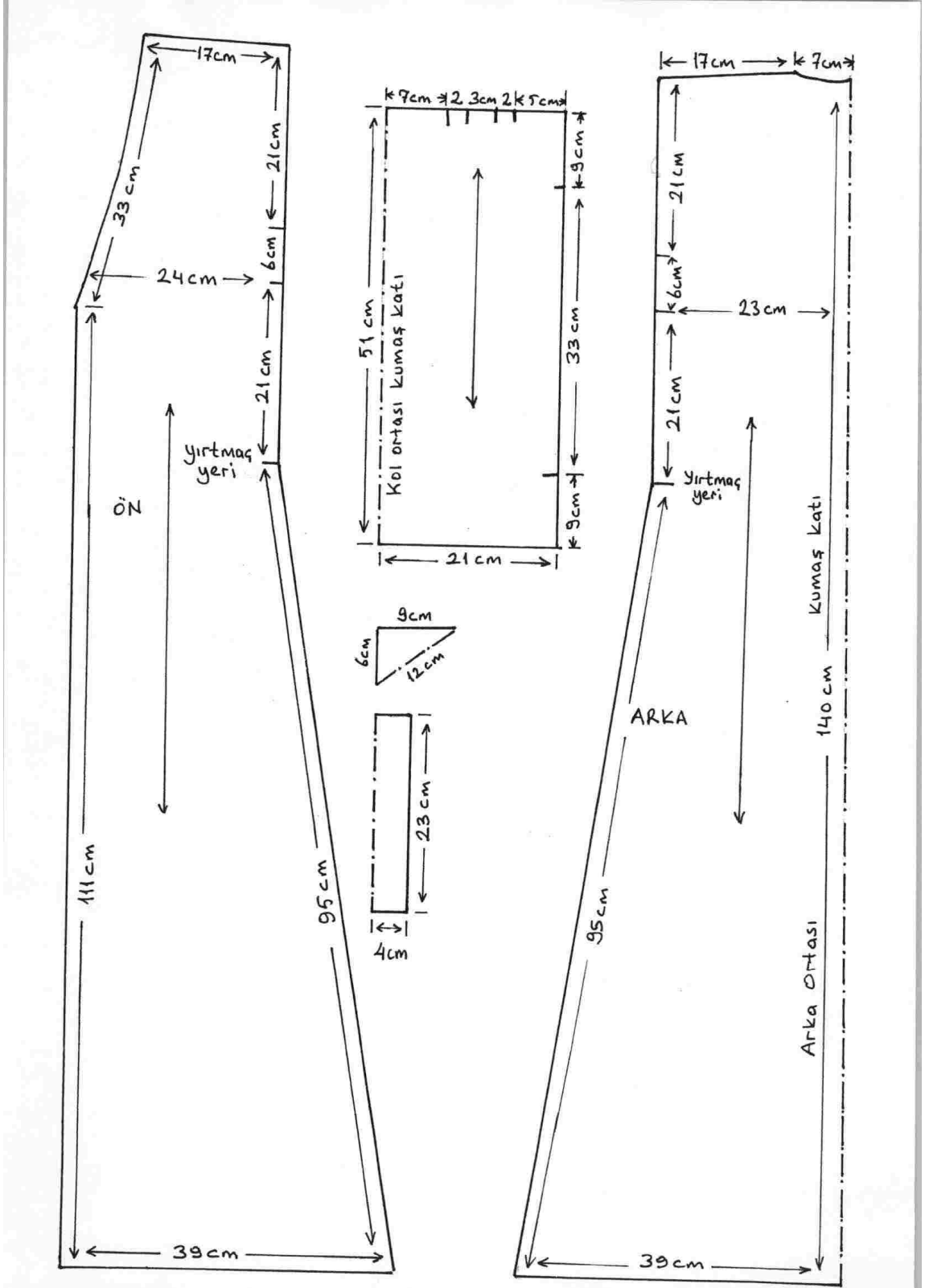
Örnek No	: 1
Giysinin Kullanıldığı Yöre	: Samsun, Atakent
Giysinin Adı	: Üçetek
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

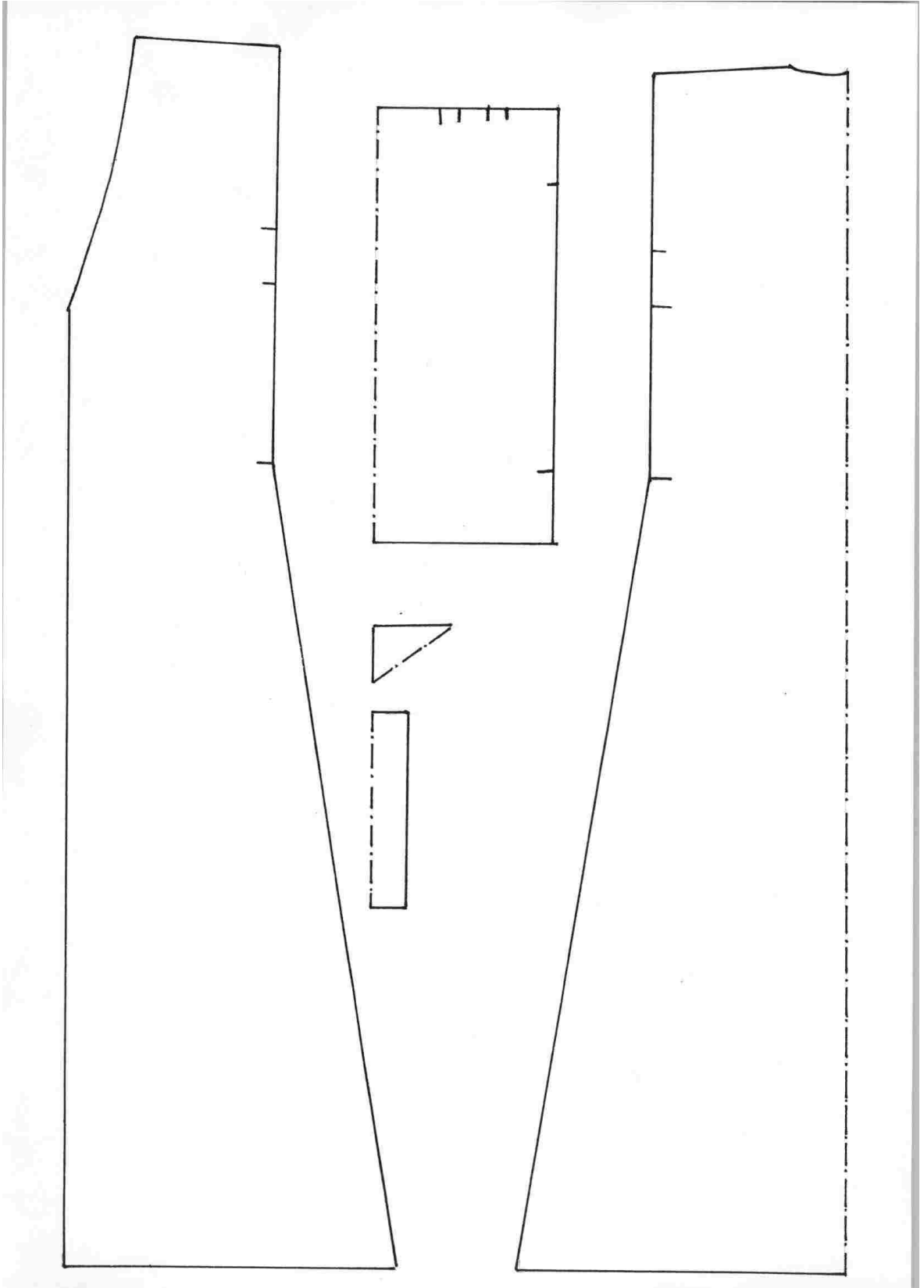
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 2
Parça No	: 1
Şekil No	: 12
İnceleme Tarihi	: 15.08.2009
Gıysi Parçasının Adı	: Üçetek
Gıysi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek
Gıysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıl
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Mor
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi
Kompozisyon	: Mor pamuklu dokuma kumaş ile dikilen üçetek beyaz pamuklu dokuma kumaş ile astarlanmıştır. Yaka, etek ve kol ağızları sarı sim kordon ile süslenmiştir.

Şekil 13. Örnek No. 2 , Üçeteğin teknik kalıp çizimi

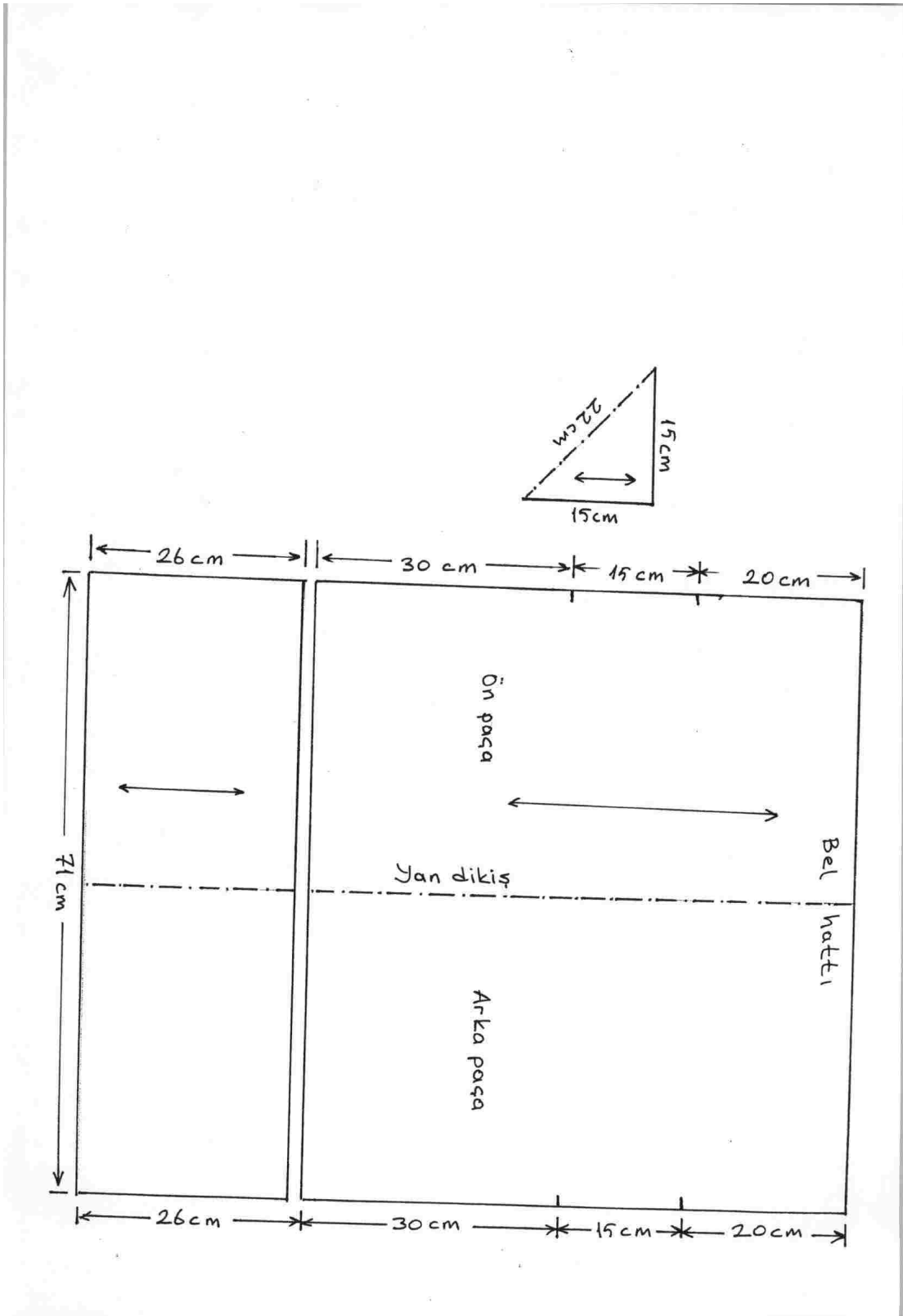
Şekil 14. Örnek No. 2, Üçeteğin sadeleştirilmiş kalıp çizim

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

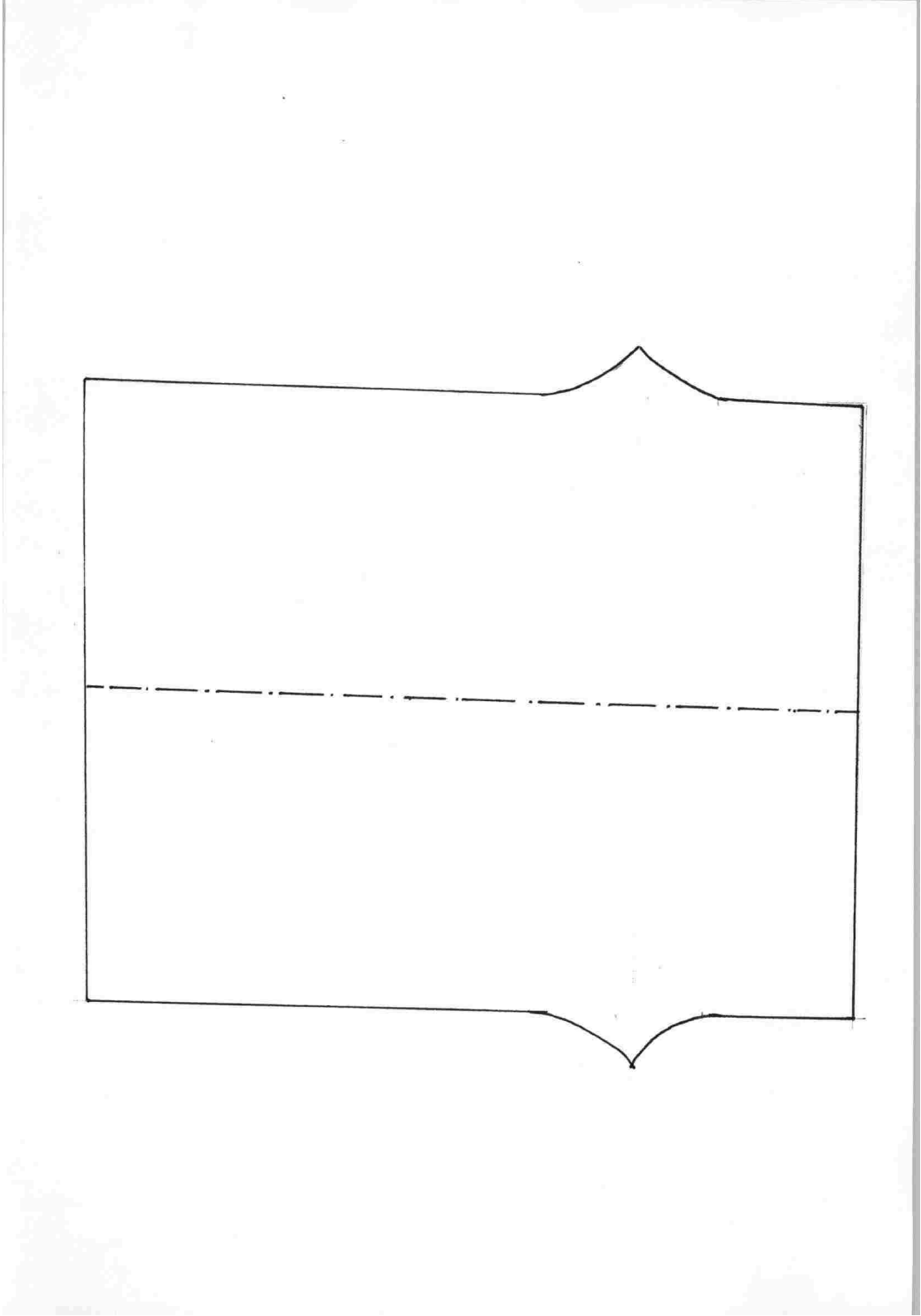
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 3
Parça No	: 2
Şekil No	: 15
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Şalvar
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Şalvar
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Mor
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi
Kompozisyon	: Mor pamuklu dokuma kumaş ile dikilen şalvarın paça kısımlarına beyaz pamuklu dokuma kumaş eklenmiştir.

Şekil 16. Örnek No. 3, Şalvar'ın teknik kalıp çizimi

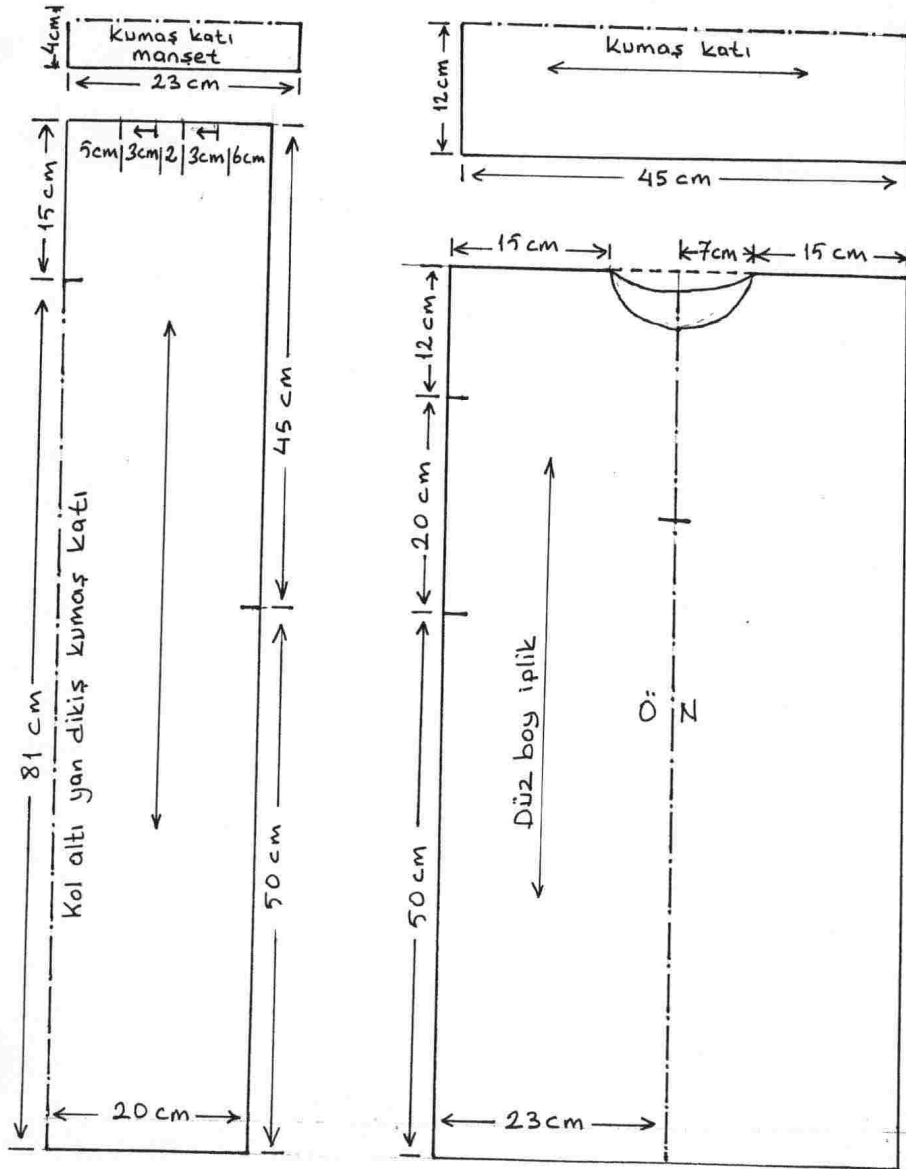
Şekil 17. Örnek No. 3, Şalvar'ın sadeleştirilmiş kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

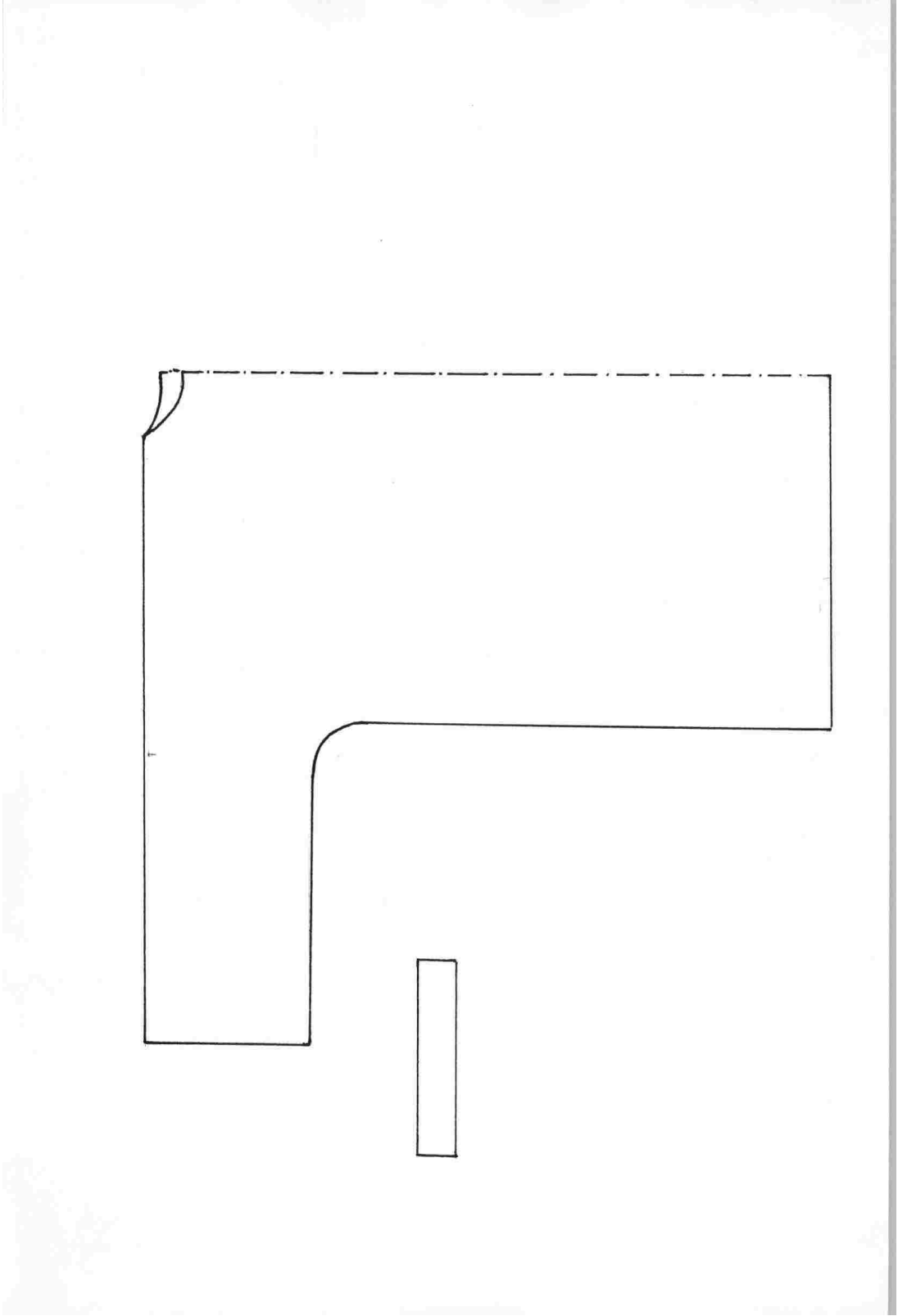
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 4
Parça No	: 3
Şekil No	: 18
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Gömlek (Mintan)
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Yumuşak dokuma bez kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz
Kullanılan Teknik	: İnce çubuklu el dokuma
Kompozisyon	:Gömlek dört parça yumuşak dokuma bezden yapılmıştır. Beyaz dokuma bez üzerine mavi ince çubuklar bulunmaktadır.

Şekil 19. Örnek No. 4, Gömleğin teknik kalıp çizimi

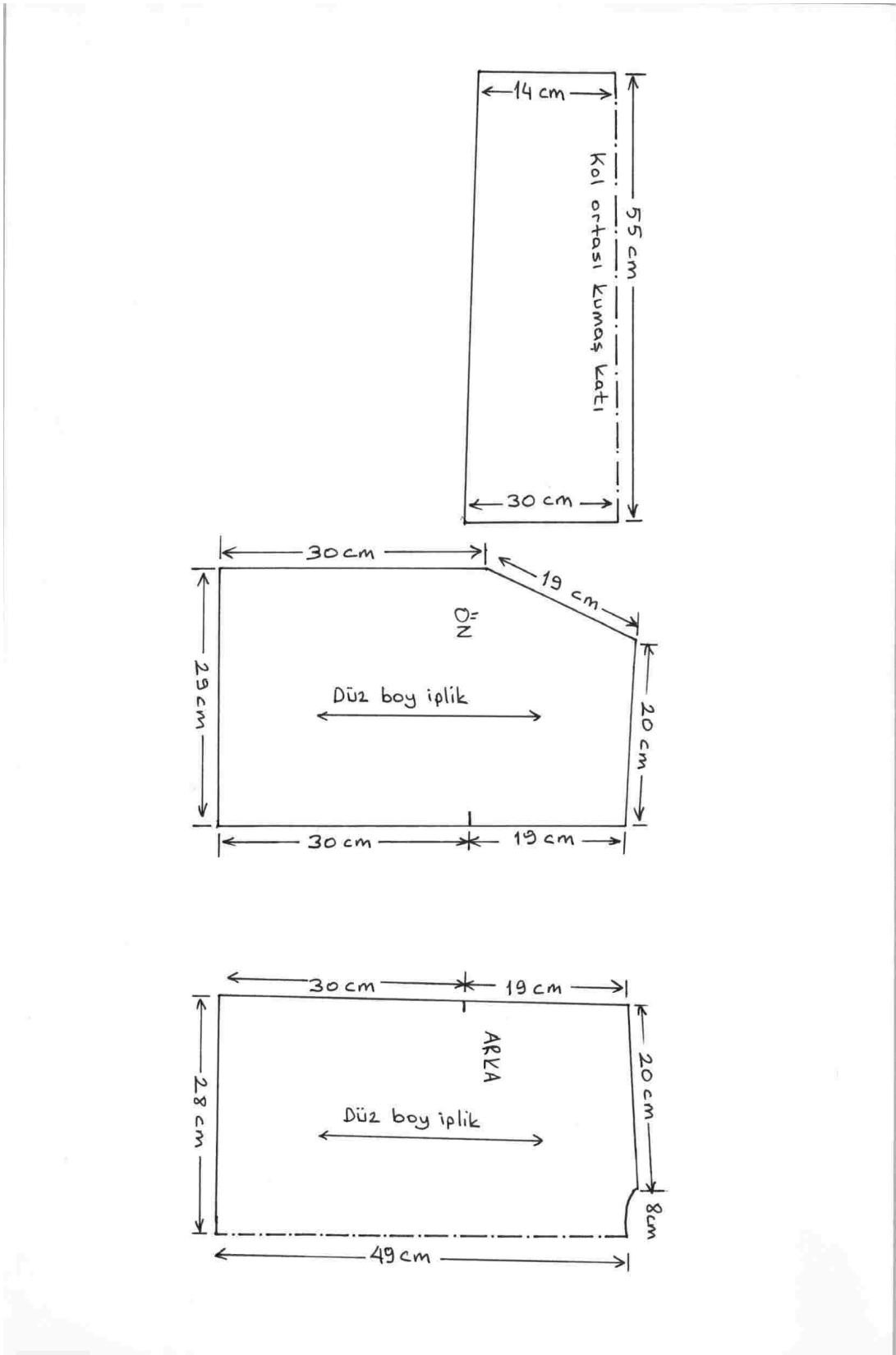

Şekil 20. Örnek No. 4, Gömleğ'in sadeleştirilmiş kalıp çizimi

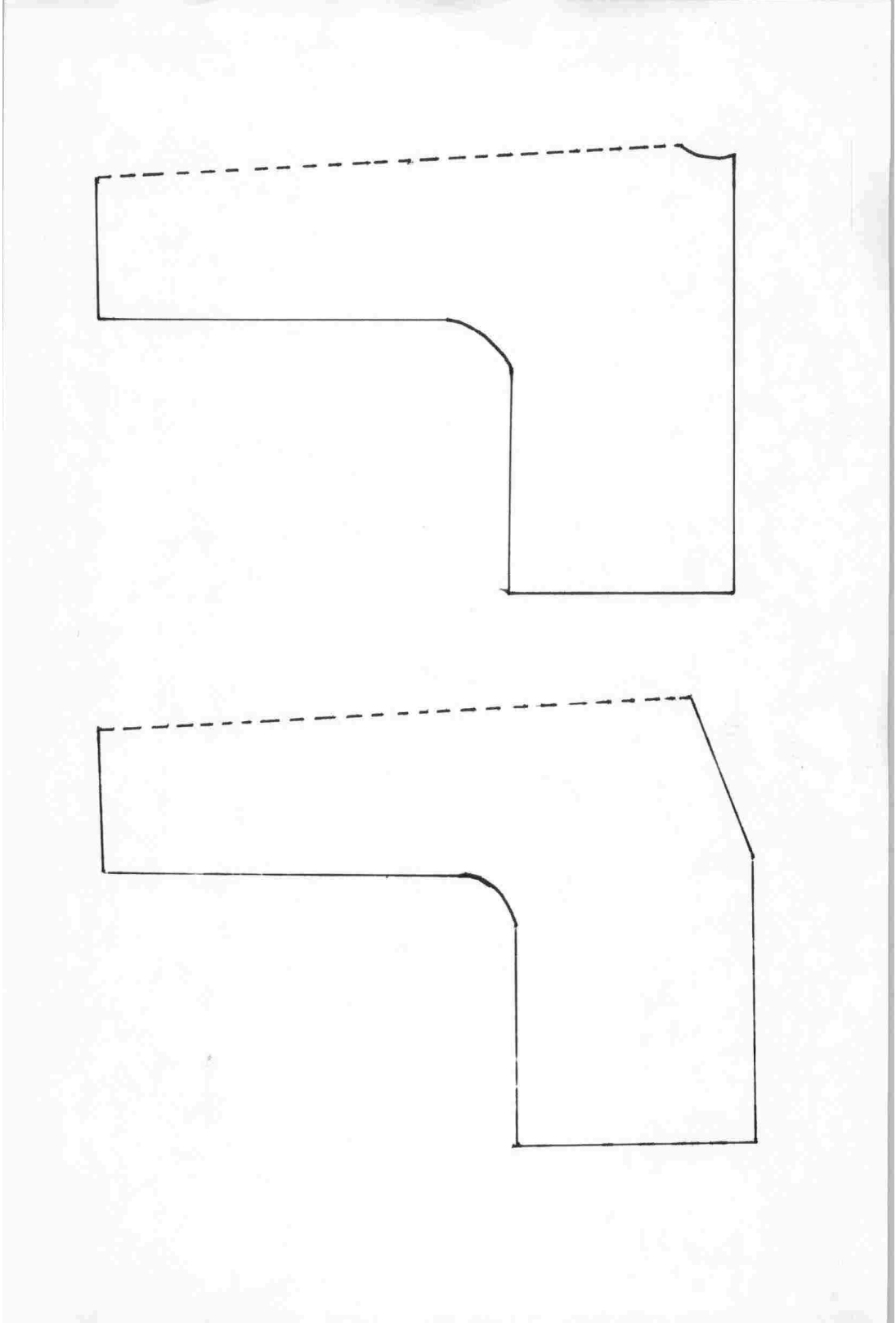
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No	: 5
Parça No	: 4
Şekil No	: 21
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın

Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 100 yıl üzeri
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Kadife dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Kiremit rengi
Kullanılan Teknik	: Makine ve el dikişi
Kompozisyon	: Cepken üçetek üstüne giyilen yabanlık bir giysidir. Kol ağızları, yaka ve etek kenarları sarı ibrişim iplikle nakış işlemelidir. İki önünde ve arkasında selvi ağacı motifi kullanılmıştır. Sebebi de bunu giyenlerin ve evliliğin uzun ömürlü olması dileğidir.

Şekil 22. Örnek No 5, Cepkenin teknik kalıp çizimi

Şekil 23. Örnek No 5, Cepkenin sadeleştirilmiş kalıp çizimi

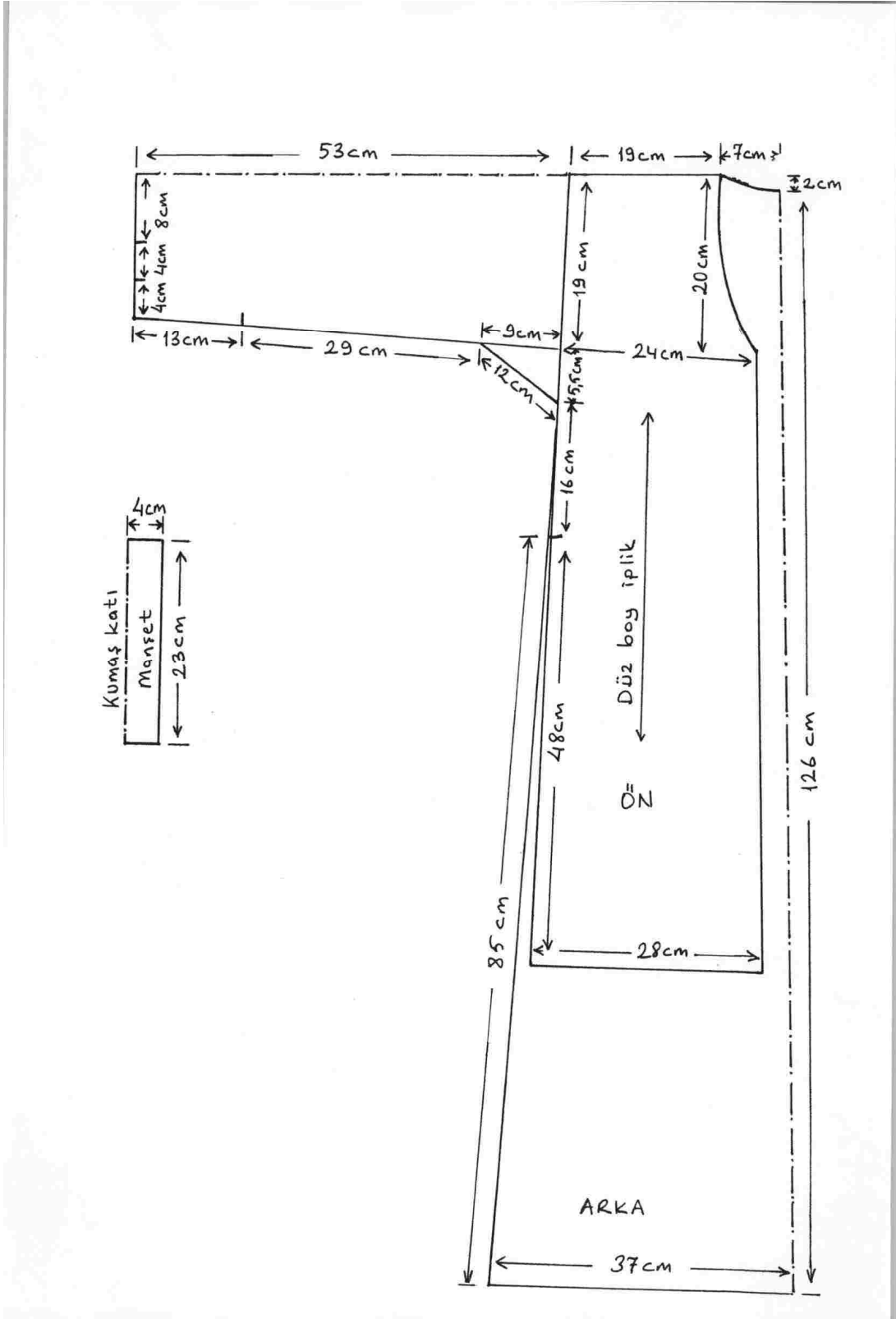
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No : 6
Giysinin Kullanıldığı Yöre : Samsun, Atakent
Giysinin Adı : Günlük
İnceleme Tarihi : 08.12.2009
Şekil No : 24

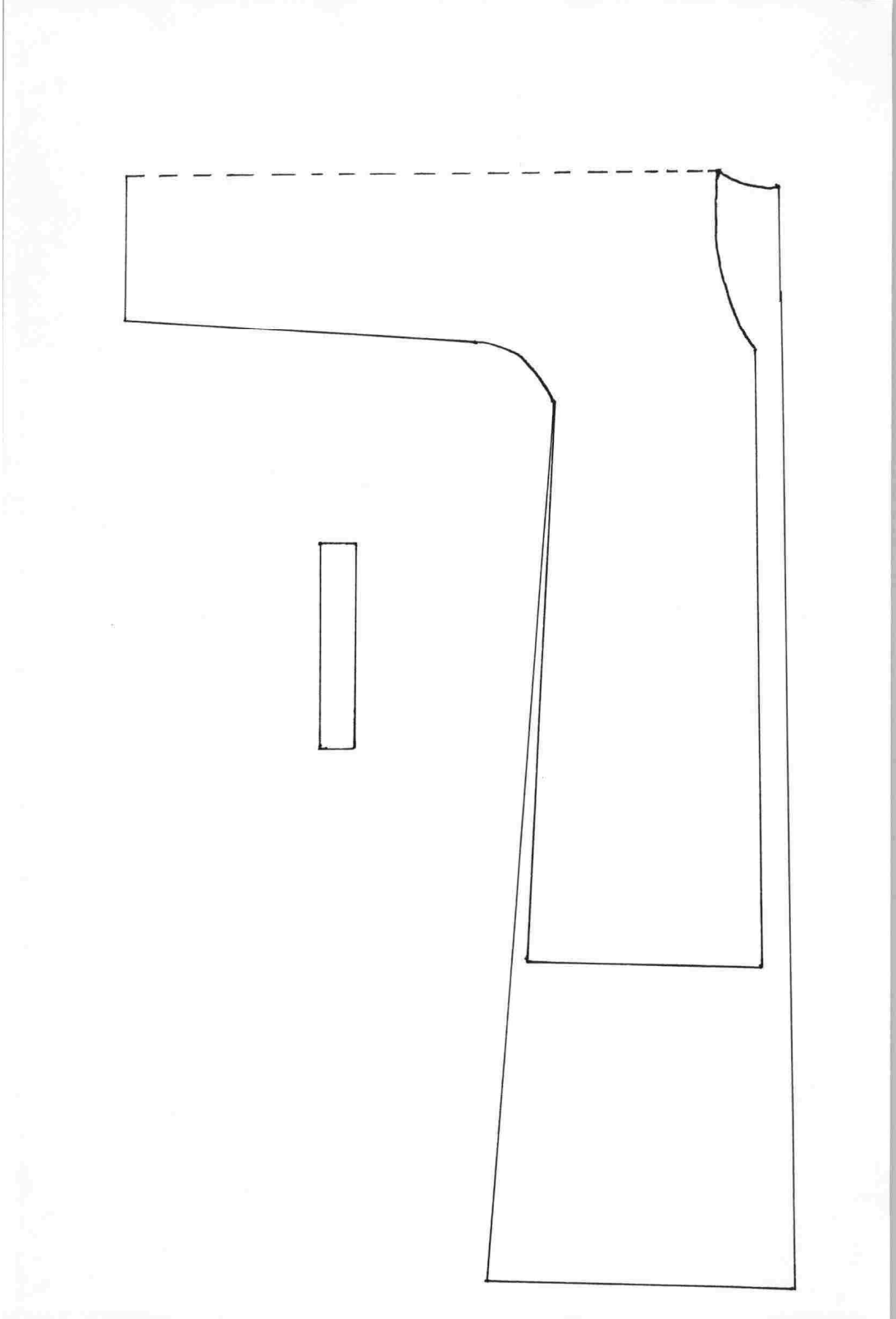
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No : 7
Parça No : 5
Şekil No : 25

İnceleme Tarihi	: 15.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Üçetek günlük
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek günlük
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Koyu pembe pamuk ve ipek karışımı el dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Koyu pembe
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: Evde giyilen gündelik üçetek iki ön eteği kısadır. Bunun sebebi evde iş yaparken rahat davranmak içindir.

Şekil 26. Örnek No 7, Üçeteğin teknik kalıp çizimi

Şekil 27. Örnek No 7, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

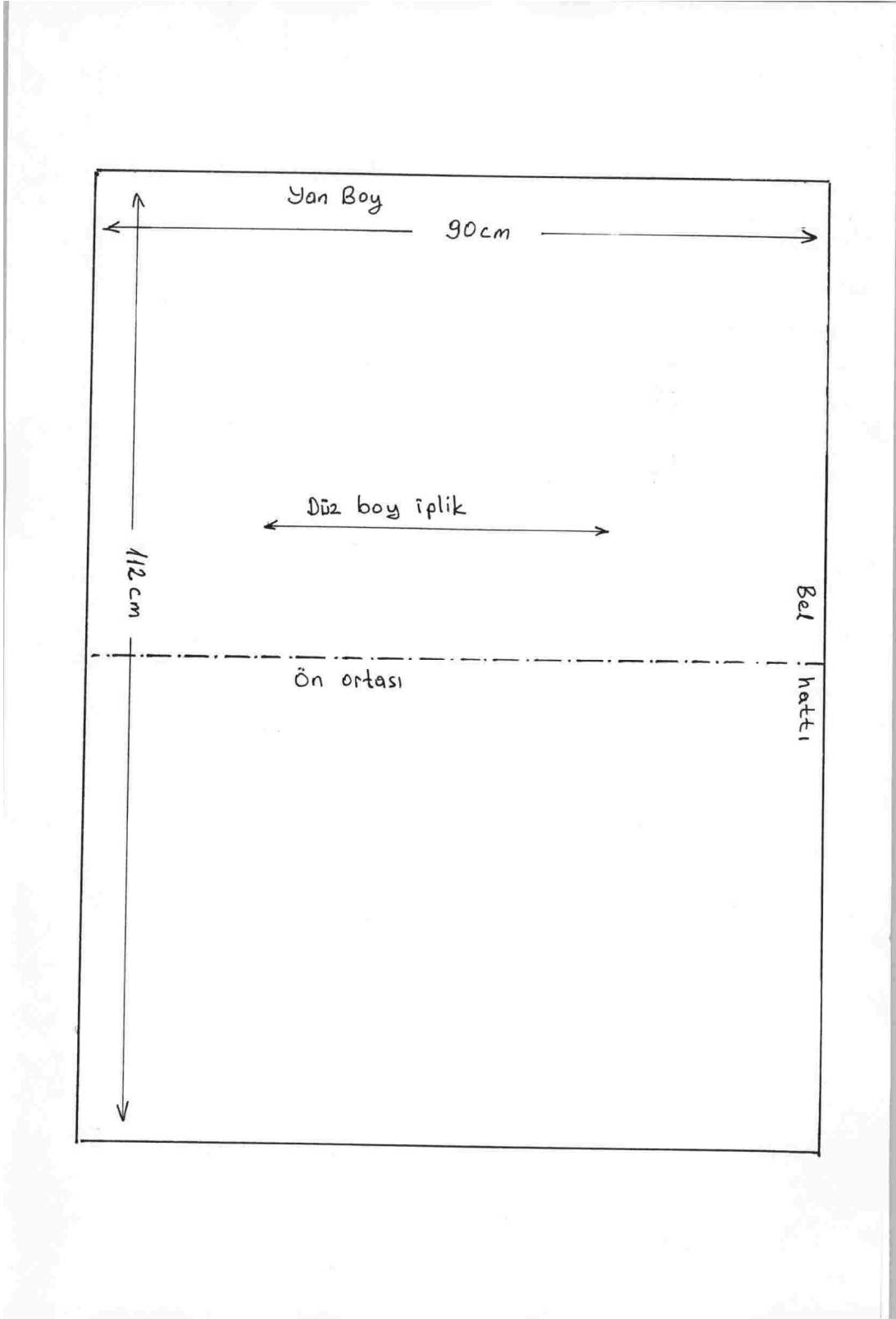
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 8
Parça No	: 6
Şekil No	: 28
İnceleme Tarihi	: 15.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Önlük
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Önlük
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz
Kullanılan Teknik	: El dokuma

Kompozisyon

: Önlük parçalı olarak evde dokunan pamuklu dokumaların birleştirilmesiyle yapılmıştır. Bele iki kez dolanarak kullanılmaktadır.

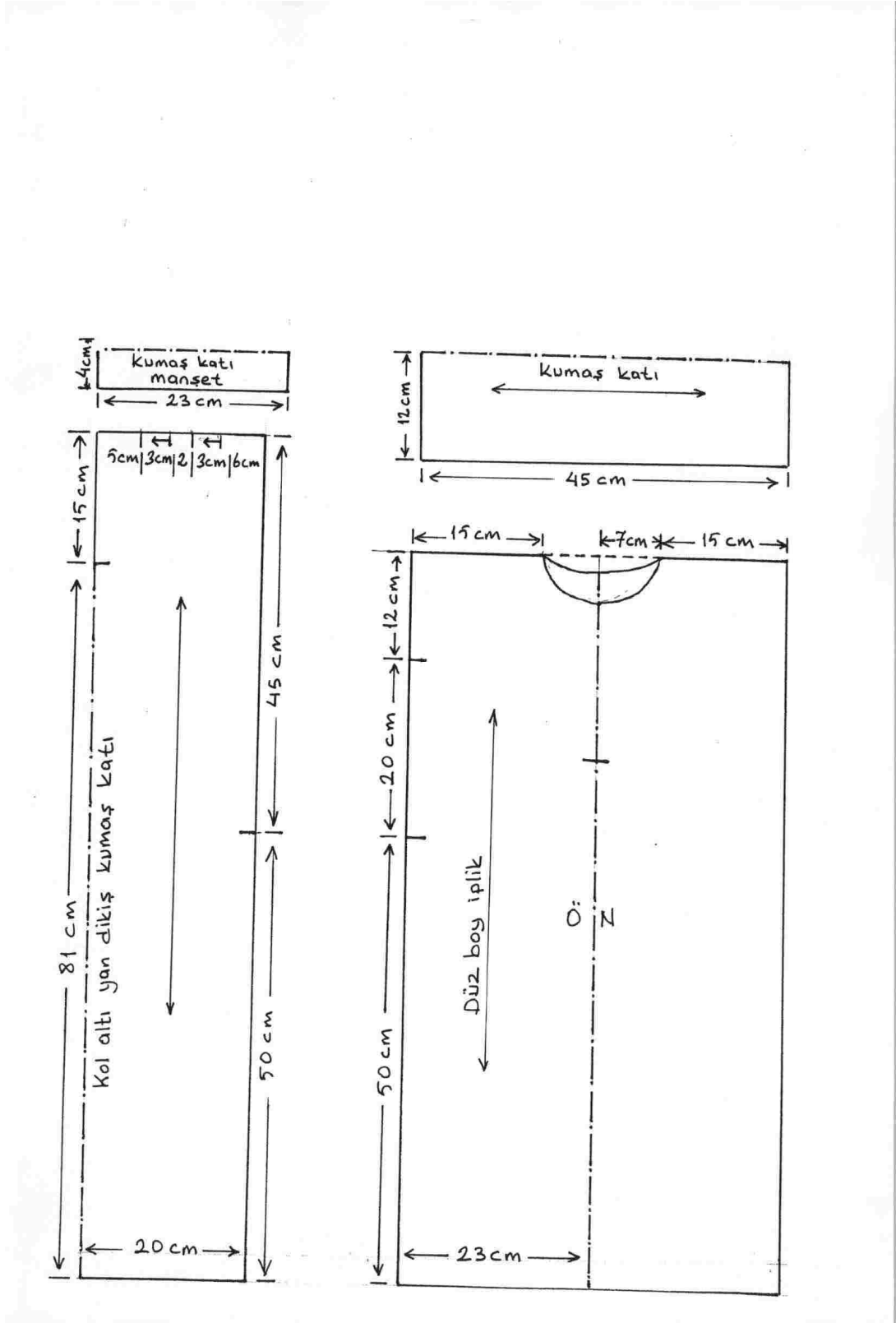
Şekil 29. Örnek No 8, Önlüğün teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

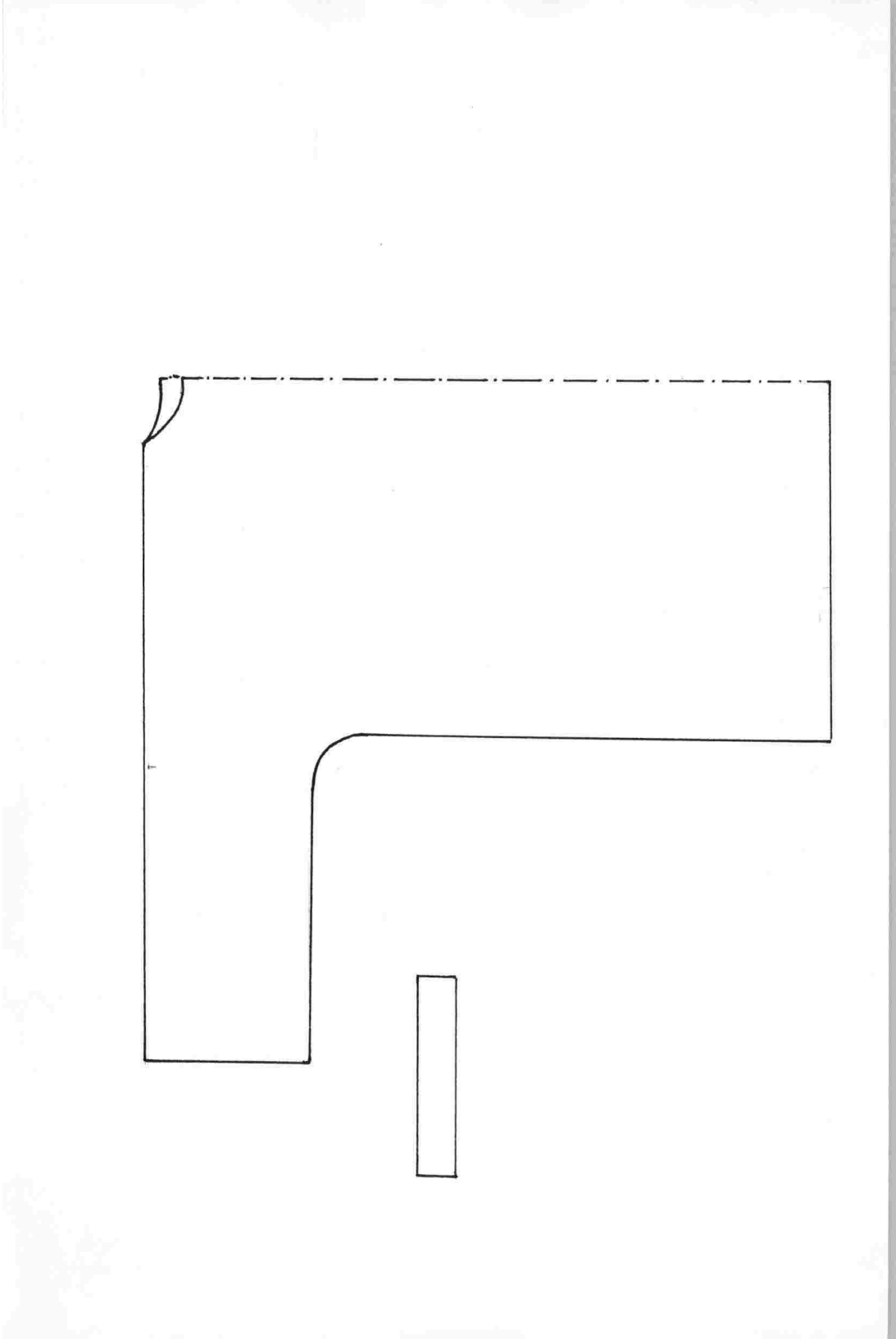
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 9
Parça No	: 7
Şekil No	: 30
İnceleme Tarihi	: 15.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Gömlek
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Göynek
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu el dokuma bürümcük kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz ve sarı
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Tek parça boyuna dokunmuş kumaşla dikilmiştir. Dokuma kumaşın kendinden çizgileri vardır. Uzun kullu kışlık gömlektir. Kol ağız kısmına beyaz pamuklu kumaştan manşet çalışılmıştır.

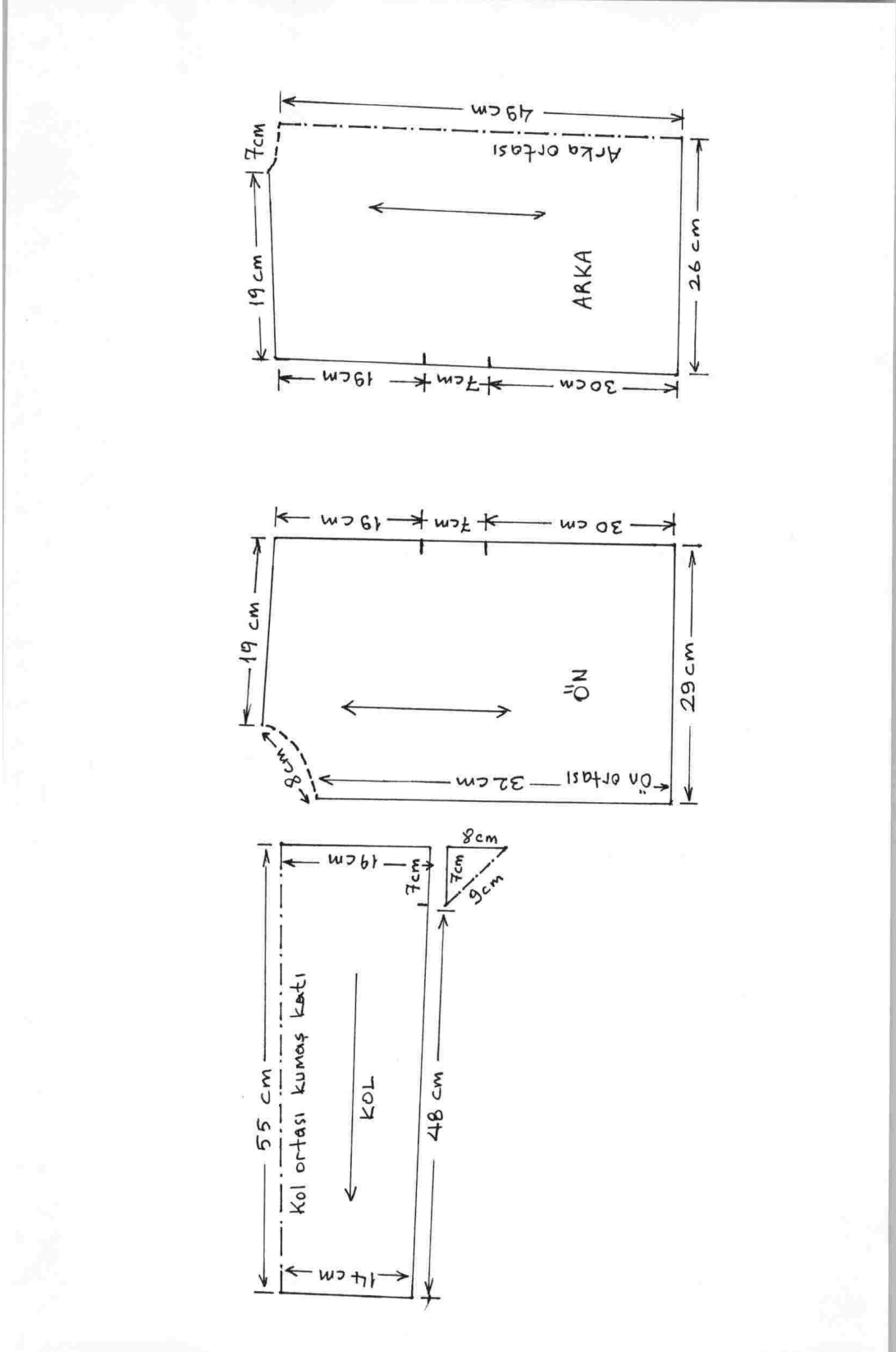
Şekil 31. Örnek No. 9, Gömleğin teknik kalıp çizimi

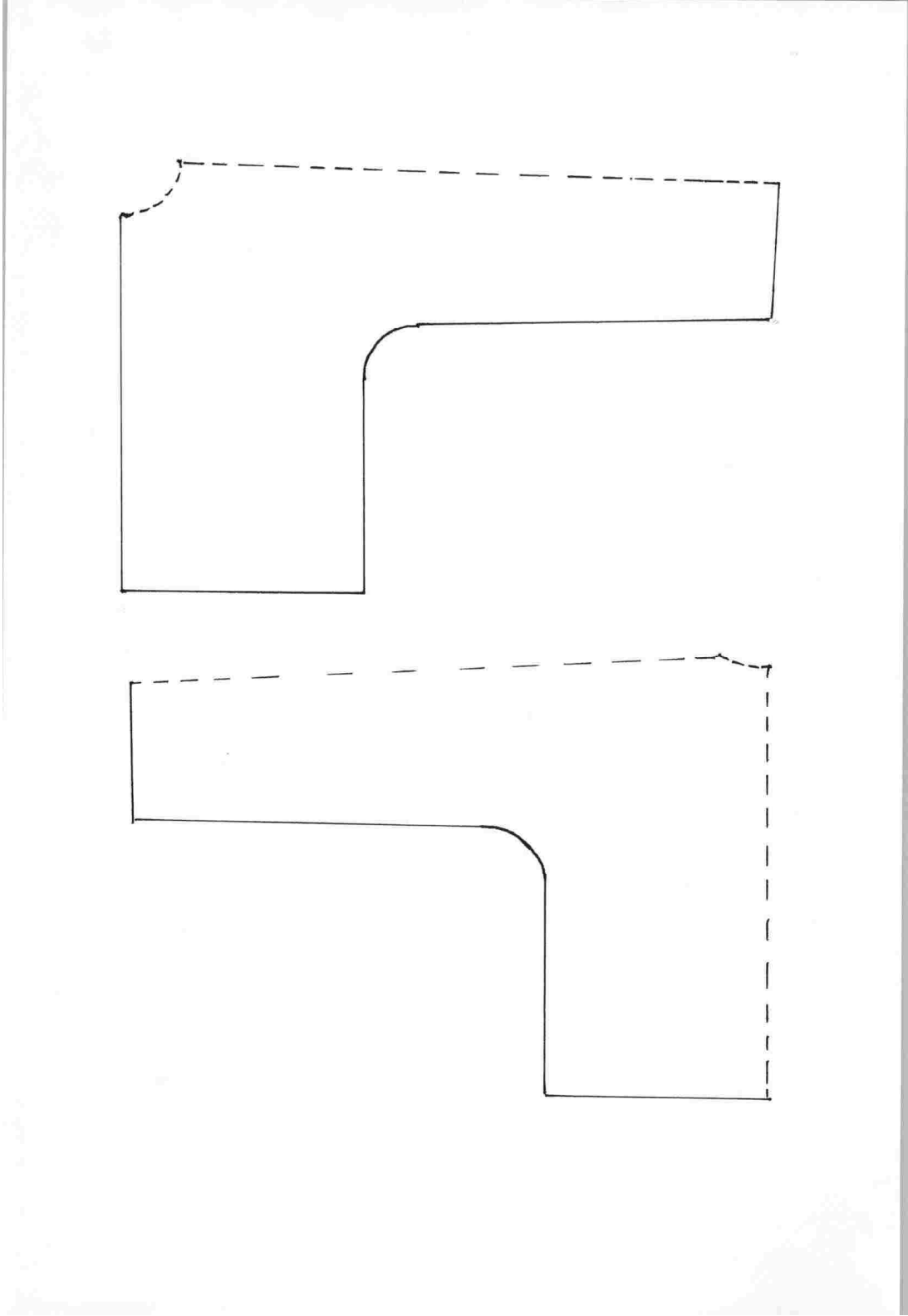
Şekil 32. Örnek No. 9, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No	: 10
Parça No	: 8
Şekil No	: 33
İnceleme Tarihi	: 15.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Günlük cepken
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu el dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Koyu mavi
Kullanılan Teknik	: Kapitone makine dikişi
Kompozisyon	: Üçeteğin üzerine giyilen cepken, açık tonda pamuklu el dokuma kumaşla astarlanarak kapitone çekilmiştir.

Şekil 34. Örnek No. 10, Cepkenin teknik kalıp çizimi

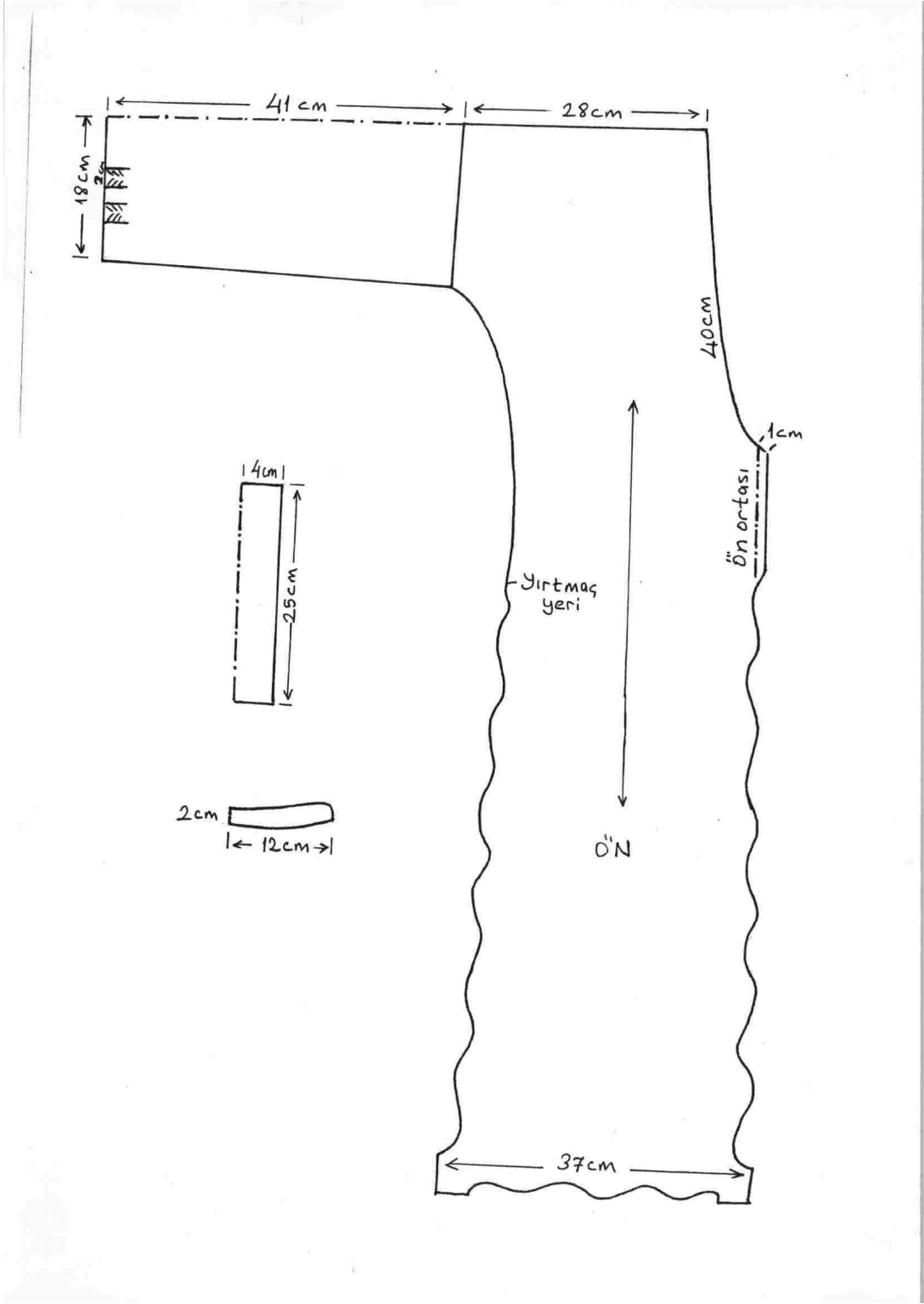
Şekil 35. Örnek No. 10, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

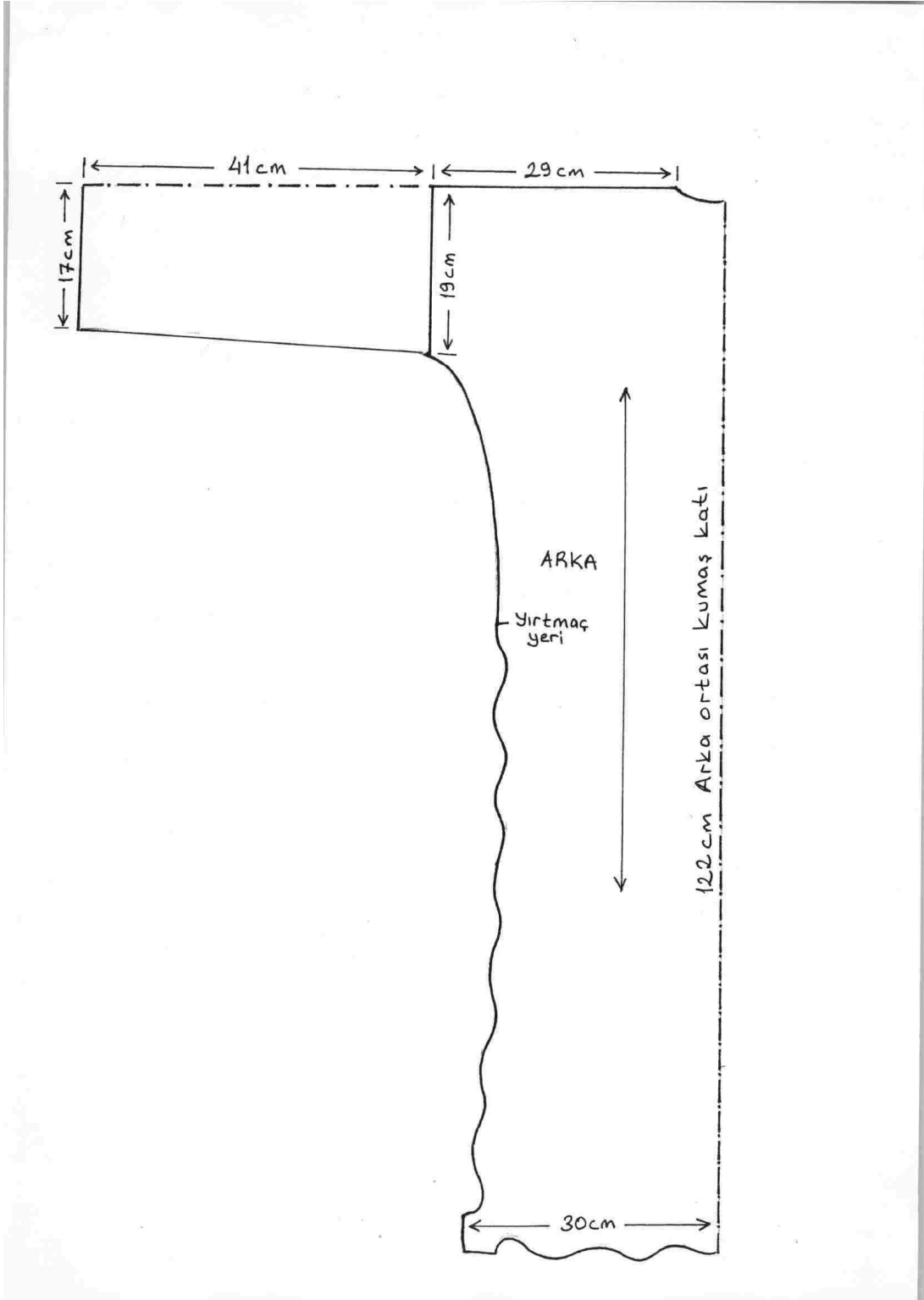
Örnek No : 11

Parça No : 9

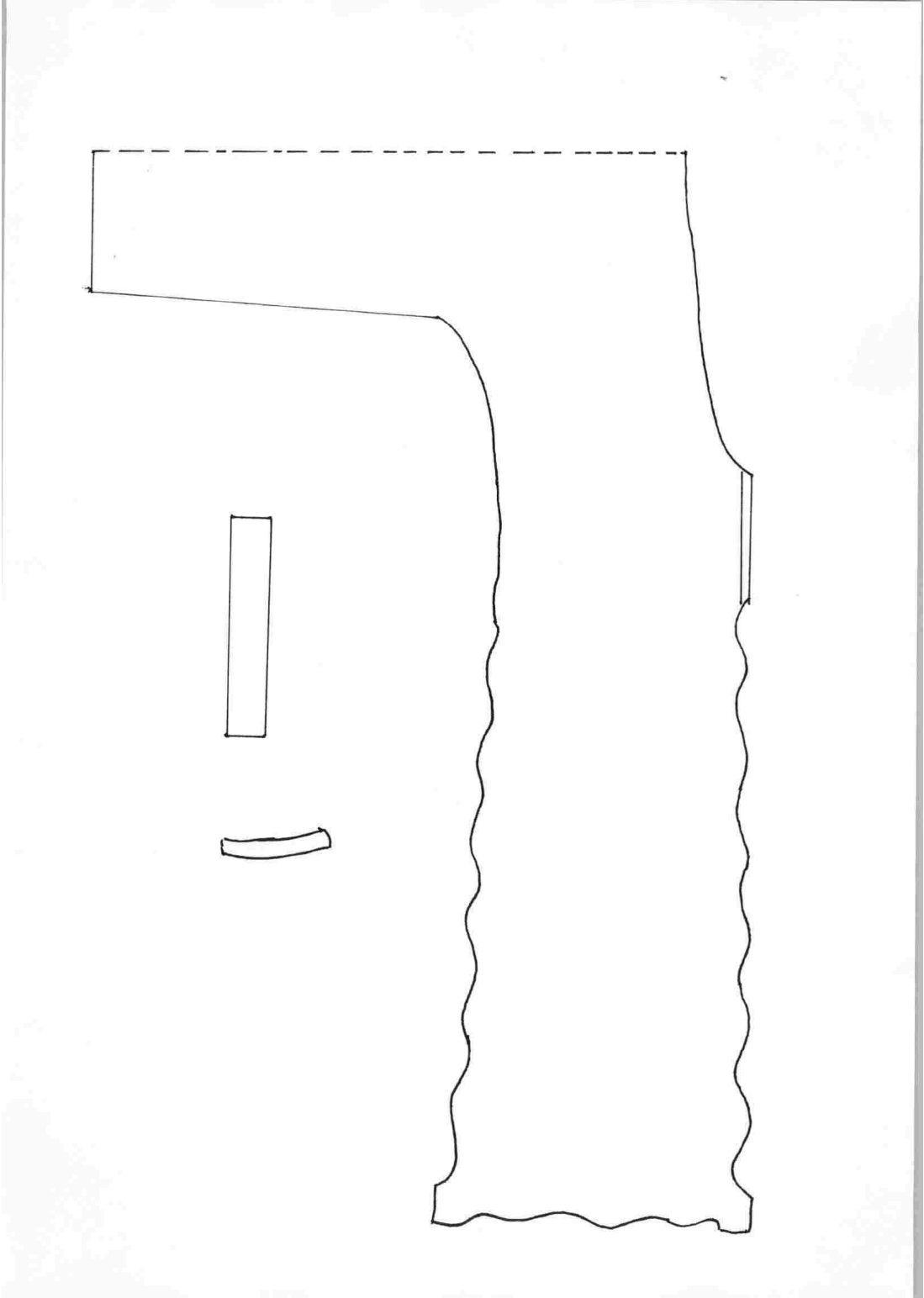
Şekil No	: 36
İnceleme Tarihi	: 17.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Yabanlık
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Yahya Taşçı
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antikacı
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: İpek saten kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi
Kompozisyon	: İpek kumaştan yabanlık olarak dikilen üçetek, beyaz pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Kol, yaka ve etek uçları el nakışı blonya iğnesi sim kordon işi ile işlenmiştir.

Şekil 37. Örnek No 11, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi

Şekil 38. Örnek No 11, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi

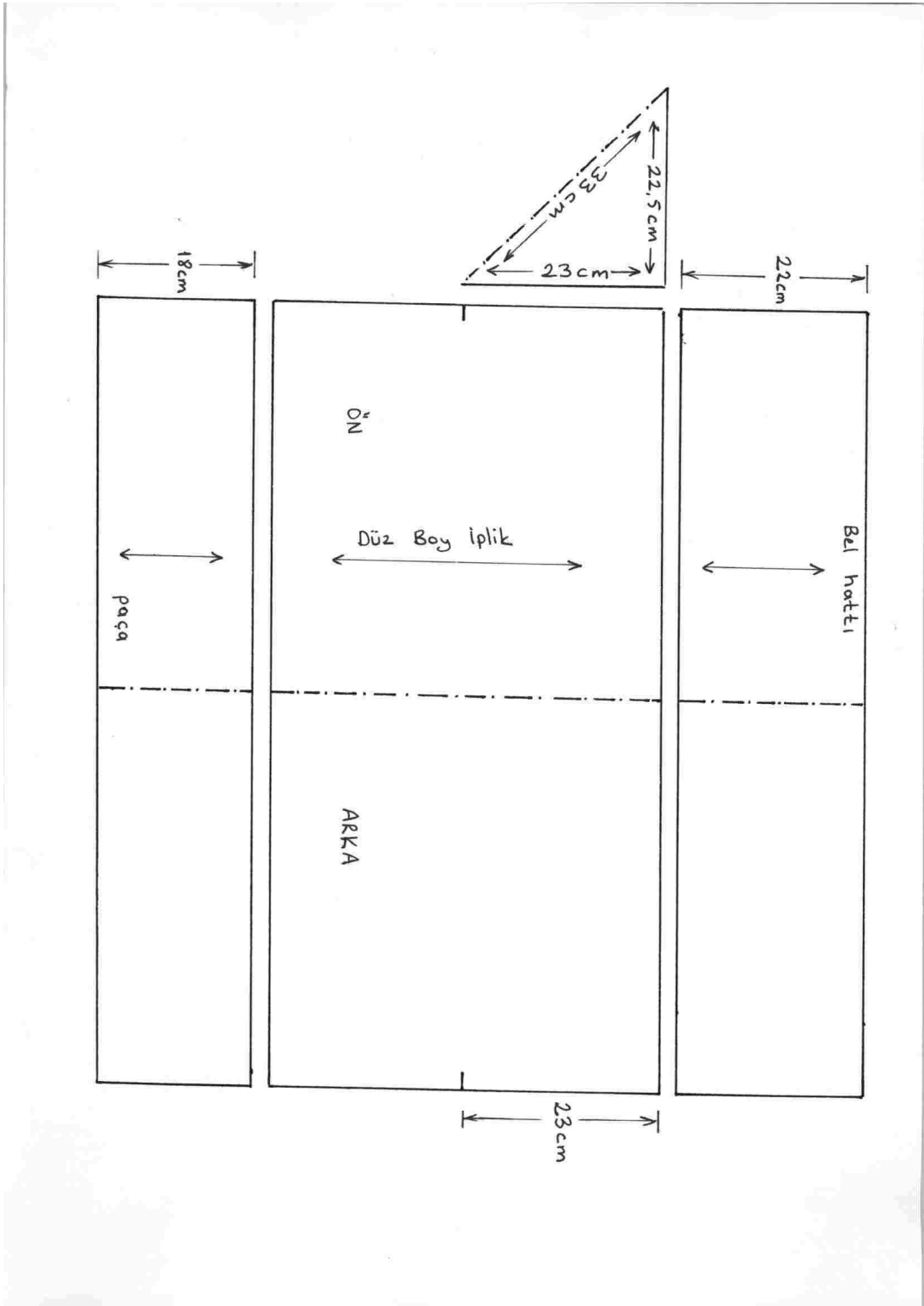
Şekil 39. Örnek No 11, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

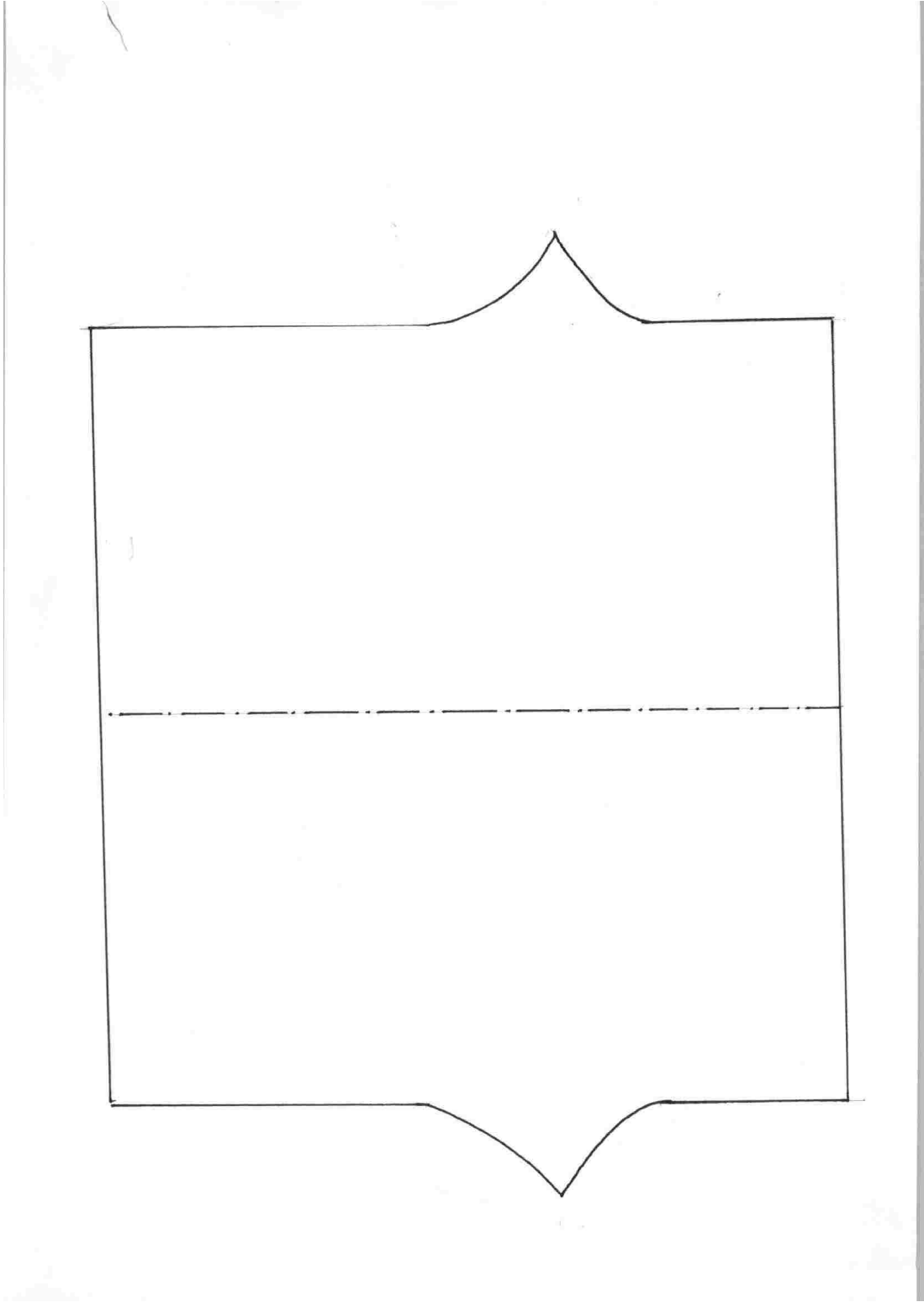
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 12
Parça No	: 10
Şekil No	: 40
İnceleme Tarihi	: 17. 08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Şalvar yabanlık
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Şalvar
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun merkez
Kaynak Kişi	: Yahya Taşçı
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antikacı
Tarihlendirme	: 70 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: İpek saten
Kullanılan Renk	: Kırmızı
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: Kırmızı pamuk saten kumaştan dikilen şalvar, bel ve paça ağız kısımları beyaz pamuklu kumaş eklenerek dikilmiştir. Bel ve paça uç kısımları pamuklu şerit kumaş ile büzülmüştür.

Şekil 41. Örnek No 12, Şalvar yabanlık teknik kalıp çizimi

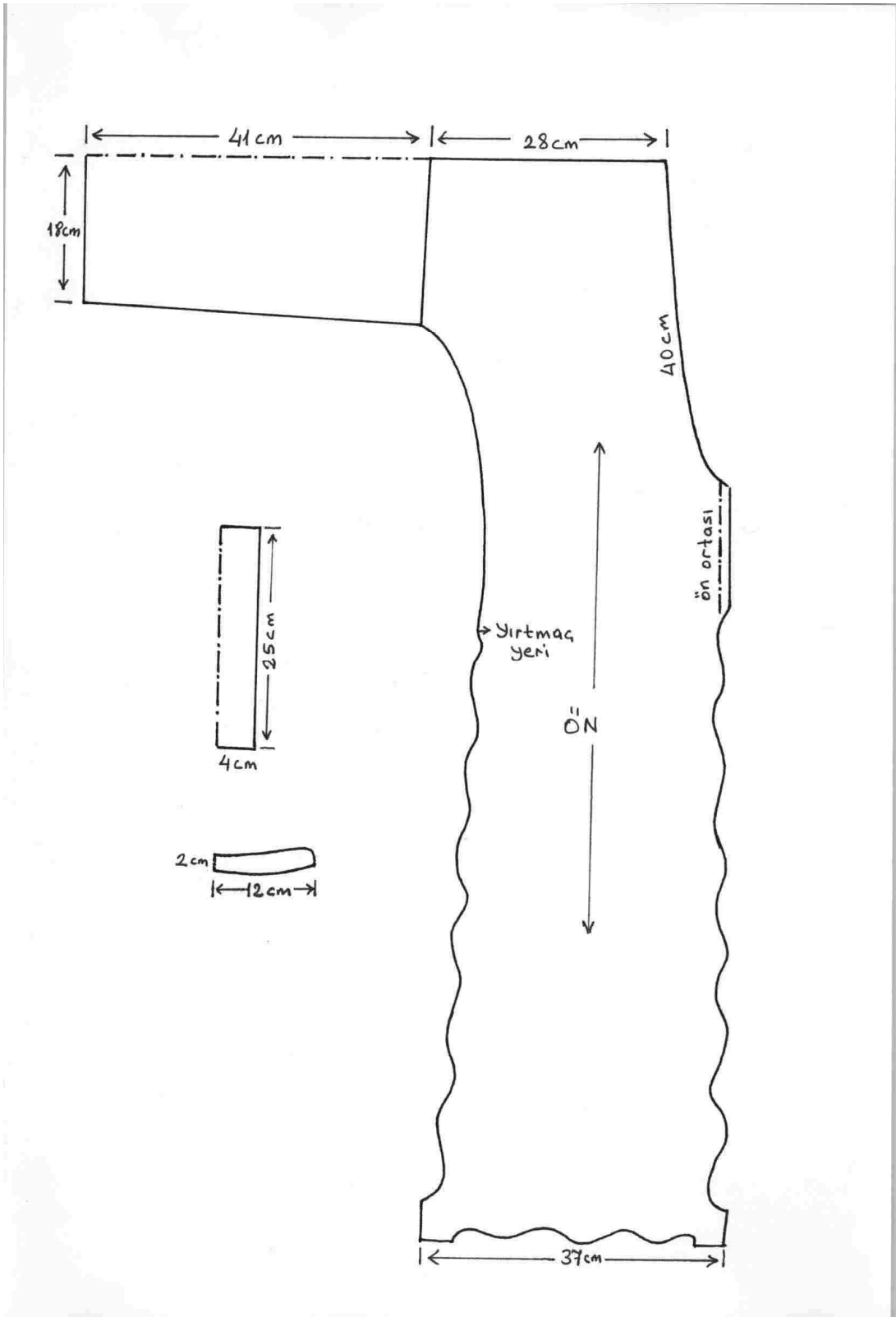
Şekil 42. Örnek No 12, Şalvar yabanlık sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

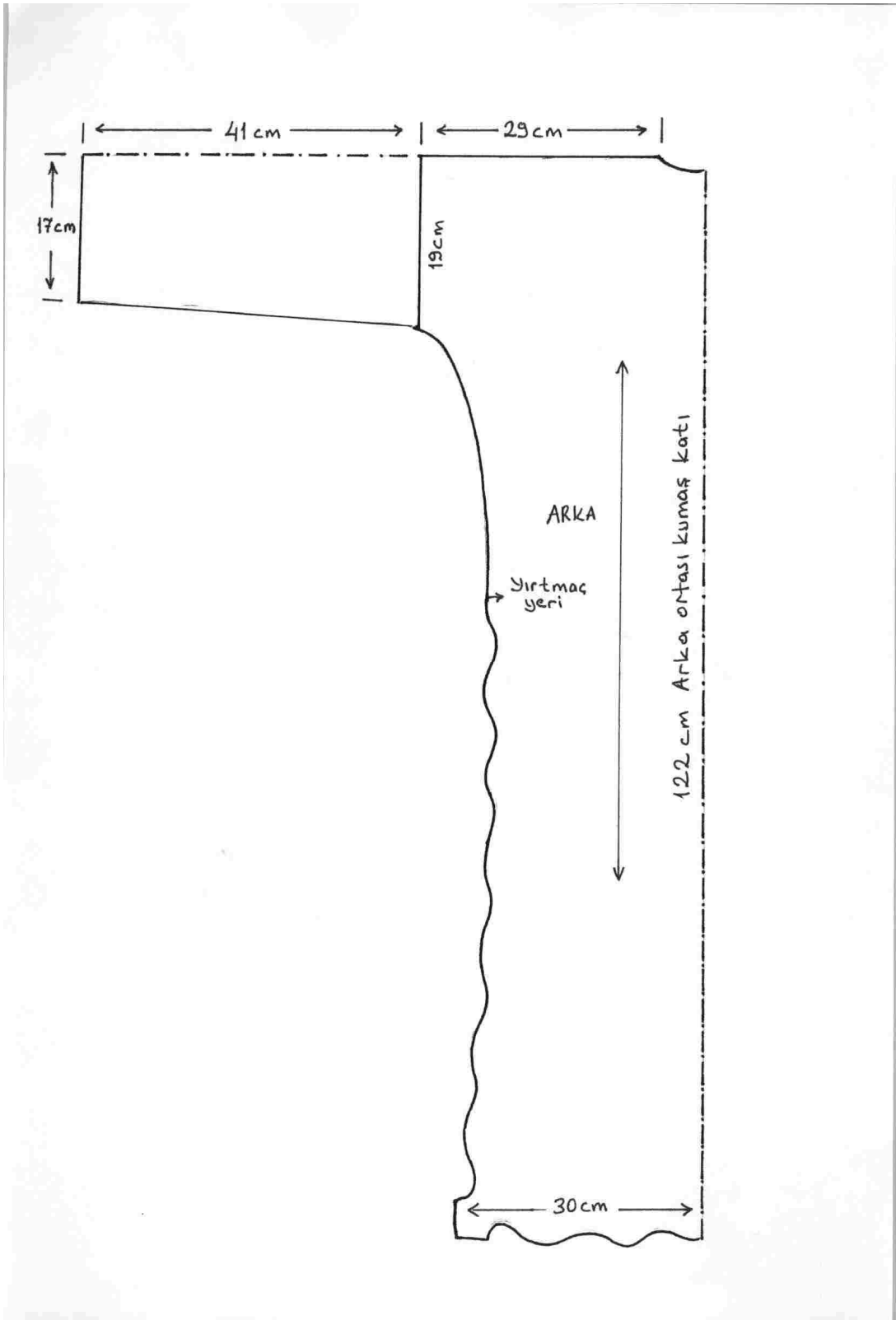
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

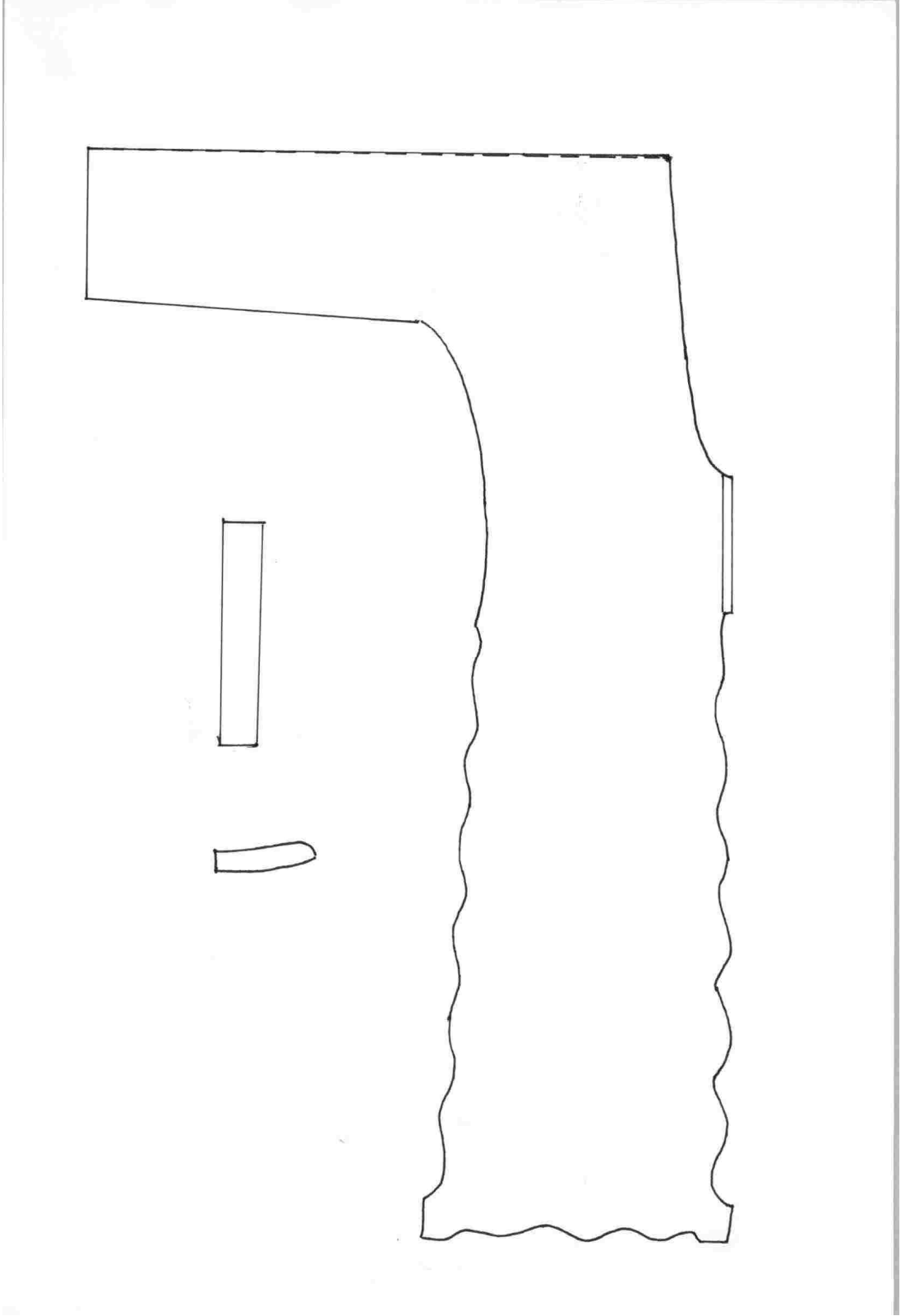
Örnek No	: 13
Parça No	: 11
Şekil No	: 43
İnceleme Tarihi	: 17.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Üçetek
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Yabanlık üçetek
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Yahya Taşçı
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antikacı
Tarihlendirme	: 70 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Simli dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Açık pembe
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: İpek kumaştan yabanlık olarak dikilen üçetek, beyaz pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Kol, yaka ve etek uçları el nakışı blonya iğnesi sim kordon işi ile işlenmiştir.

Şekil 44. Örnek No 13, Üçteğin teknik ön kalıp çizimi

Şekil 45. Örnek No 13, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi

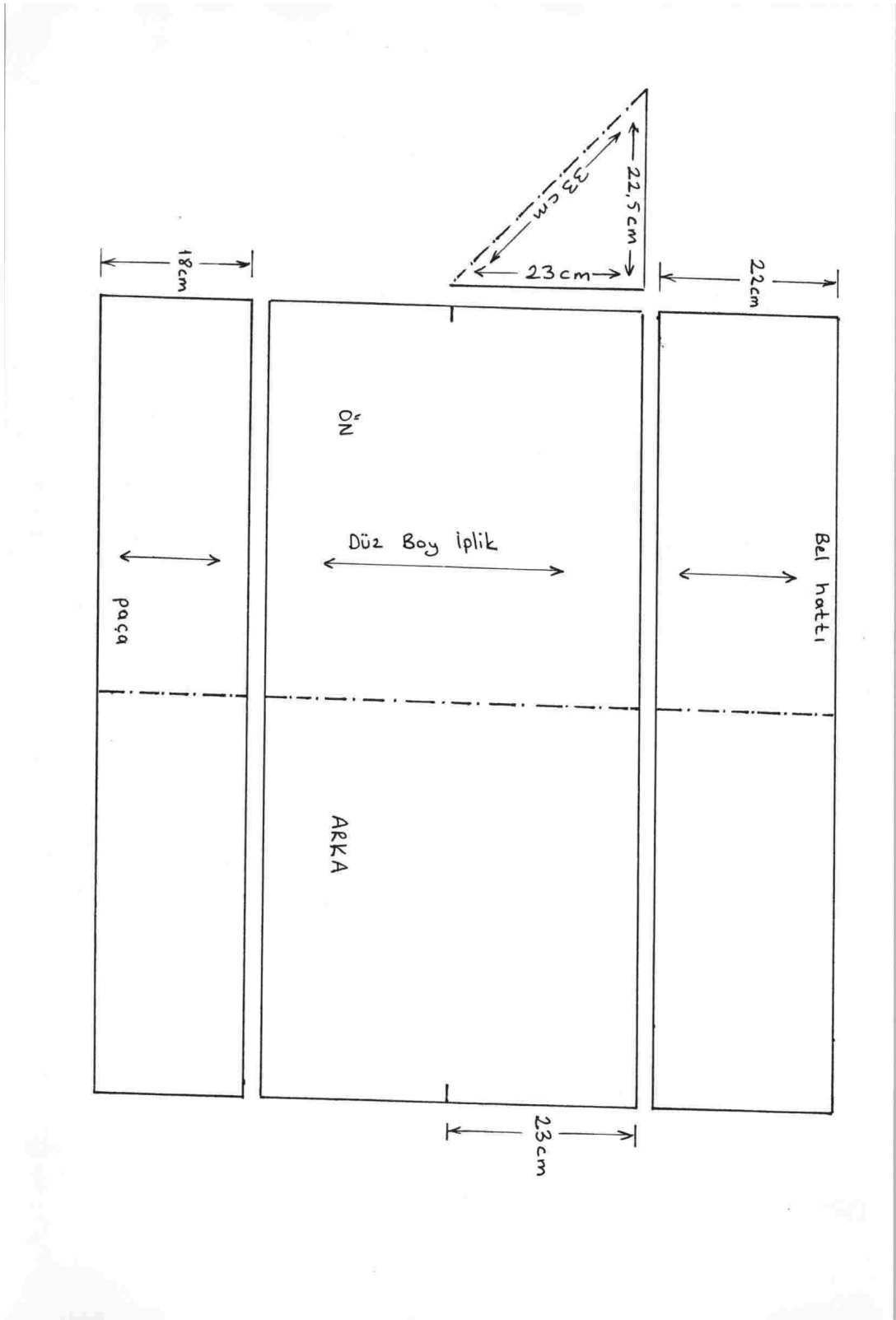

Şekil 46. Örnek No 13, Üçteğın sadeleştırilmiş teknik kalıp çizimi

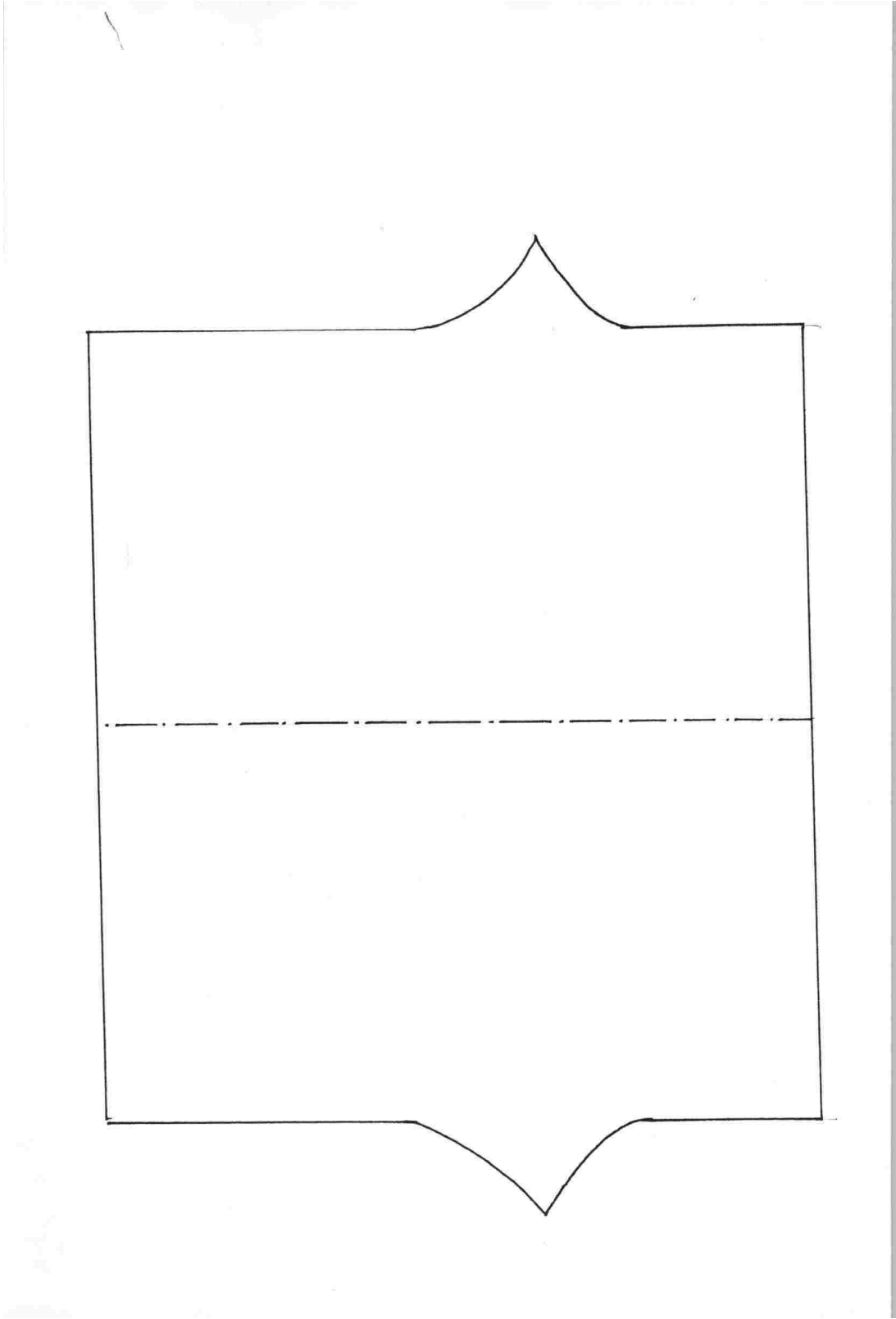
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No	: 14
Parça No	: 12
Şekil No	: 47
İnceleme Tarihi	: 17.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Şalvar
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Şalvar
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Yahya Taşçı
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antikacı
Tarahlendirme	: 70 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20

Kullanılan Malzeme	: Simli dokuma ve düz pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Açık pembe
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: Üçetek altına giyilen şalvar bel ve paça ağız kısımları düz beyaz pamuklu parça eklenerek dikilmiştir. Bel ve paça uç kısımlarına pamuklu kumaşla şerit biye geçirilerek büzdürülmüştür.

Şekil 48. Örnek No 14, Şalvarın teknik kalıp çizimi

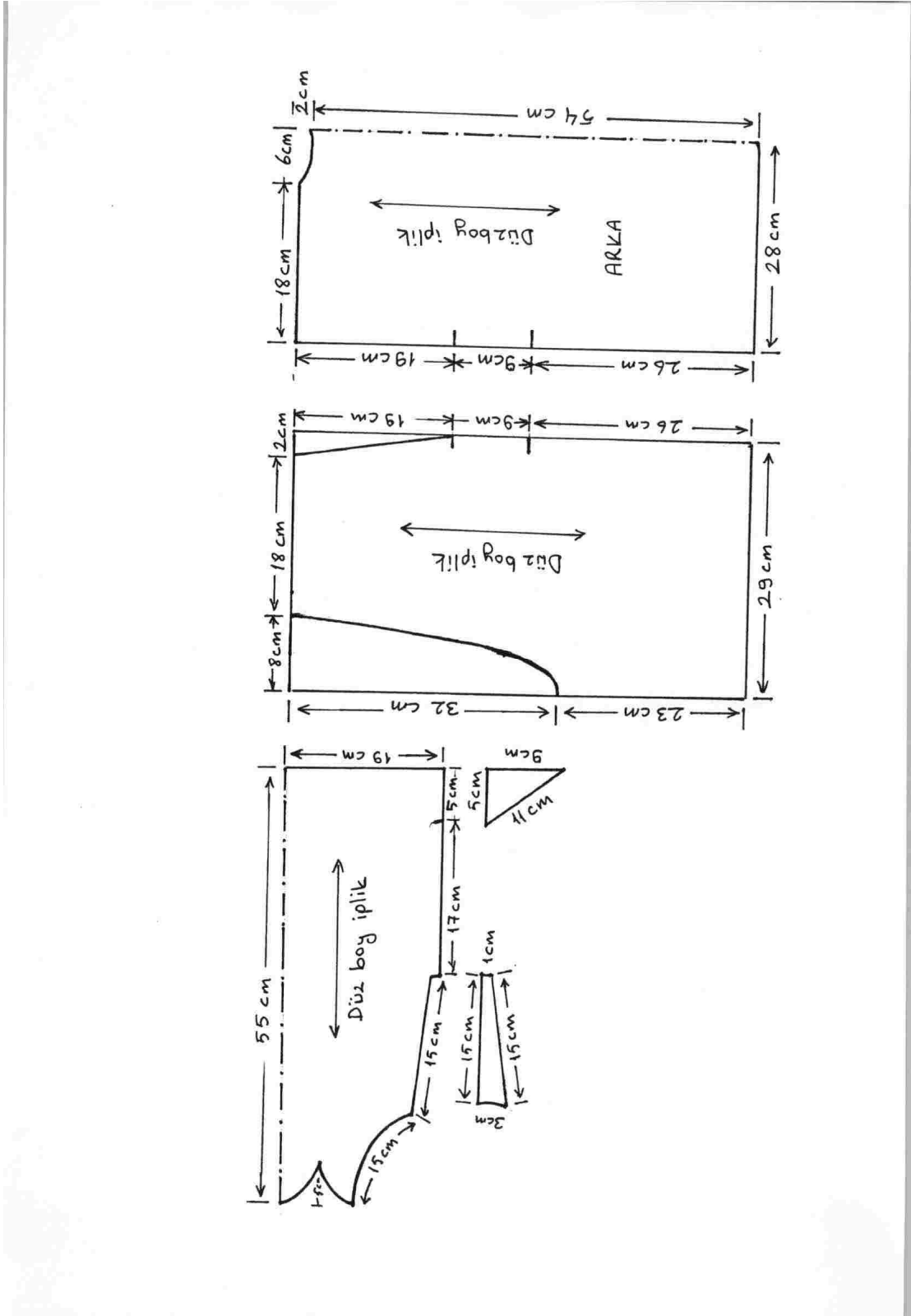
Şekil 49. Örnek No 14, Şalvarın sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

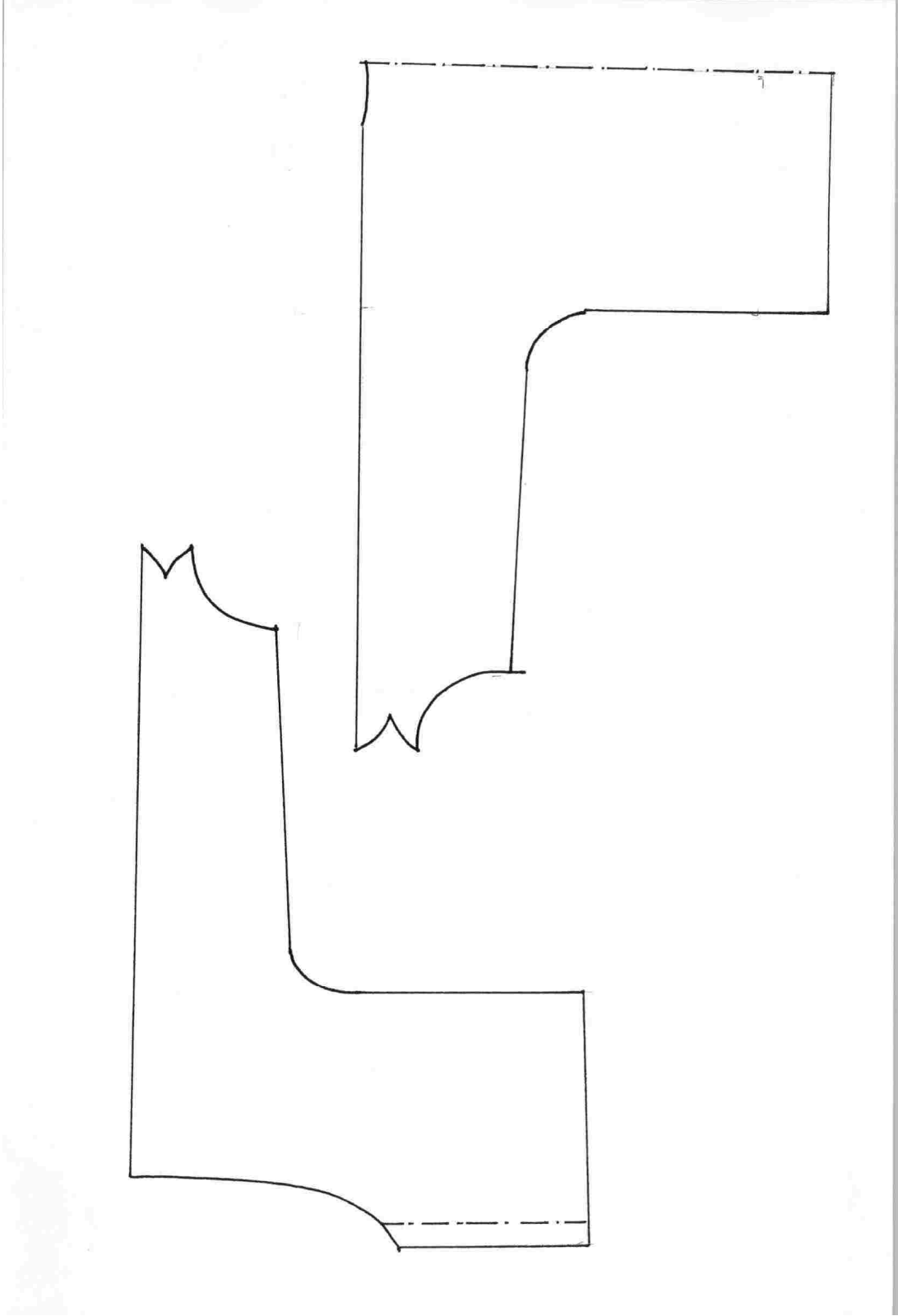

Örnek No	: 15
Parça No	: 13
Şekil No	: 50
İnceleme Tarihi	: 18.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Cepken
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Cepken
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun Müzesi
Kaynak Kişi	: Müze
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarihlendirme	: 80 yıllık

Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu kutnu kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz, kırmızı, yeşil ve siyah
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Pamuklu kutnu kumaş ile çalışılan cepken kırmızı ibrişim kordon ile süslenmiştir.

Şekil 51. Örnek No 15, Cepkenin teknik kalıp çizimi

Şekil 52. Örnek No 15, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

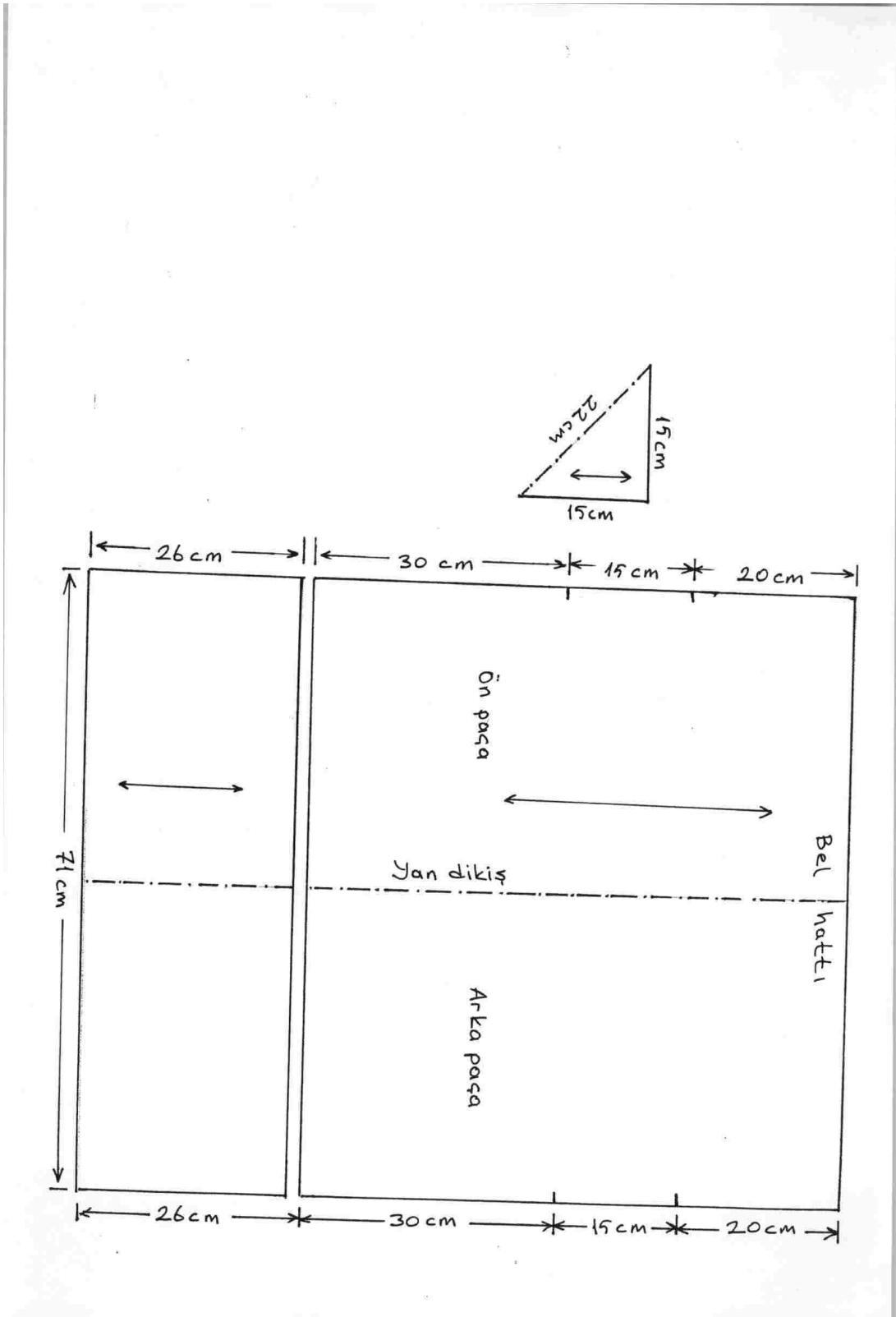
Örnek No	: 16
Parça No	: 14
Şekil No	: 53
İnceleme Tarihi	: 18.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Şalvar
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Şalvar
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun müzesi
Kaynak Kişi	: Müze
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu saten kumaş
Kullanılan Renk	: Pembe

Kullanılan Teknik

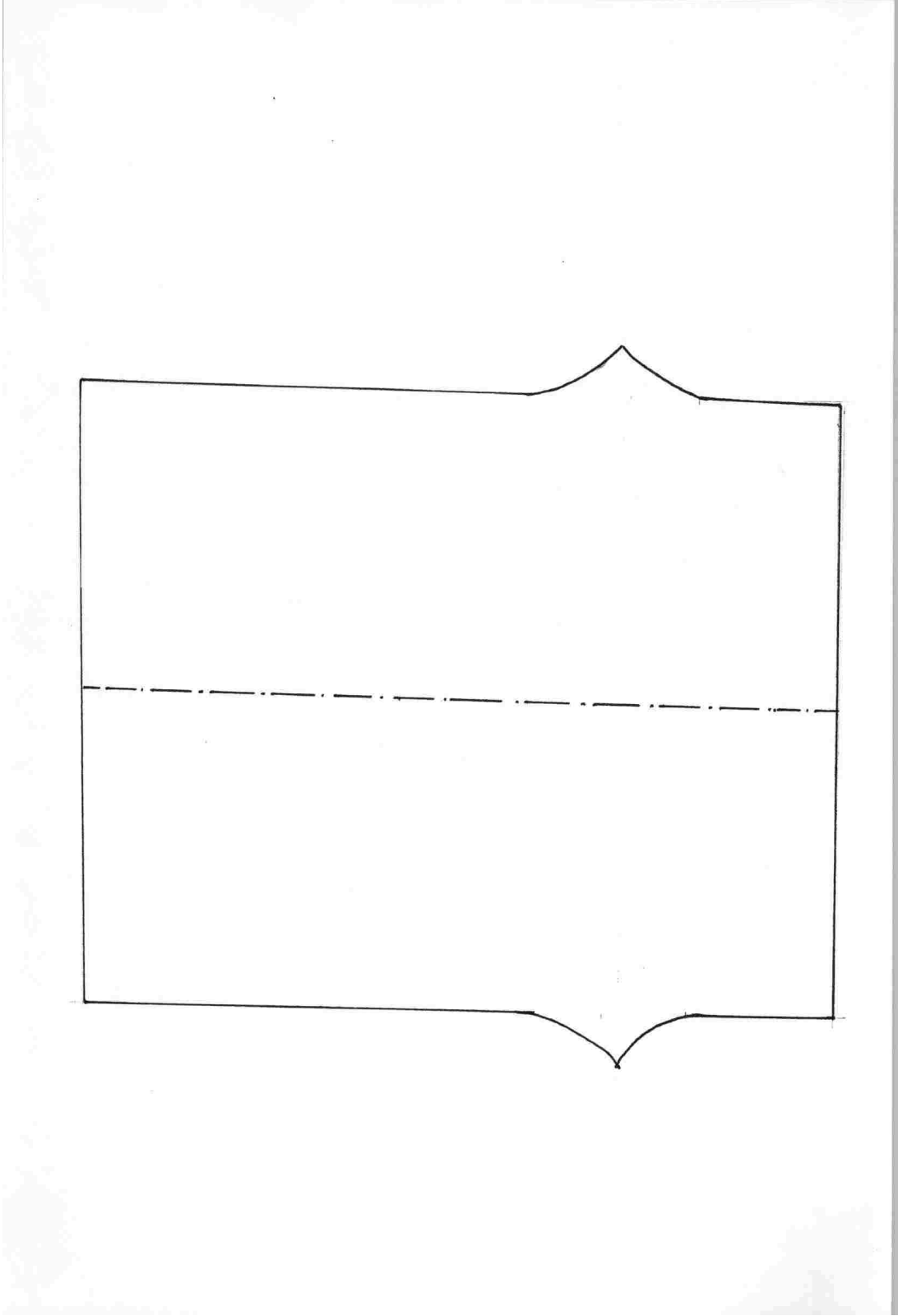
: El ve makine dikiŖi

Kompozisyon

: Pembe saten kumaŖtan yapılmıŖ olan Ŗalvar kumaŖının üzerindeki yine aynı renkten olan çiçek motifleri dikkat çekmektedir. BeŖ ve paça kısımlarına beyaz pamuklu kumaŖtan parça eklenip Ŗerit kumaŖla büzgü yapılmıŖtır.

Şekil 54. Örnek No 16, Şalvarın teknik kalıp çizimi

Şekil 55. Örnek No 16, Şalvarın sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

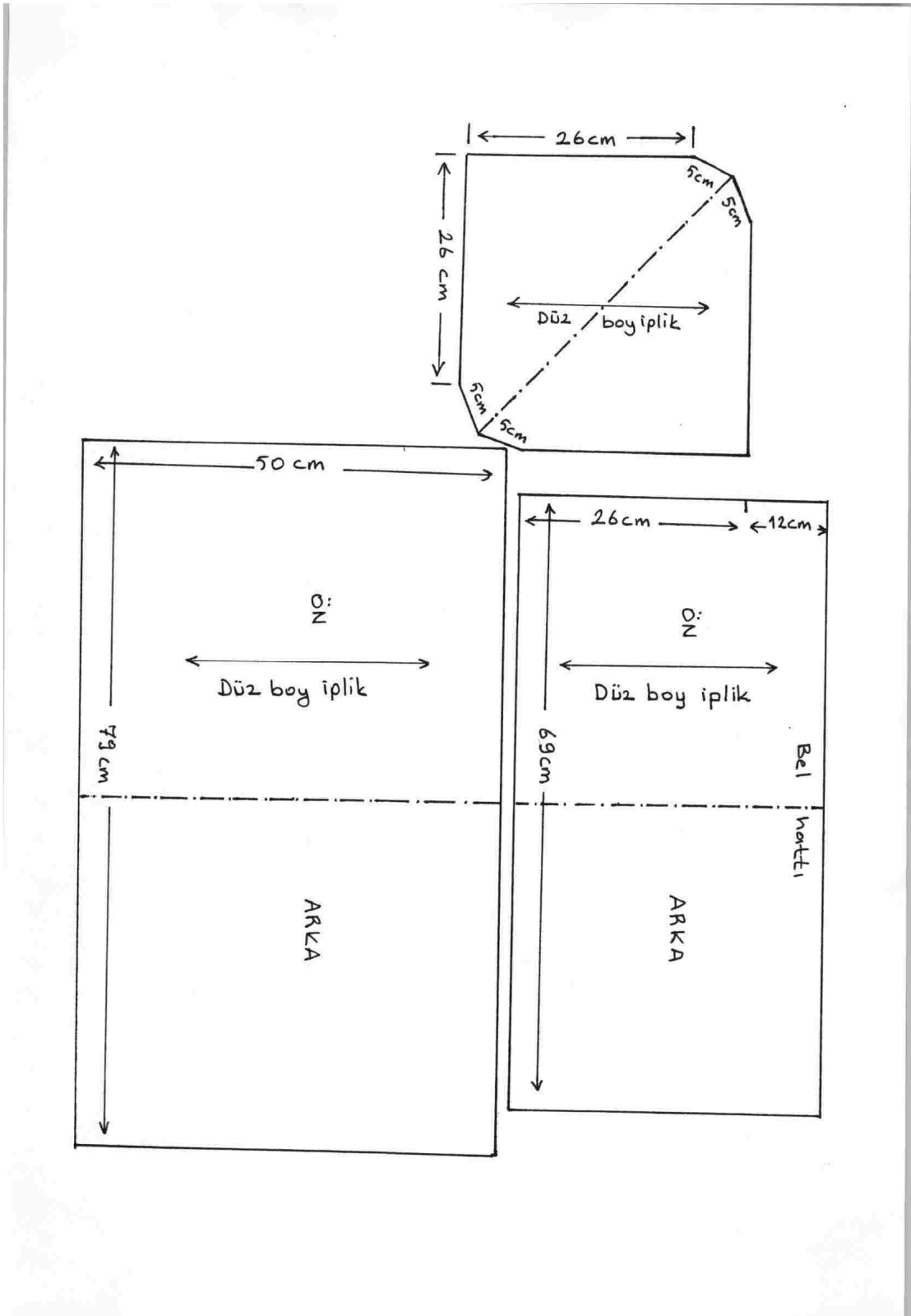
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

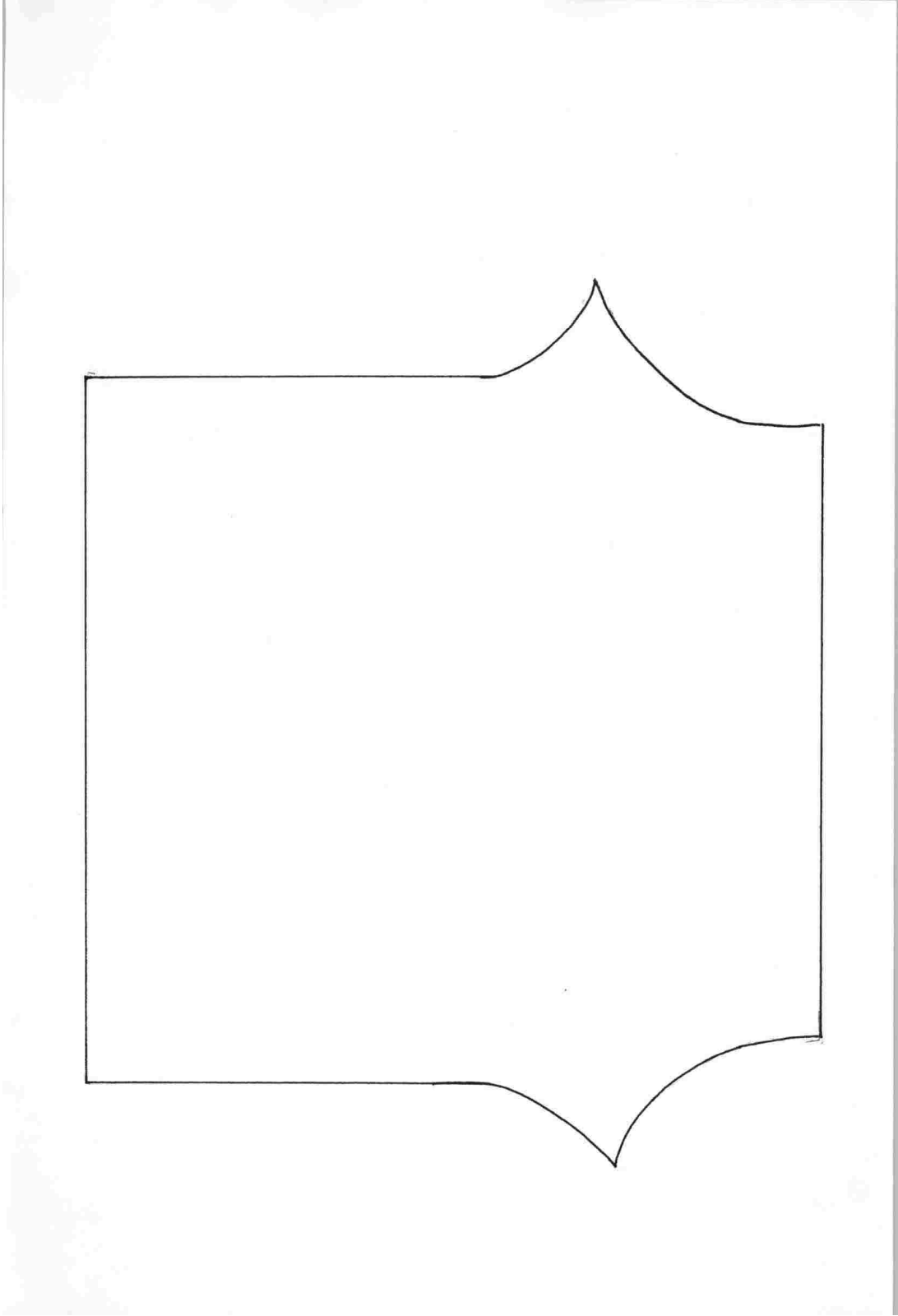
Örnek No	: 17
Parça No	: 15
Şekil No	: 56
İnceleme Tarihi	: 20.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Paçalı don
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Paçalı don
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Toybelen köyü
Kaynak Kişi	: Fatma Uslubütün
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 100 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz, sarı çizgili kumaş
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi

Kompozisyon

: Paçalı don birbirinden farklı renkte iki parçalı olarak dikilmiştir. Bel uçkur bağcıklıdır. Paçalar lastikli ya da bağcıklıdır.

Şekil 57. Örnek No 17, Paçalı donun teknik kalıp çizimi

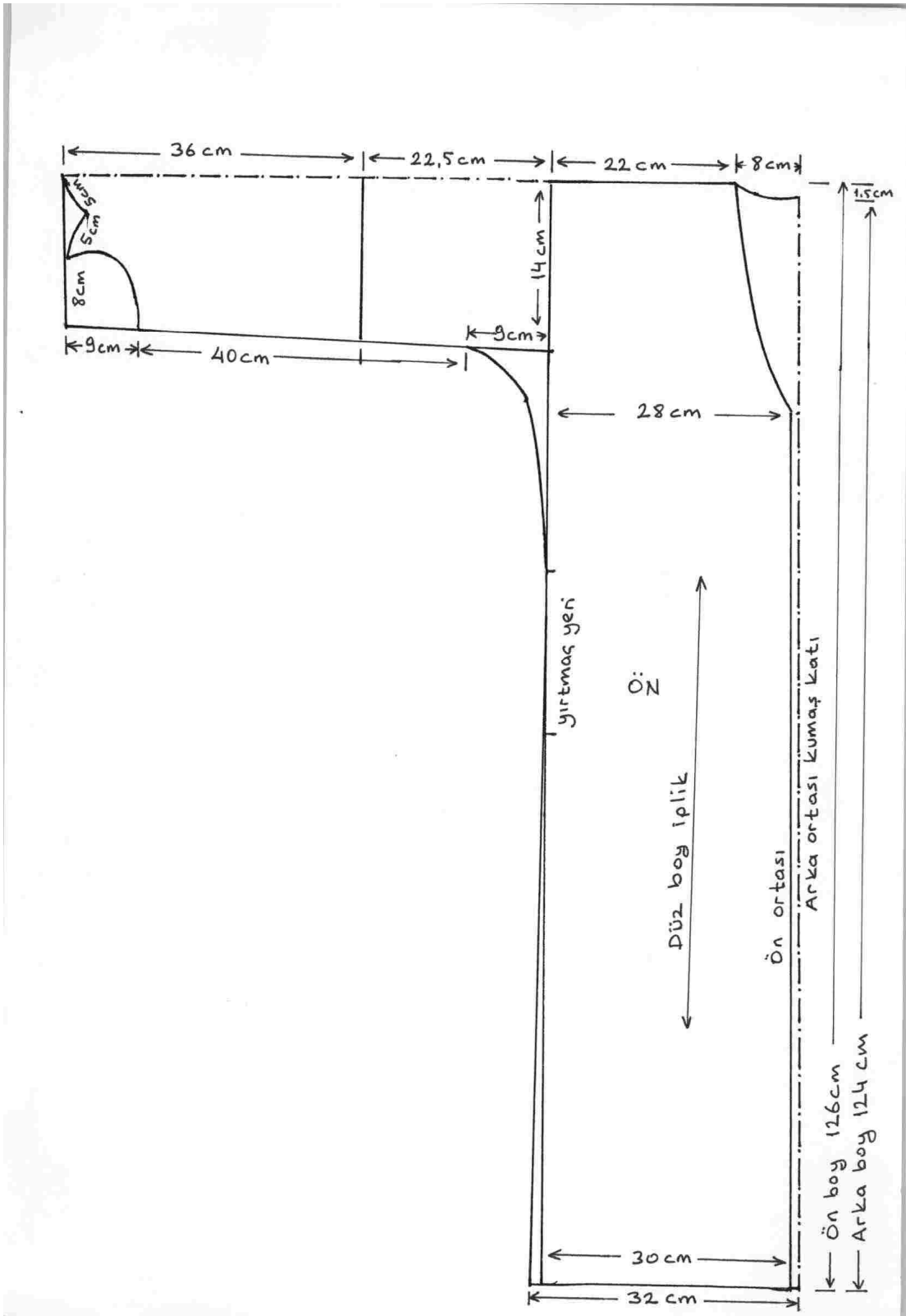

Şekil 58. Örnek No 17, Paçalı donun sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

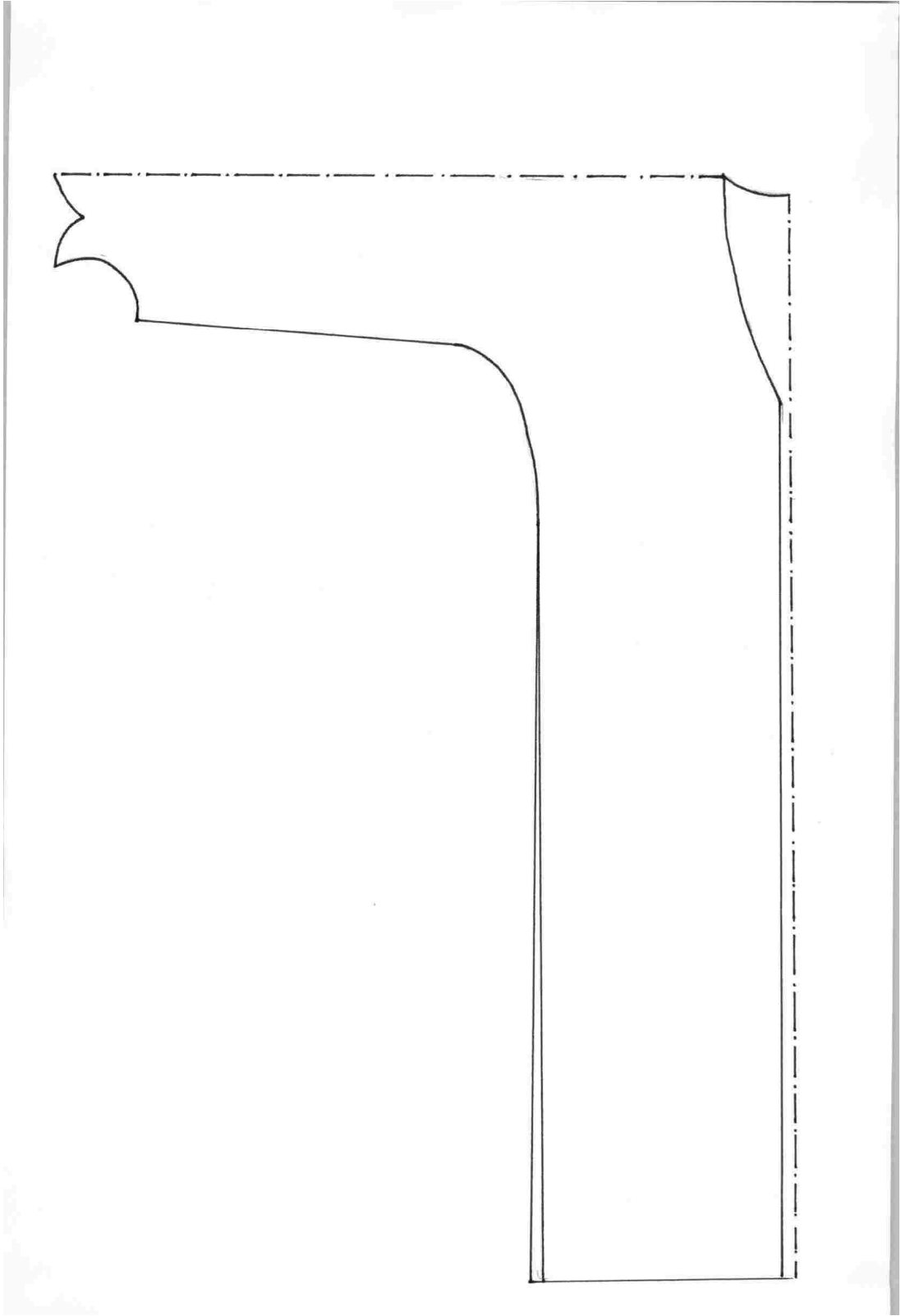
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No	: 18
Parça No	: 16
Şekil No	: 59
İnceleme Tarihi	: 05.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Üçetek
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Nedim Genç
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık

Tarihlendirme	: 100 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Kutnu kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı ve beyaz
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Kırmızı kutnu kumaştan çalışılan üçetek, beyaz pamuklu dokuma kumaş ile astarlanmıştır.dış giyim olarak kullanılmıştır. Sağ ön göğüs altında siyah ibrişim iplikle işlenmiş bir desen bulunmaktadır.

Şekil 60. Örnek No 18, Üçeteğin teknik kalıp çizimi

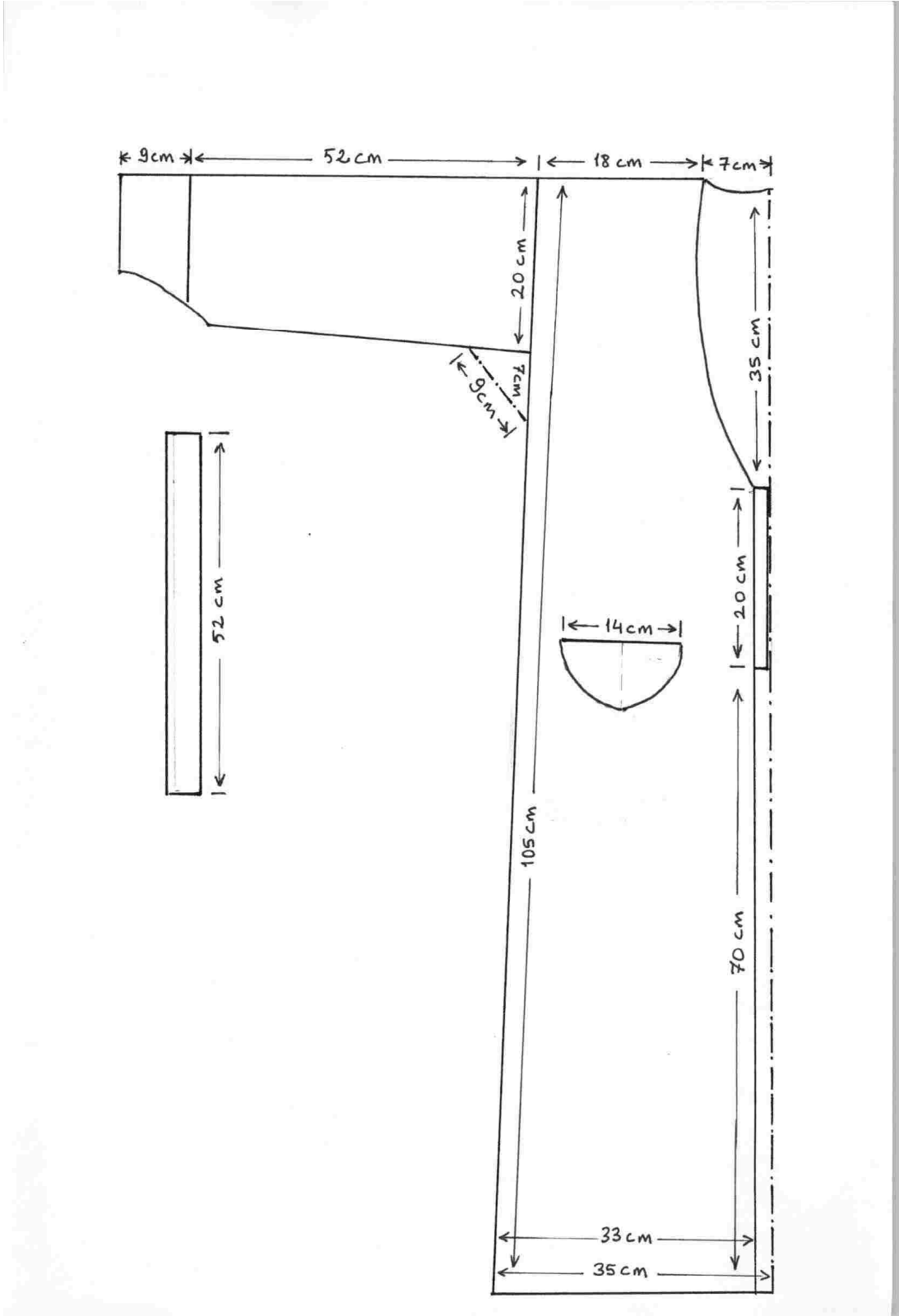
Şekil 61. Örnek No 18, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

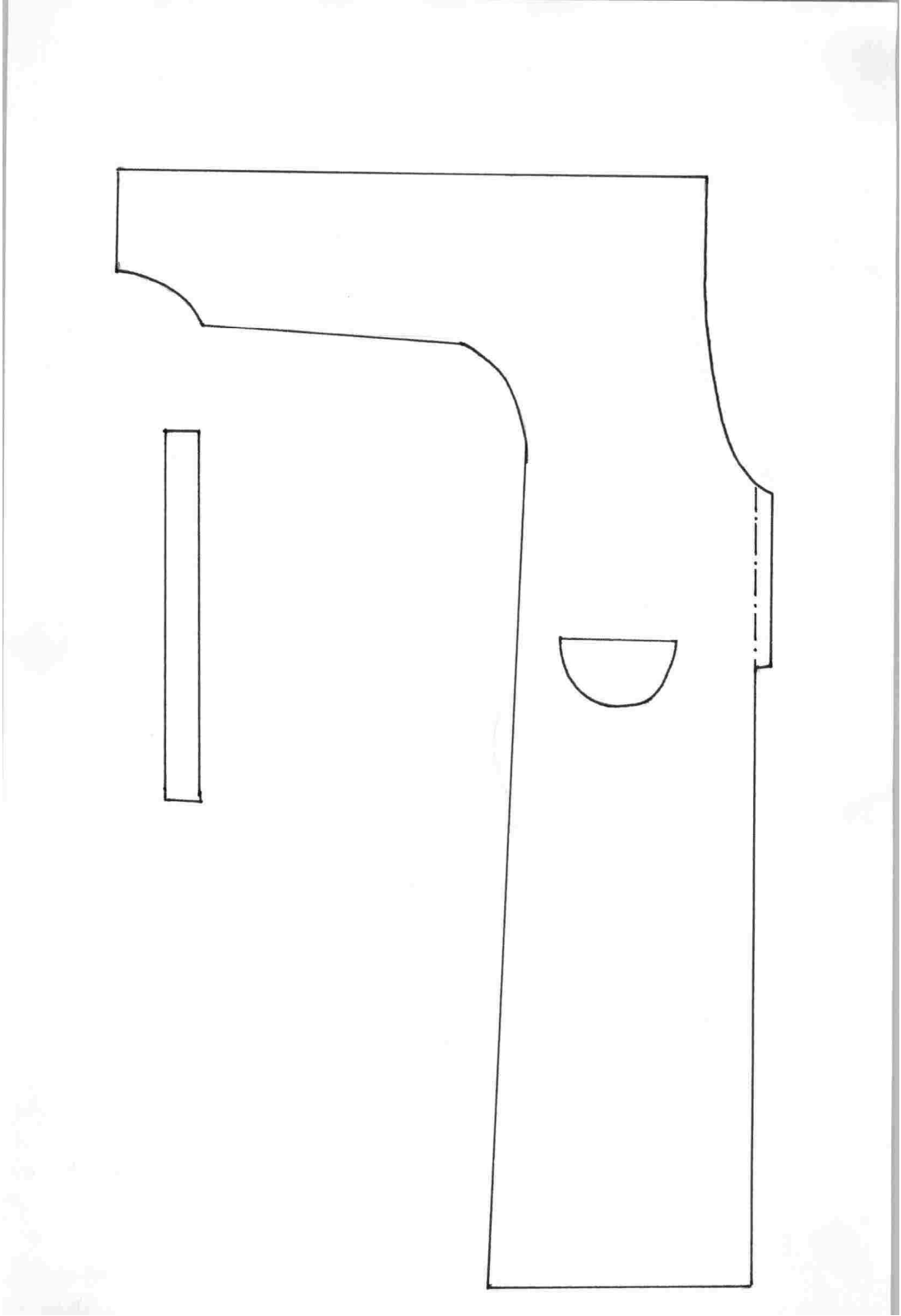
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

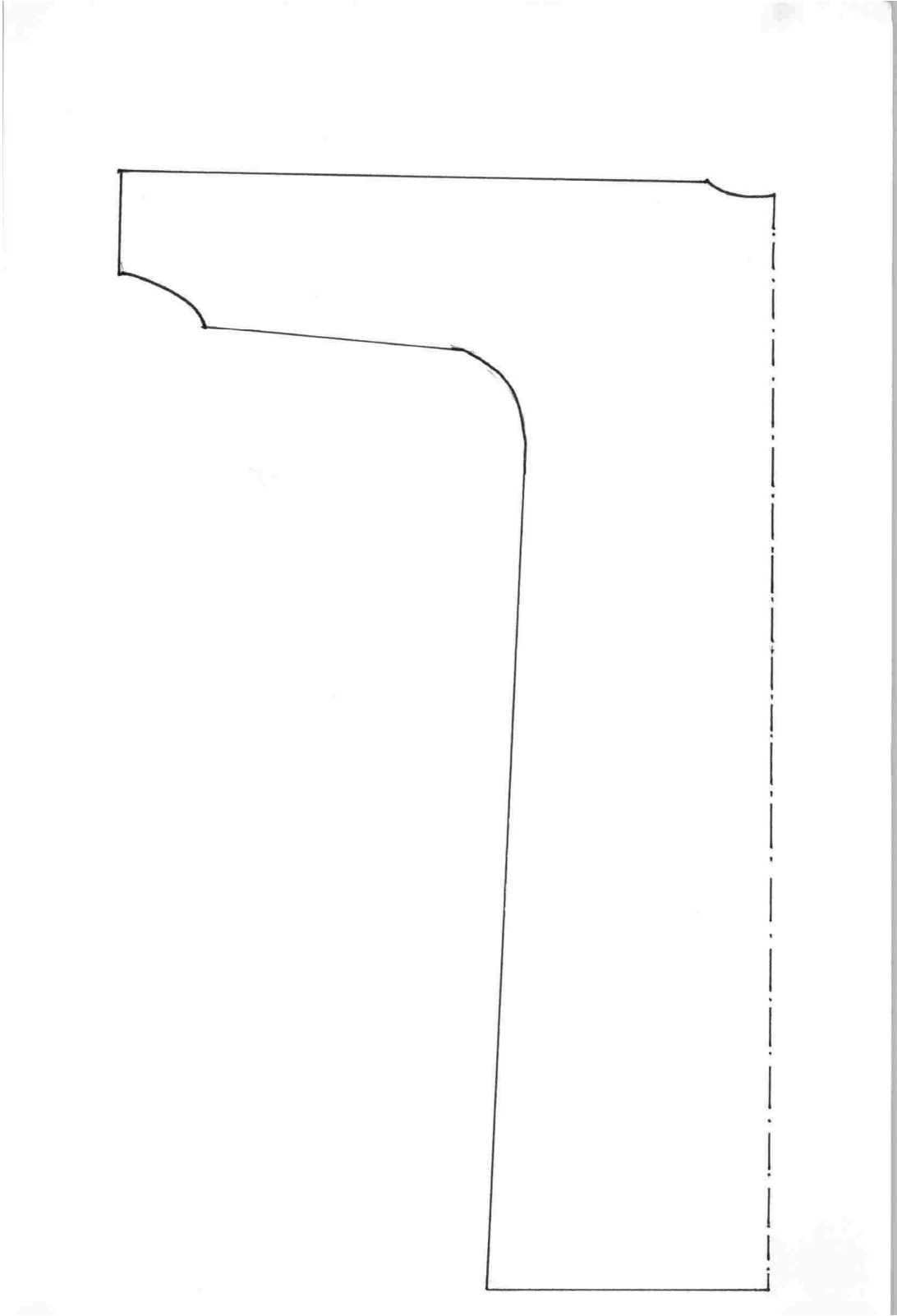
Örnek No	: 19
Parça No	: 17
Şekil No	: 62
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu kumaş
Kullanılan Renk	: Mor
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: Mor pamuklu kumaşla dikilen üçetek, pamuklu bez dokuma ile astarlanmıştır. Kol ağız kısımları renkli ve desenli kumaş ile dublelenerek oluşturulmuştur. Kol ve yaka kısımlarına sim sırma ile işleme yapılmıştır.

Şekil 63. Örnek No 19, Üçeteğin teknik kalıp çizimi

Şekil 64. Örnek No 19, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik ön kalıp çizimi

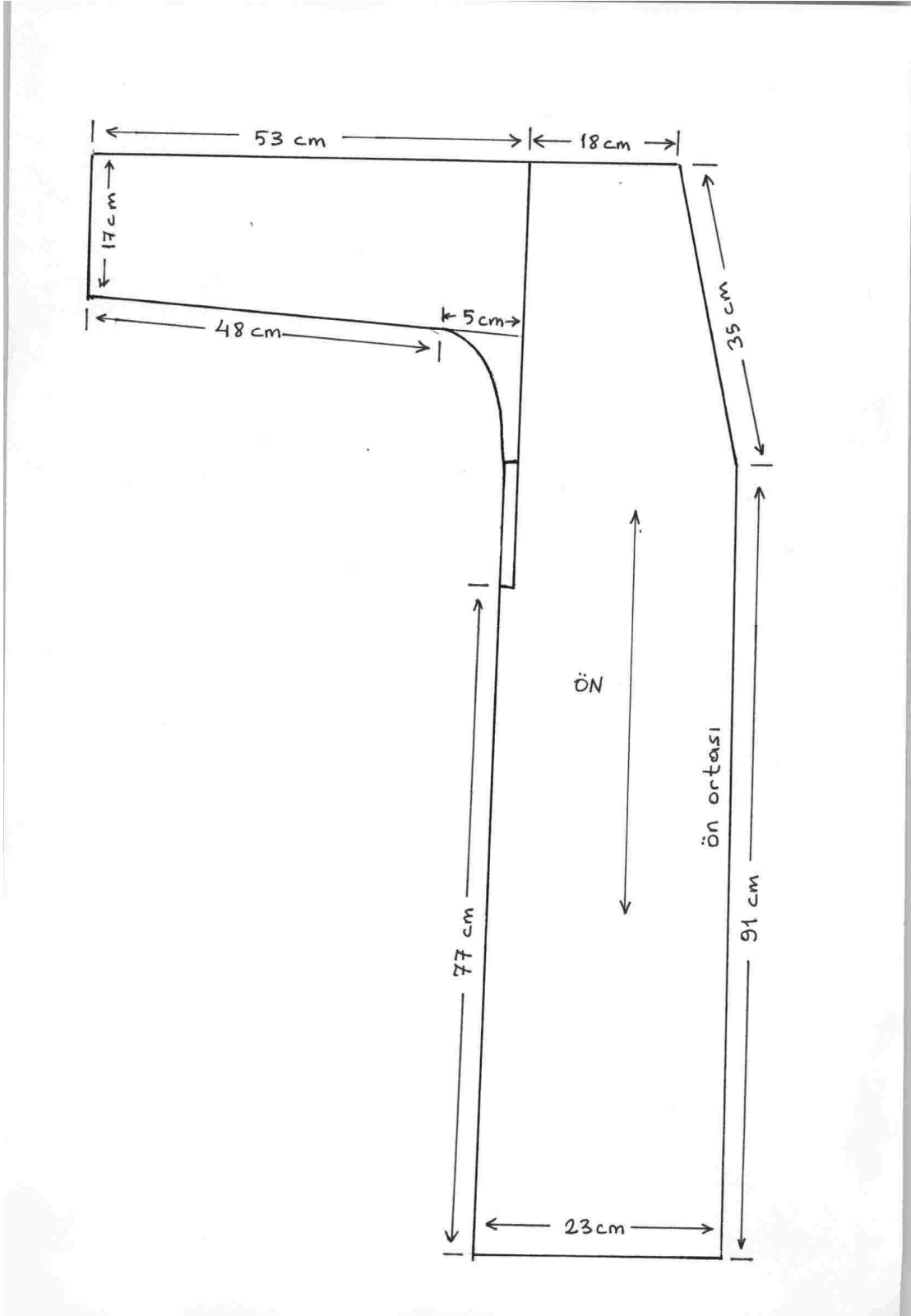
Şekil 65. Örnek No 19, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik arka kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

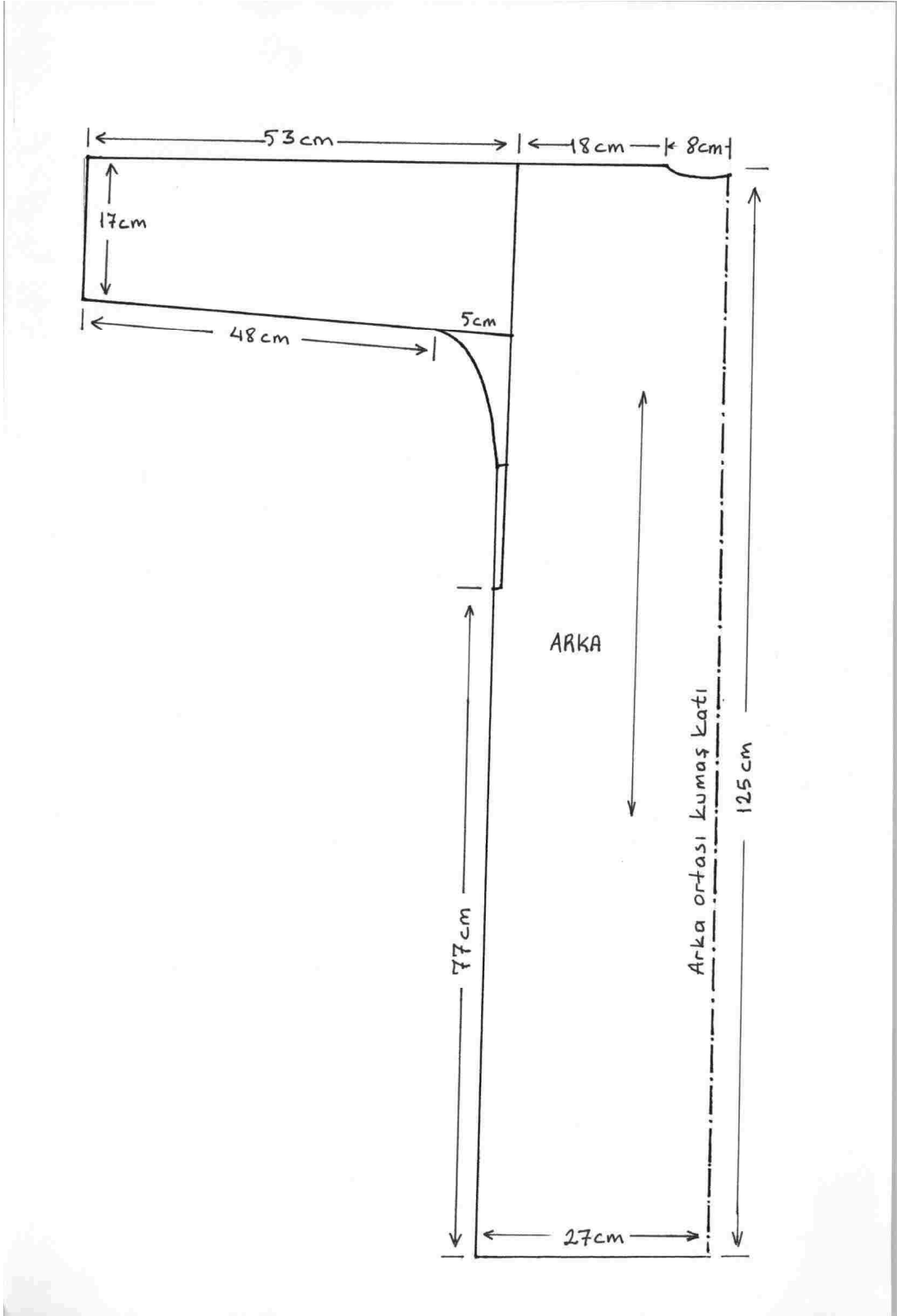

Örnek No	: 20
Parça No	: 18
Şekil No	: 66
İnceleme Tarihi	: 10.10.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Üçetek
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Gazi Üniversitesi müzesi
Kaynak Kişi	:
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarihlendirme	:
Kullanılan Boyut	: 1/20

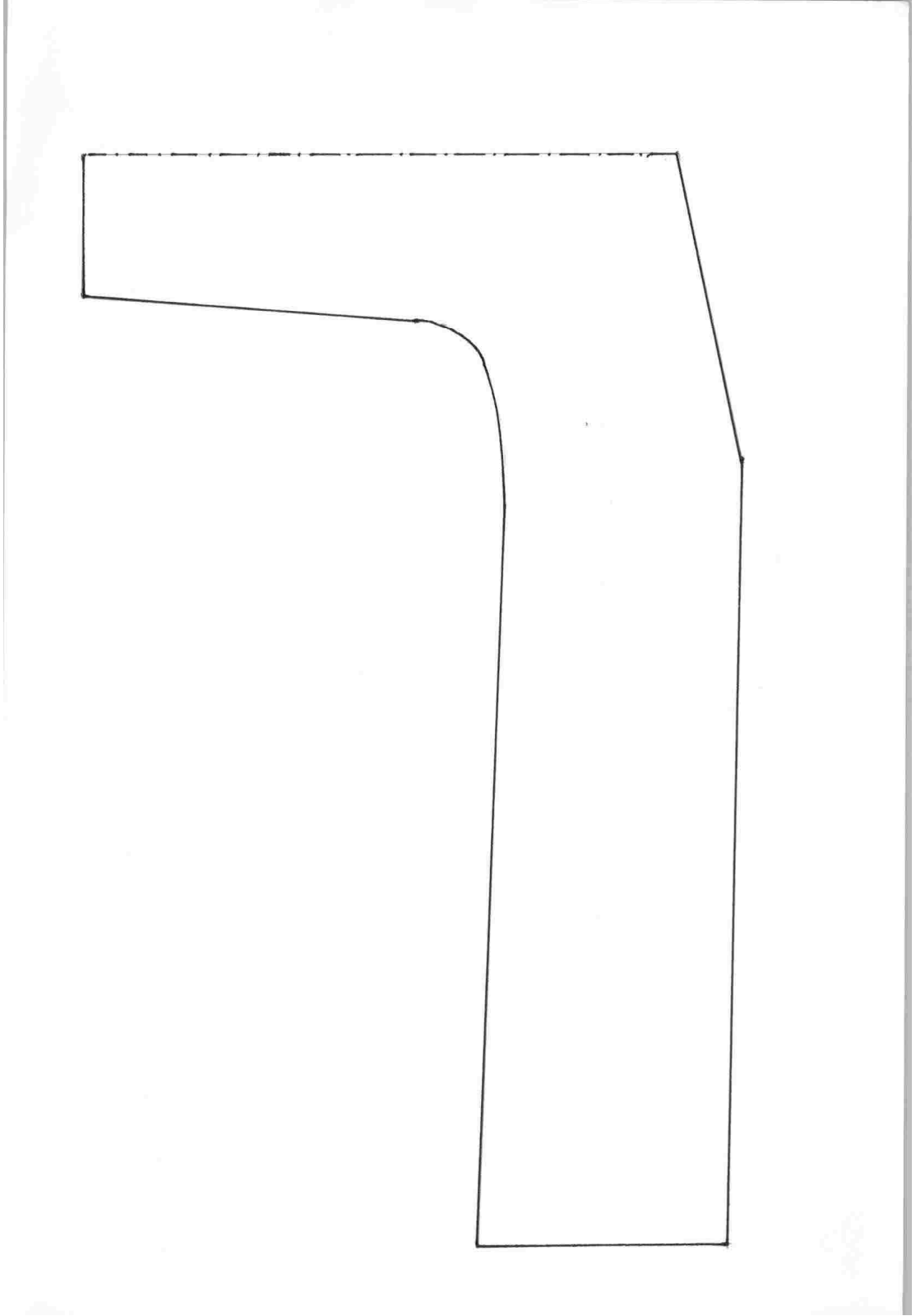
Kullanılan Malzeme	: Kutnu kumaş
Kullanılan Renk	: Sıcak tonlar ağırlıklı
Kullanılan Teknik	: Makine dikiş
Kompozisyon	: Parlak kutnu kumaş ile dikilen üçetek, düz kırmızı kumaş ile astarlanmıştır. Kol ağızları, yaka ve etek uçları parlak sarı hazır harçla süslenmiştir.

Şekil 67. Örnek No 20, Üçeteğin teknik ön kalıp çizimi

Şekil 68. Örnek No 20, Üçeteğin teknik arka kalıp çizimi

Şekil 69. Örnek No 20, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

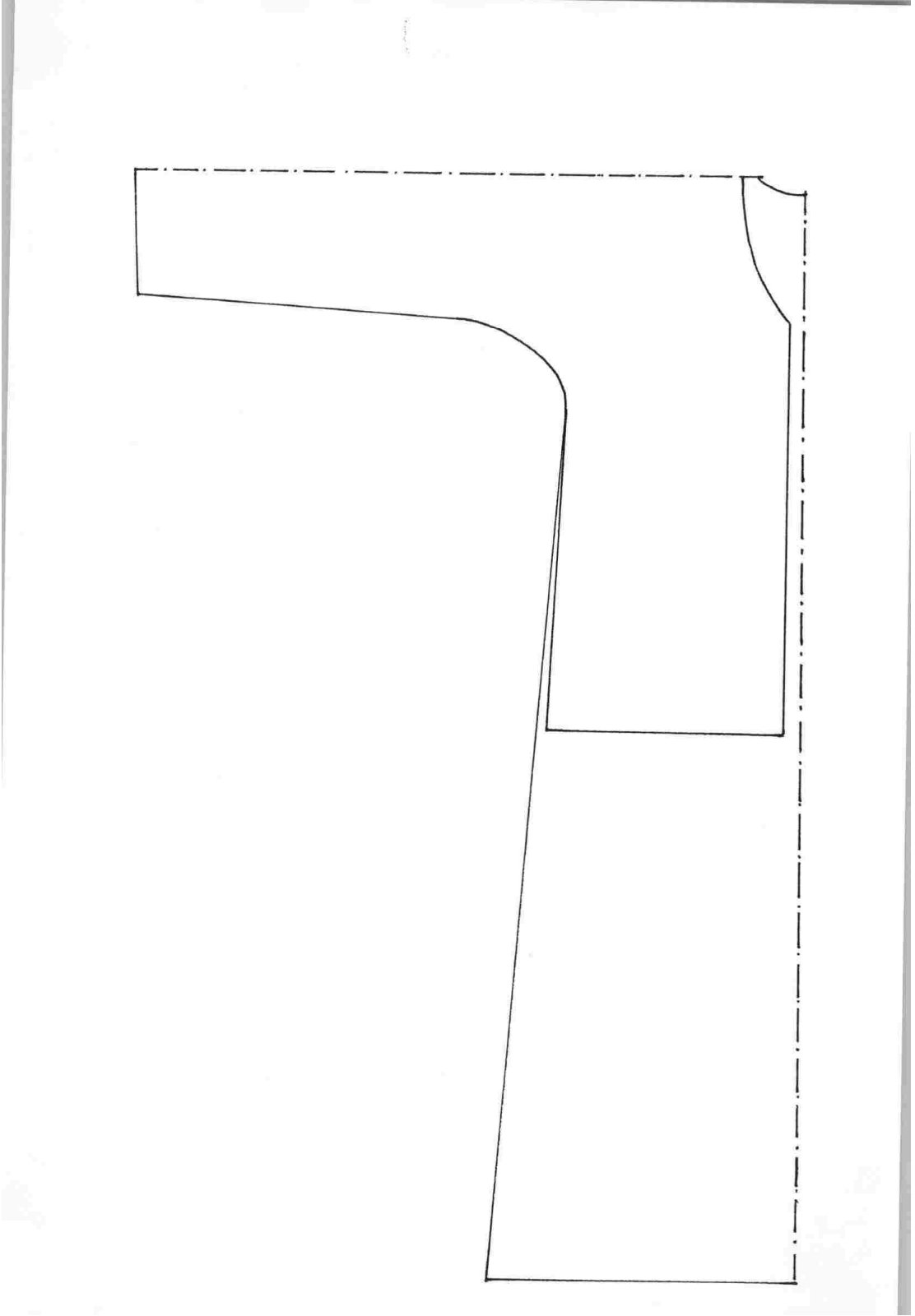
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 21
Parça No	: 19
Şekil No	: 70
İnceleme Tarihi	: 12.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Günlük üçetek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Mor, kırmızı
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi

Kompozisyon

: Üçetek elde dokunmuş dokuma kumaştan dikilmiş olup kırmızı pamuklu kumaşla astarlanmıştır. İki ön parçası bel hizasının altında kısadır.

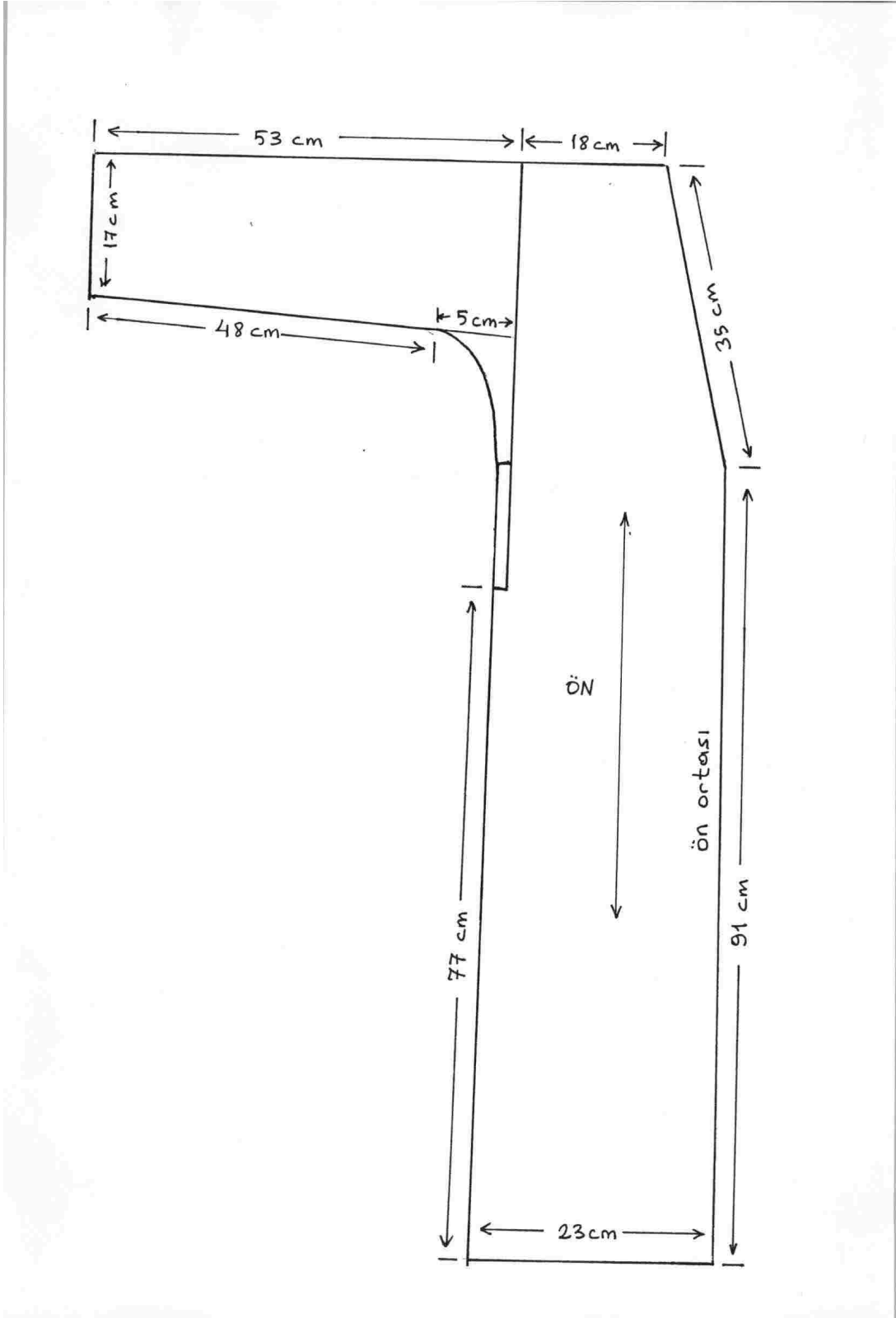
Şekil 72. Örnek No 21, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

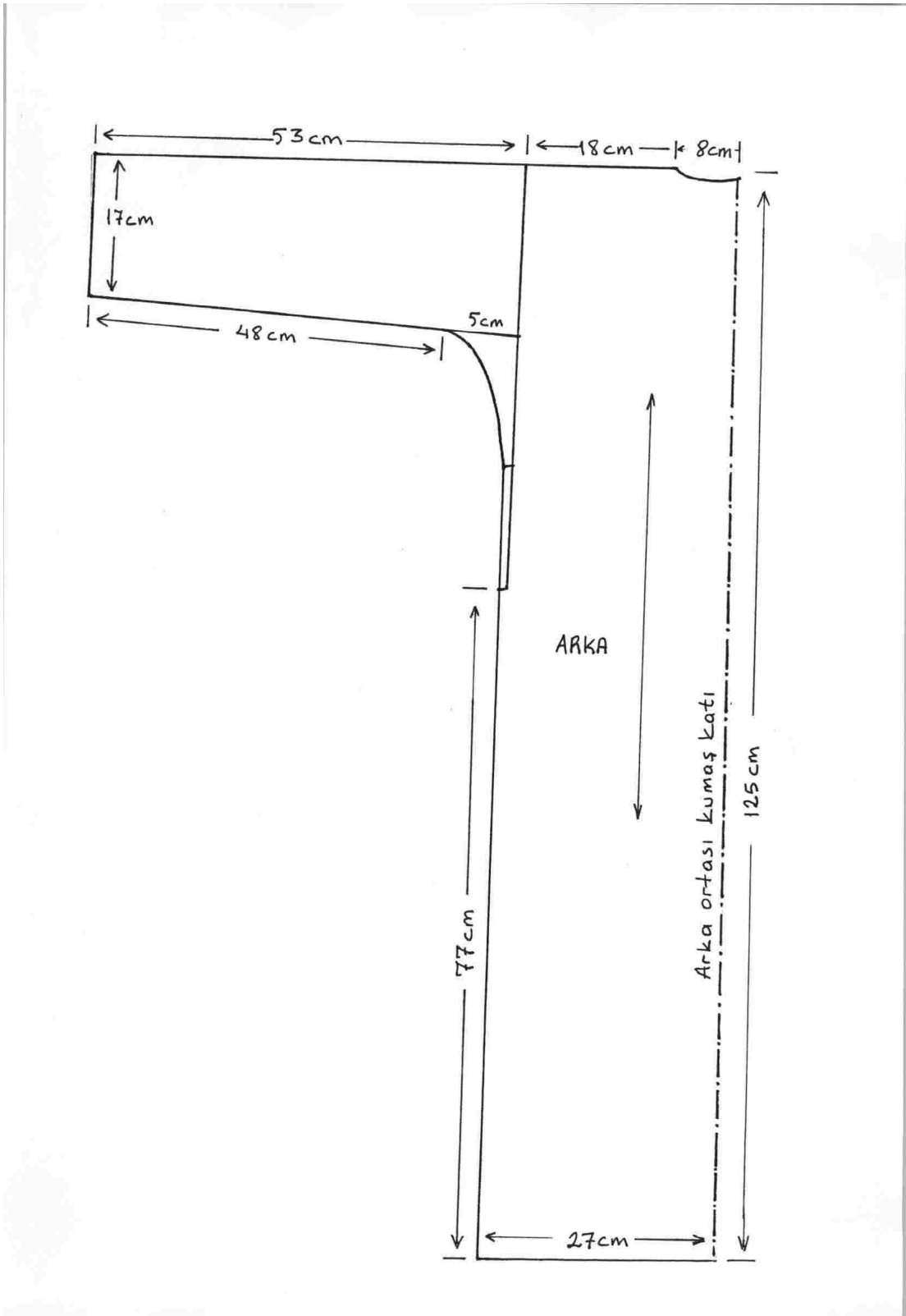

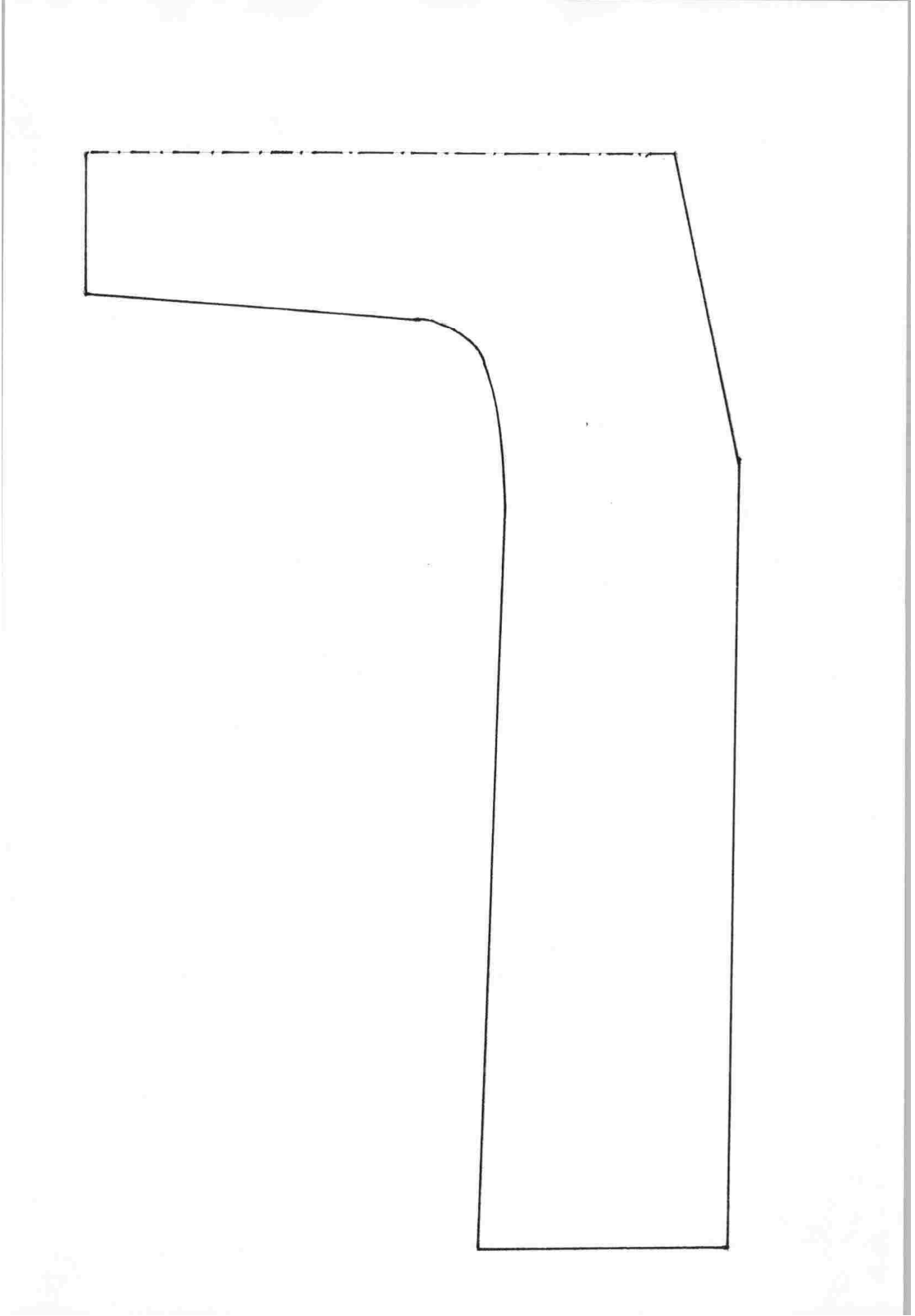
Örnek No	: 22
Parça No	: 20
Şekil No	: 73
İnceleme Tarihi	: 05.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Üçetek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Nedim Genç
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antikacı
Tarihlendirme	: 100 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: İpekli saten kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi
Kompozisyon	: Üçetek V yaka kesimli olup dik yaka çalışılmıştır. Kol kısımları pileli ve yırtmaçlı manşet dikişlidir.

Şekil 74. Örnek No 22, Üçteğın teknik ön kalıp çizimi

Şekil 75. Örnek No 22, Üçteğın teknik arka kalıp çizimi

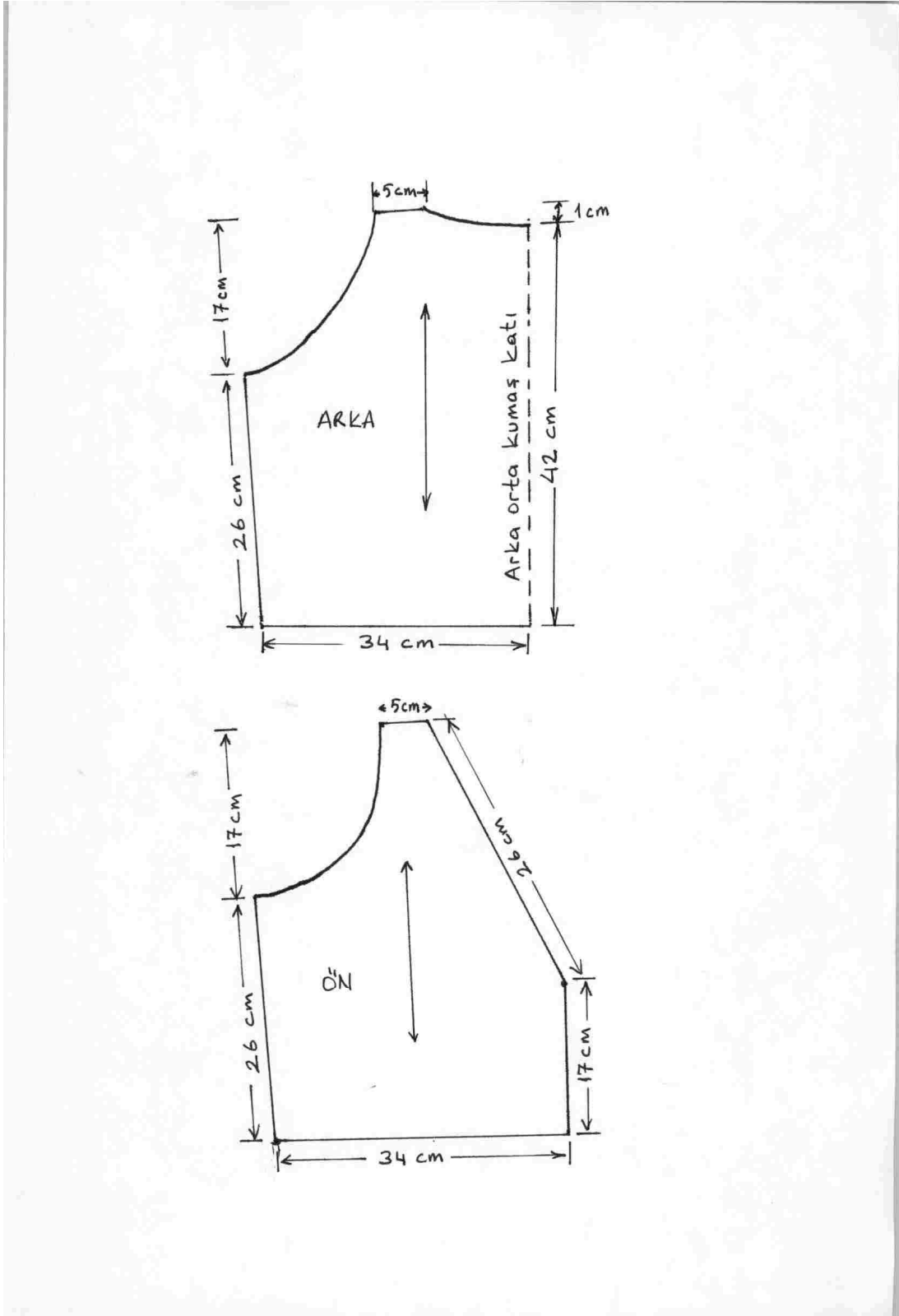
Şekil 76. Örnek No 22, Üçeteğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 23
Parça No	: 21
Şekil No	: 77
İnceleme Tarihi	: 16.08.2009
Giyisi Parçasının Adı	: İçgömleği
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: İçgömleği
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Toybelen
Kaynak Kişi	: Fatma Uslubütün
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 100 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Tenin üstüne, gömleğin altına giyilir. Kolsuz dar yelek biçimindedir. İçgömleği V yakalı kesimli olup önden iki düğme ile kapatılmıştır.

Şekil 78. Örnek No 23, İçgömleğin teknik kalıp çizimi

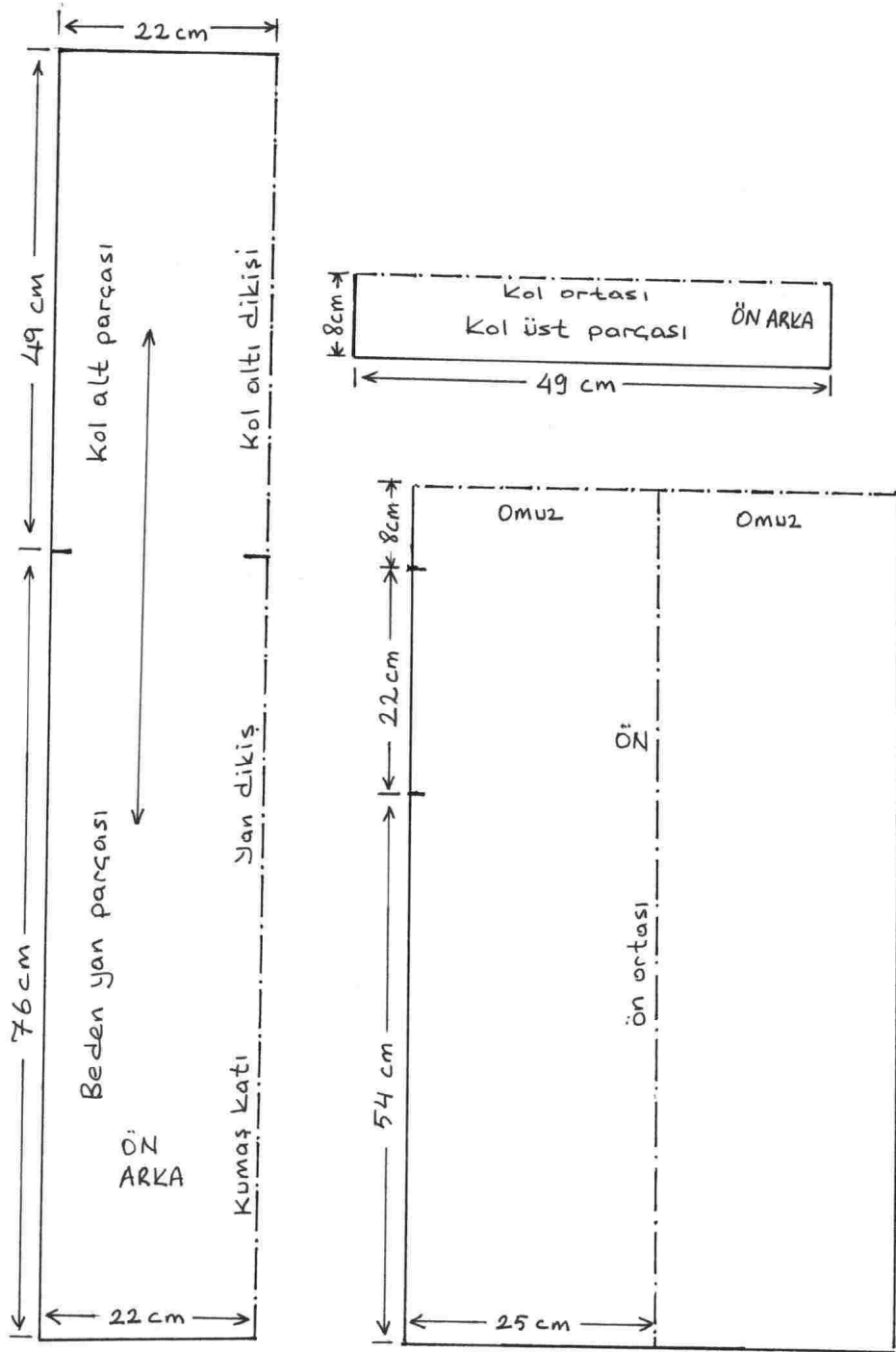
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

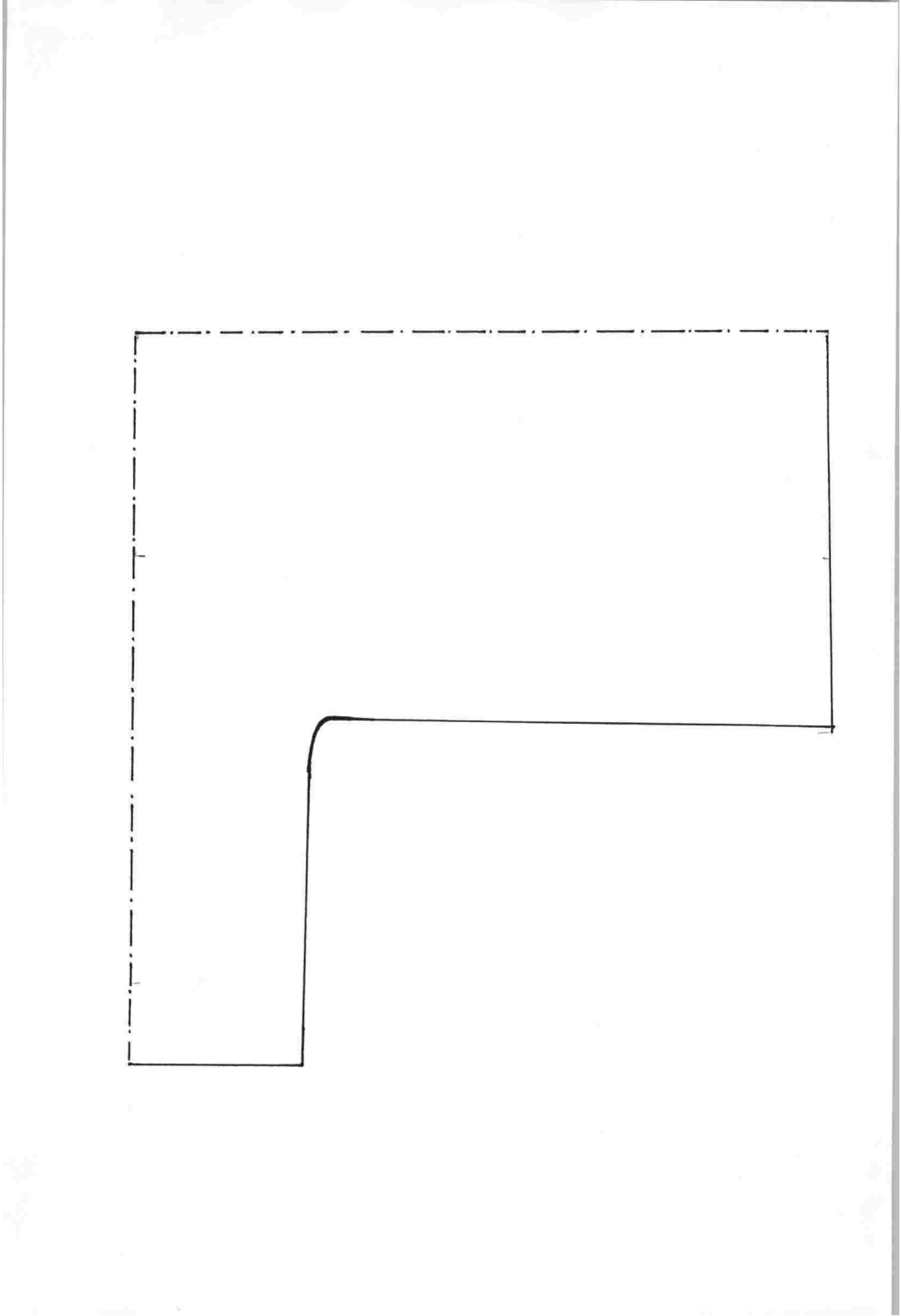

Örnek No	: 24
Parça No	: 22
Şekil No	: 79
İnceleme Tarihi	: 10.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu el dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Beyaz renkle dokunmuş pamuklu kumaş, dokunurken içine ince çizgiler yapılmış

gömlek, üç ayrı parça halinde dikilmiştir. Gömleğin yakası açılmamıştır. Yaka giyileceği zaman açılmaktadır. Uzun kollu kışlık gömlektir.

Şekil 80. Örnek No 24, Gömleğin teknik kalıp çizimi

Şekil 81. Örnek No 24, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

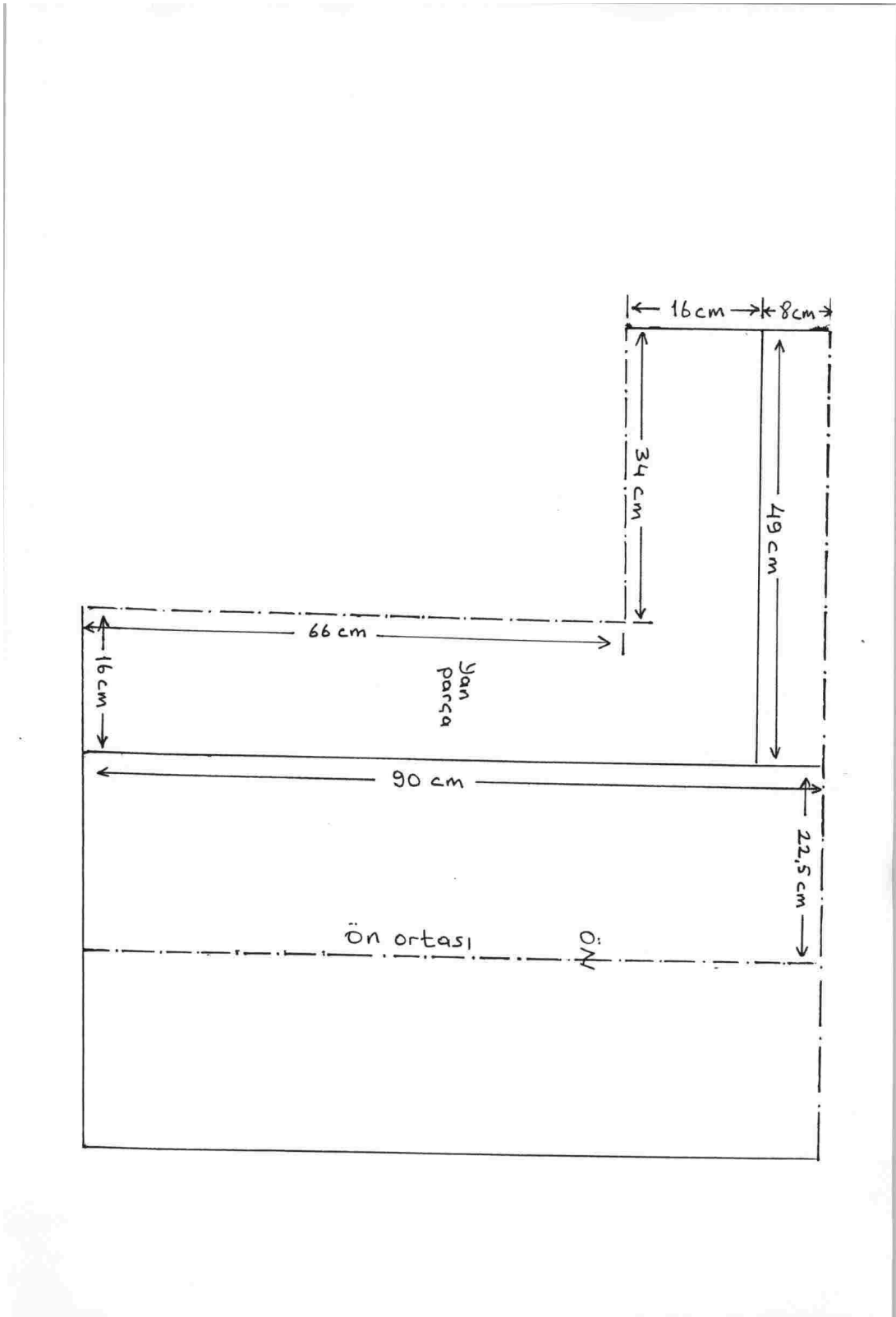
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

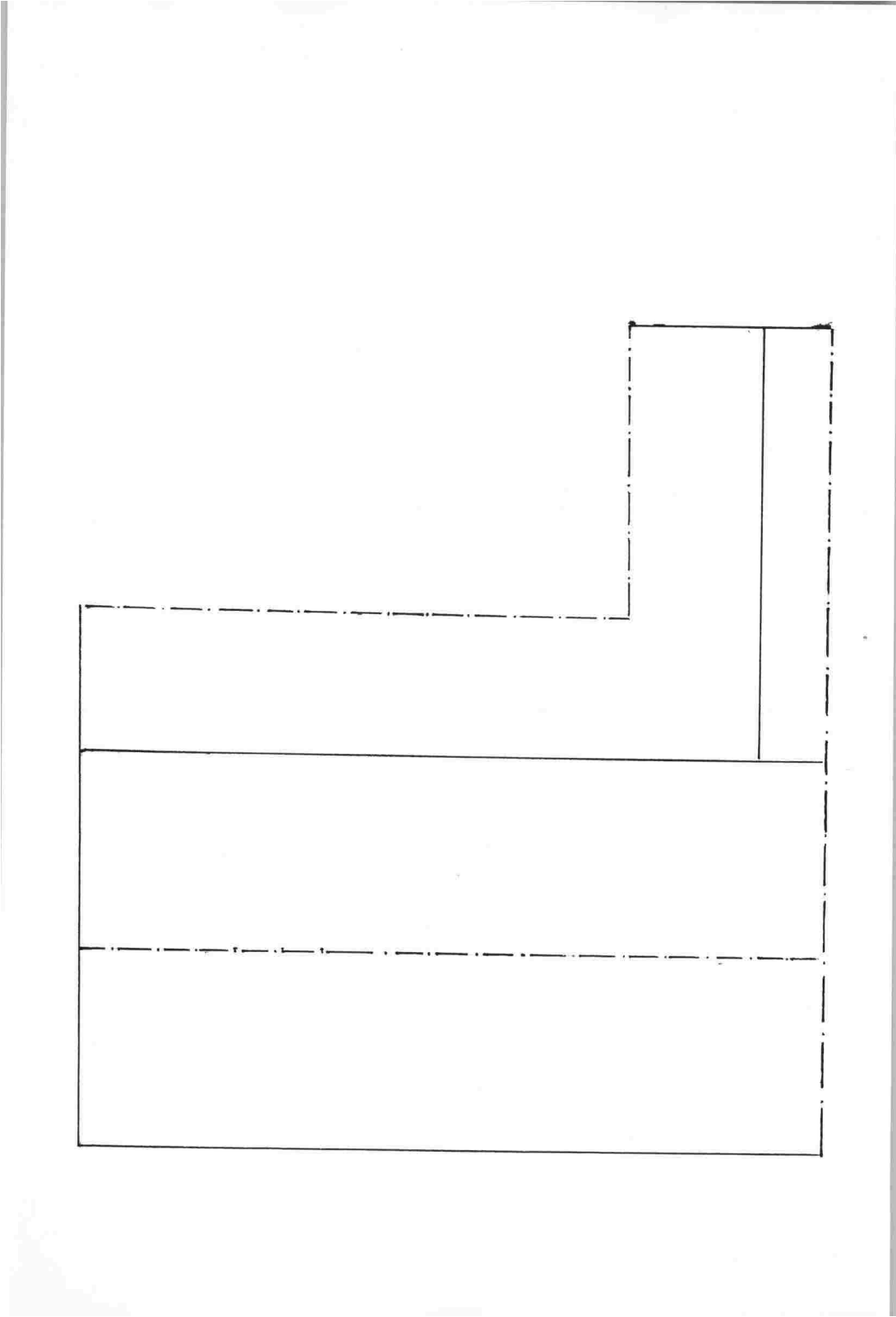
Örnek No	: 25
Parça No	: 23
Şekil No	: 82
İnceleme Tarihi	: 10.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: El dokuması pamuklu kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz
Kullanılan Teknik	: El dikişi

Kompozisyon

: Beyaz renkle dokunmuş pamuklu kumaş, dokunurken içine ince çizgiler yapılmış gömlek, üç ayrı parça halinde dikilmiştir. Gömleğin yakası açılmamıştır. Yaka giyileceği zaman açılmaktadır. Uzun kollu kışlık gömlektir. Yaka ağız kısımlarına farklı renkli kumaştan kol manşeti çalışılmıştır.

Şekil 83. Örnek No 25, Gömleğin teknik kalıp çizimi

Şekil 84. Örnek No 25, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

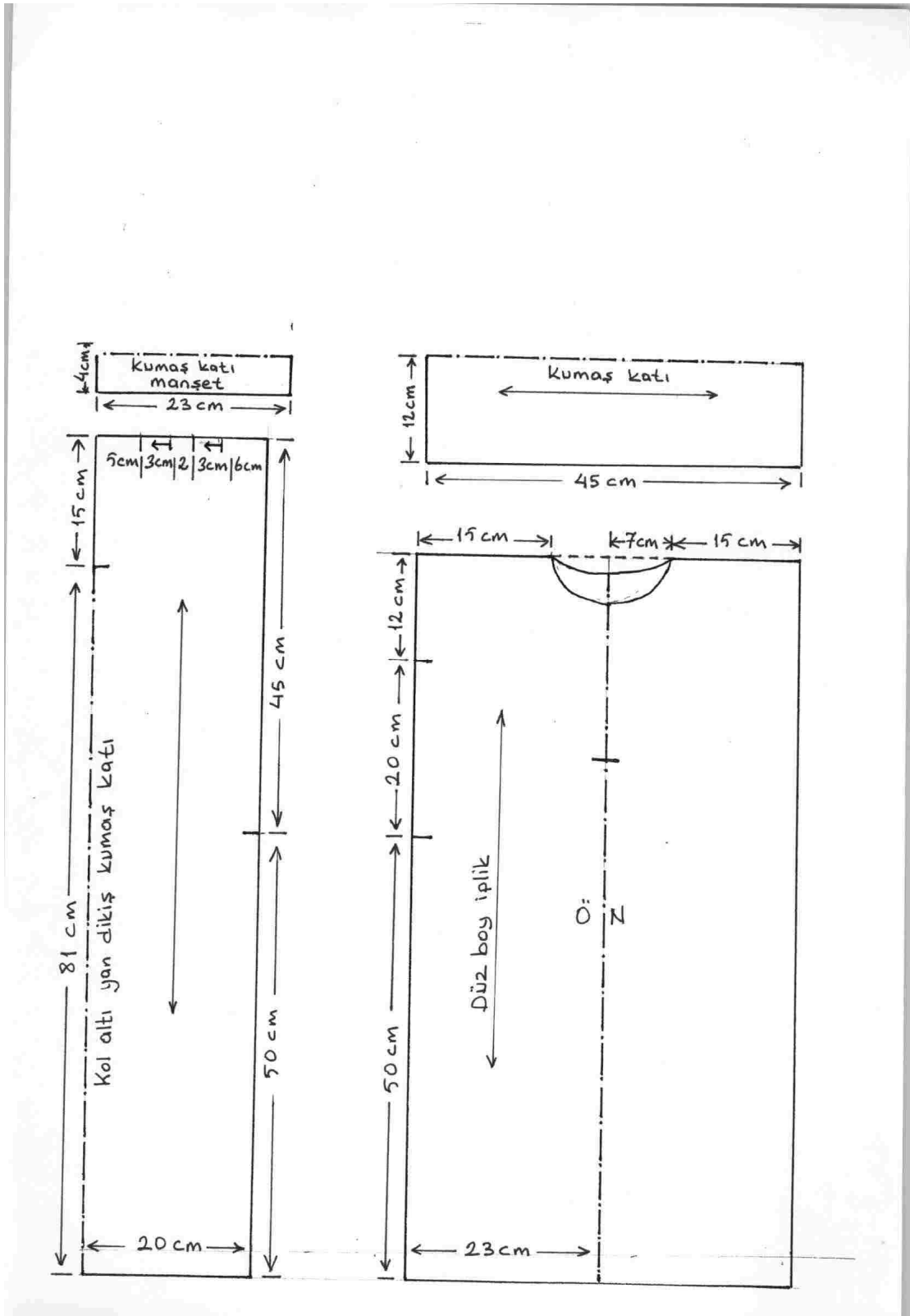
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

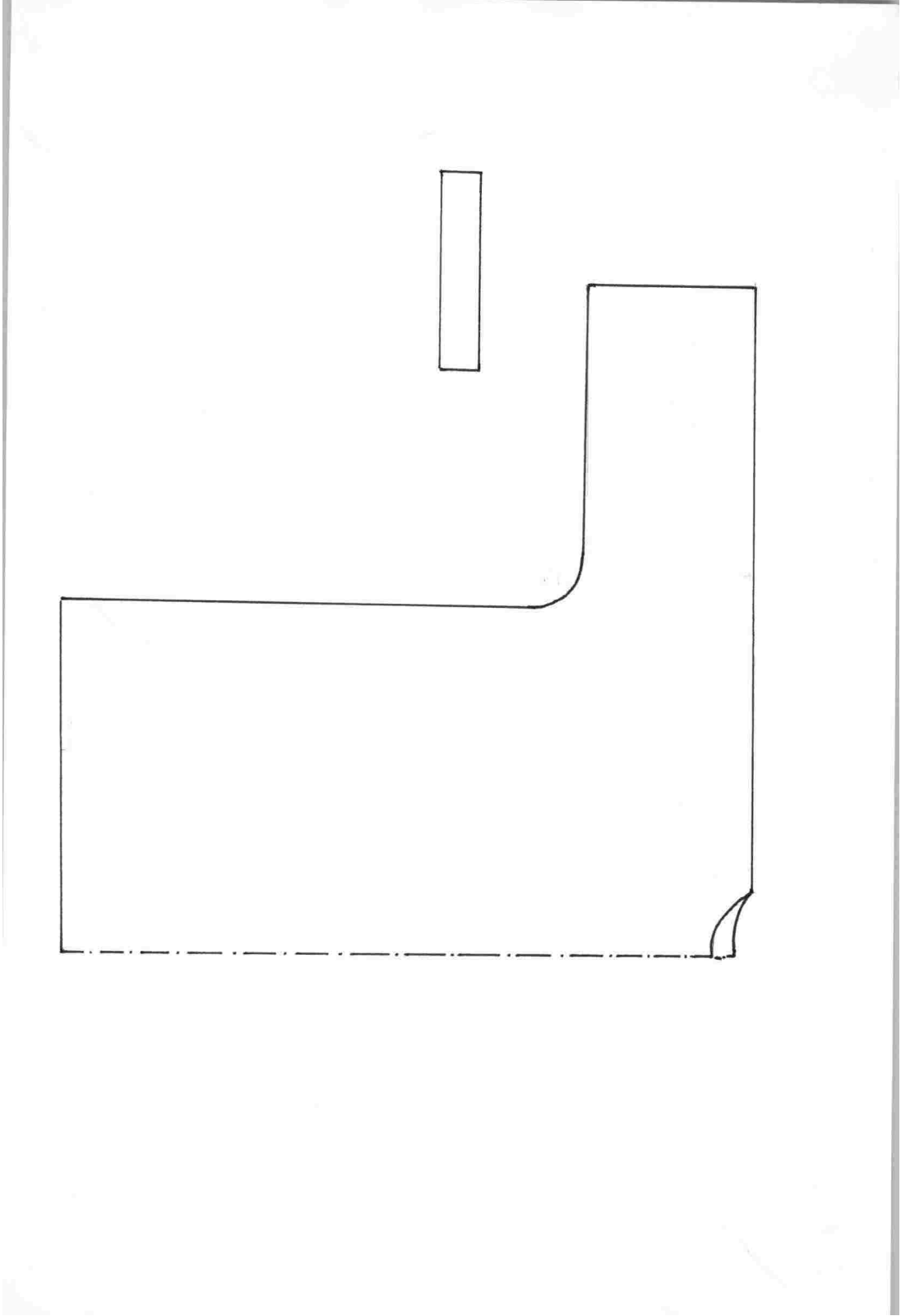

Örnek No	: 26
Parça No	: 24
Şekil No	: 85
İnceleme Tarihi	: 20.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Gömlek
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarhlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu el dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz ve kırmızı
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Ön ve arka ortaları boyuna dokunmuş iki yan parça ile birleştirilmiştir. Yaka kısmı

açılarak biye geçirilmiştir. Yaka patı ve brit çalışılarak düğme dikilmiştir. Kısa kollu yazlık gömlektir.

Şekil 86. Örnek No 26, Gömleğin teknik kalıp çizimi

Şekil 87. Örnek No 26, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

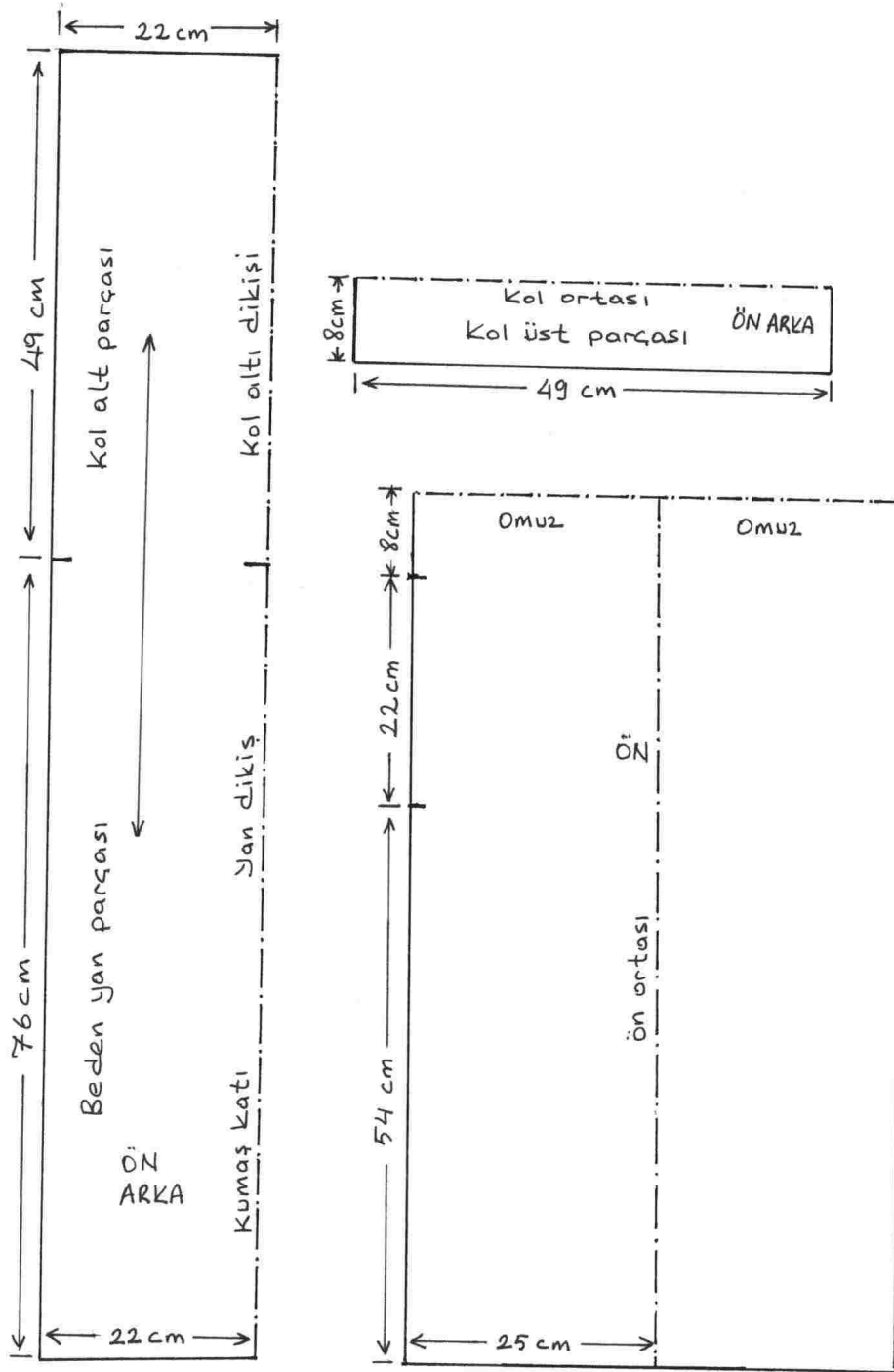
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

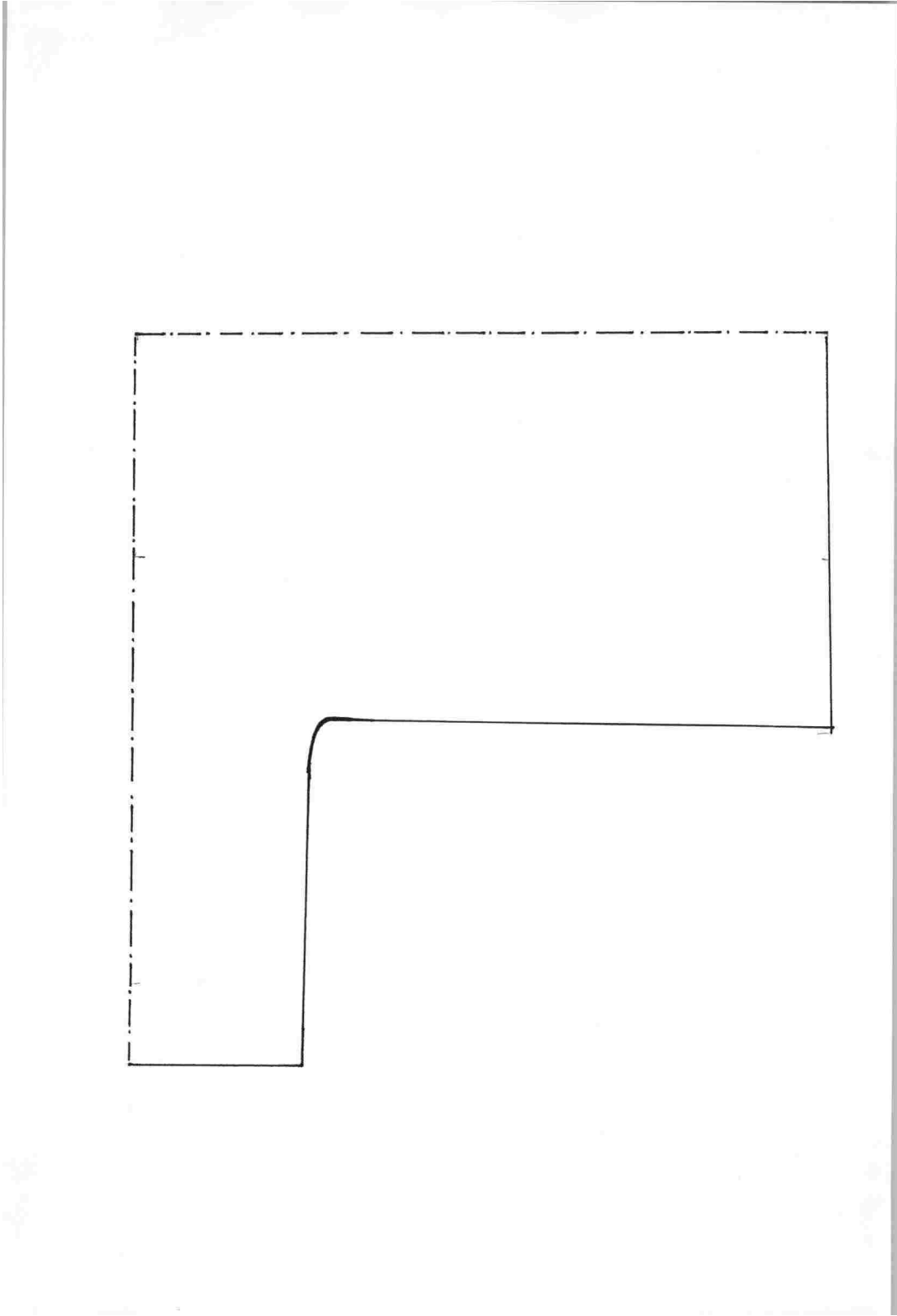
Örnek No	: 27
Parça No	: 26
Şekil No	: 88
İnceleme Tarihi	: 20.08.2010
Gıysi Parçasının Adı	: Gömlek
Gıysi Parçasının Yöredeki Adı	: Gömlek
Gıysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu el dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz ve sarı
Kullanılan Teknik	: El dikişi

Kompozisyon

: Tek parça boyuna dokunmuş kumaşla dikilmiştir. Dokuma kumaşın kendinden çizgileri vardır. Uzun kollu kışlık gömlektir.

Şekil 89. Örnek No 27, Gömleğin teknik kalıp çizimi

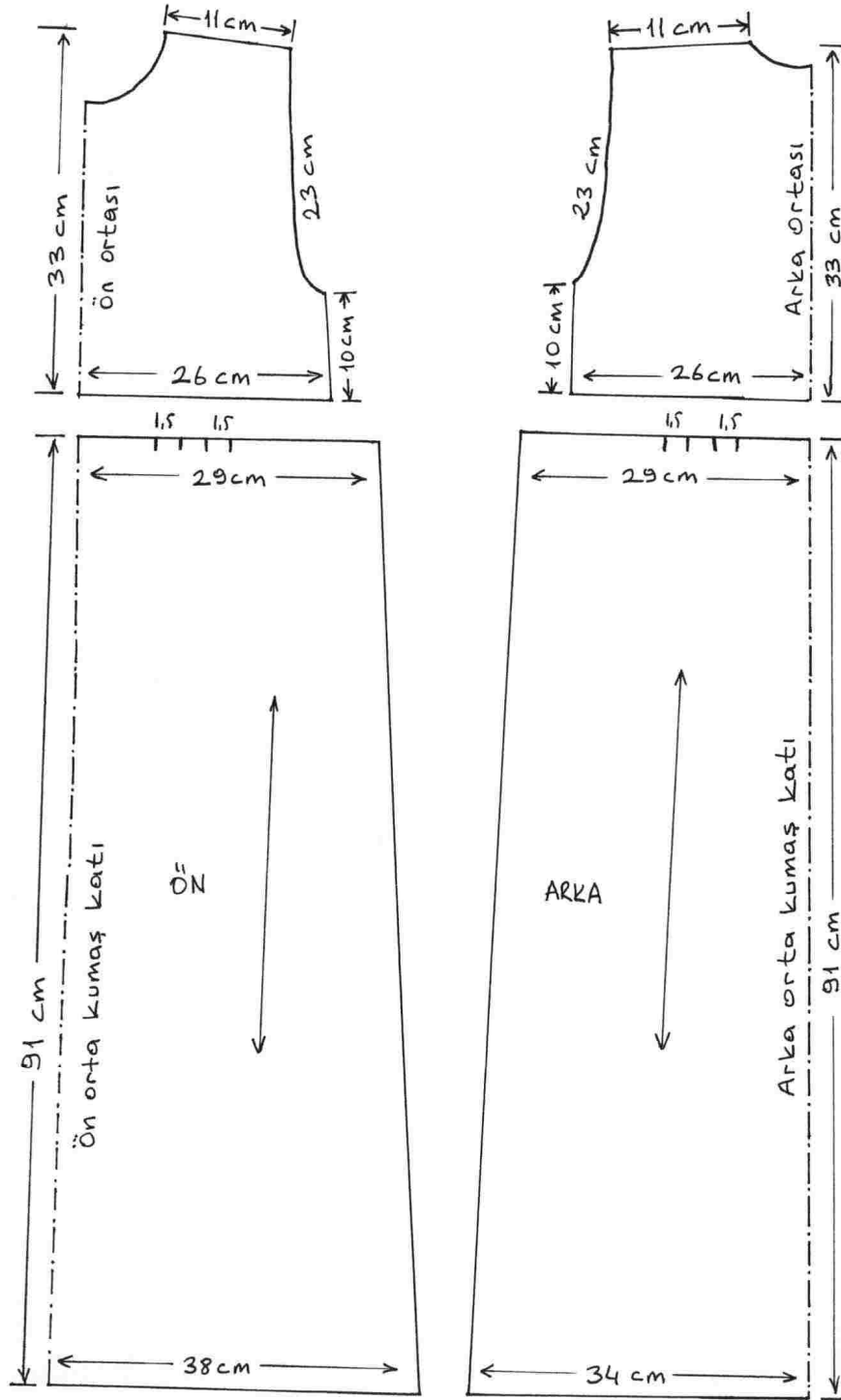
Şekil 90. Örnek No 27, Gömleğin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

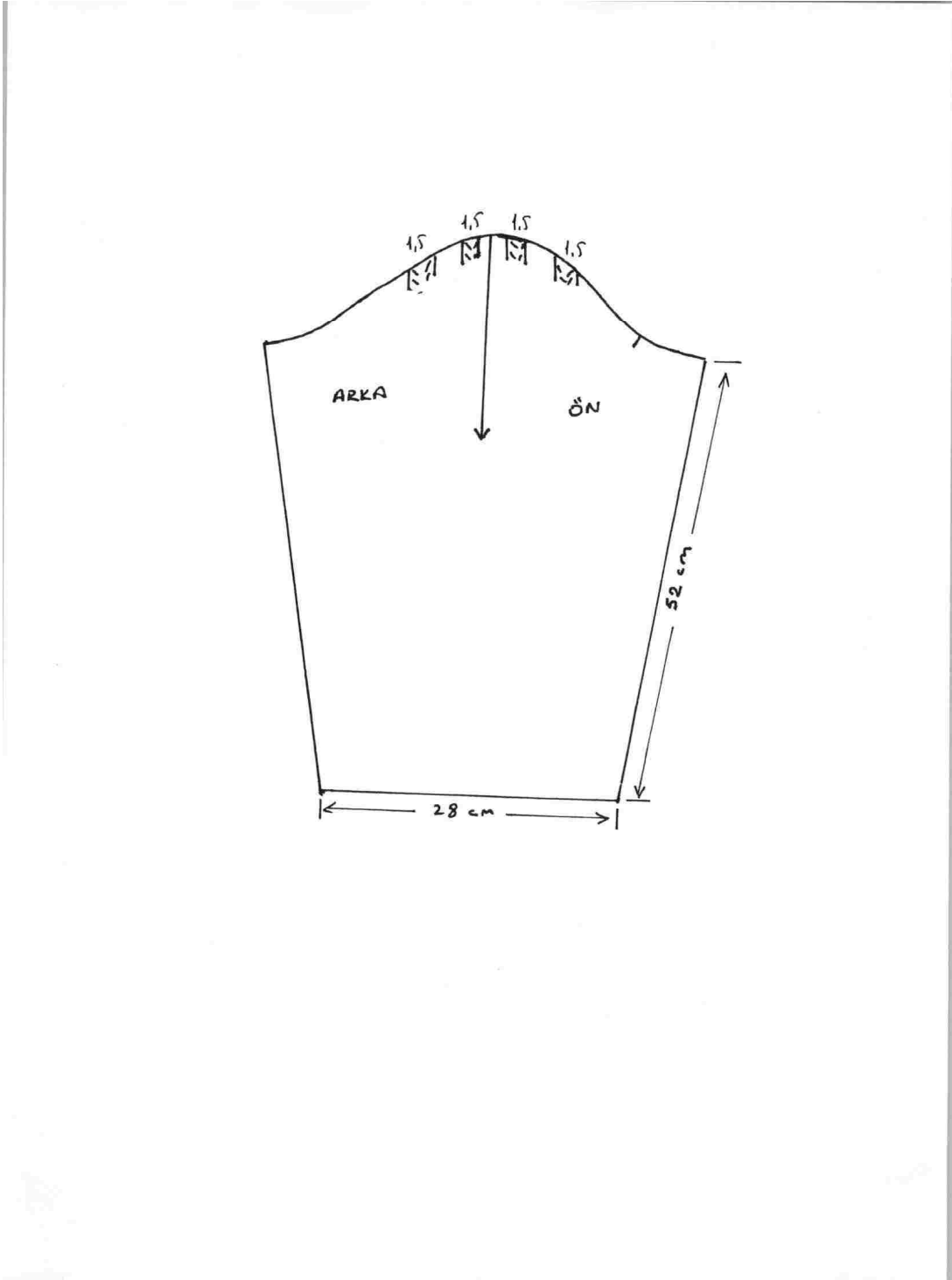

Örnek No	: 28
Parça No	: 27
Şekil No	: 91
İnceleme Tarihi	: 10.10.2009
Giysi Parçasının Adı	: Günlük elbise
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Günlük elbise
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Gazi Üniversitesi Müzesi
Kaynak Kişi	:
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarihlendirme	:
Kullanılan Boyut	: 1/20

Kullanılan Malzeme	: Jarse kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı
Kullanılan Teknik	: Makine dikiş
Kompozisyon	: Kırmızı çiçekli jarse kumaşla dikilen elbise hakim yaka ile çalışılmıştır. Göğüs altı, ön ve arka kısımları yer yer pilelenmiştir.

Şekil 92. Örnek No 28, Günlük elbisenin teknik kalıp çizimi

Şekil 93. Örnek No 28, Günlük elbisenin teknik kol kalıp çizimi

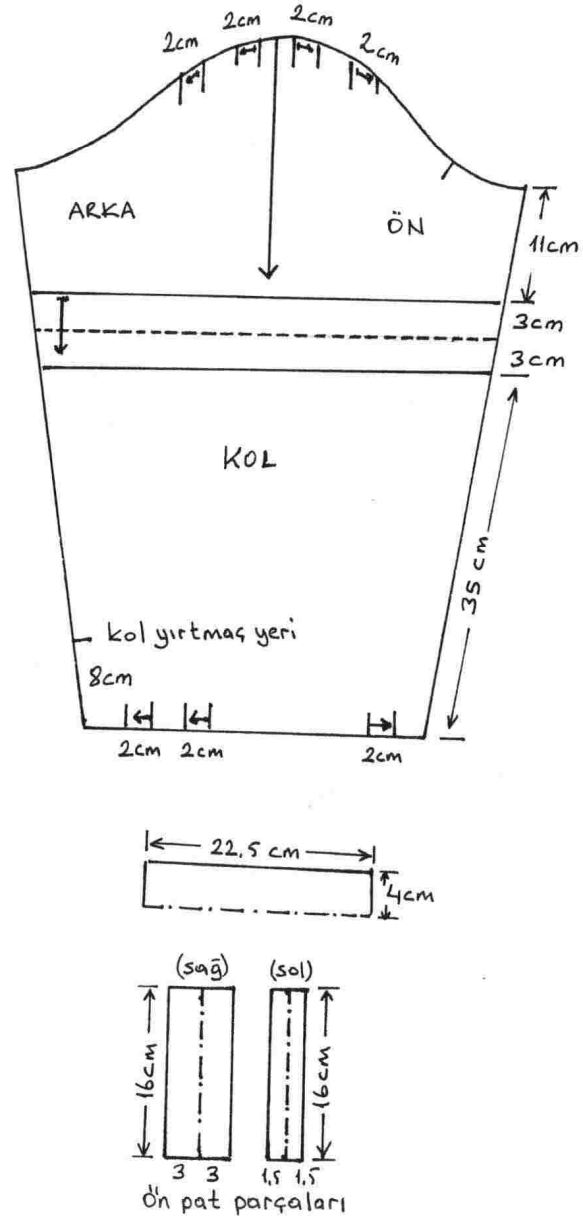
YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 29
Parça No	: 28
Şekil No	: 94
İnceleme Tarihi	: 15.10.2009
Giyisi Parçasının Adı	: Elbise
Giyisi Parçasının Yöredeki Adı	: Yabanlık Elbise
Giyisi Parçasının Bulunduğu Yer	: Gazi Üniversitesi Müzesi
Kaynak Kişi	: Bahadır Topal
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarihlendirme	: ?
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: İpekli Saten Kumaş
Kullanılan Renk	: Leylak rengi
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi

Kompozisyon

: Leylak rengi dokunmuş kumaş üzerinde parlak ipek iplik ve sarı sim ipliklerle bitkisel motifler oluşturulmuştur. Elbise omuzdan bele kadar dikiş, ön ve arka yan kenarlarında pilelerle şekillendirilmiştir. Bel kısmı çift sıra geniş makine dikişi ile tespit edilmiştir. Yaka kısımları beyaz ponponlarla süslenmiştir.

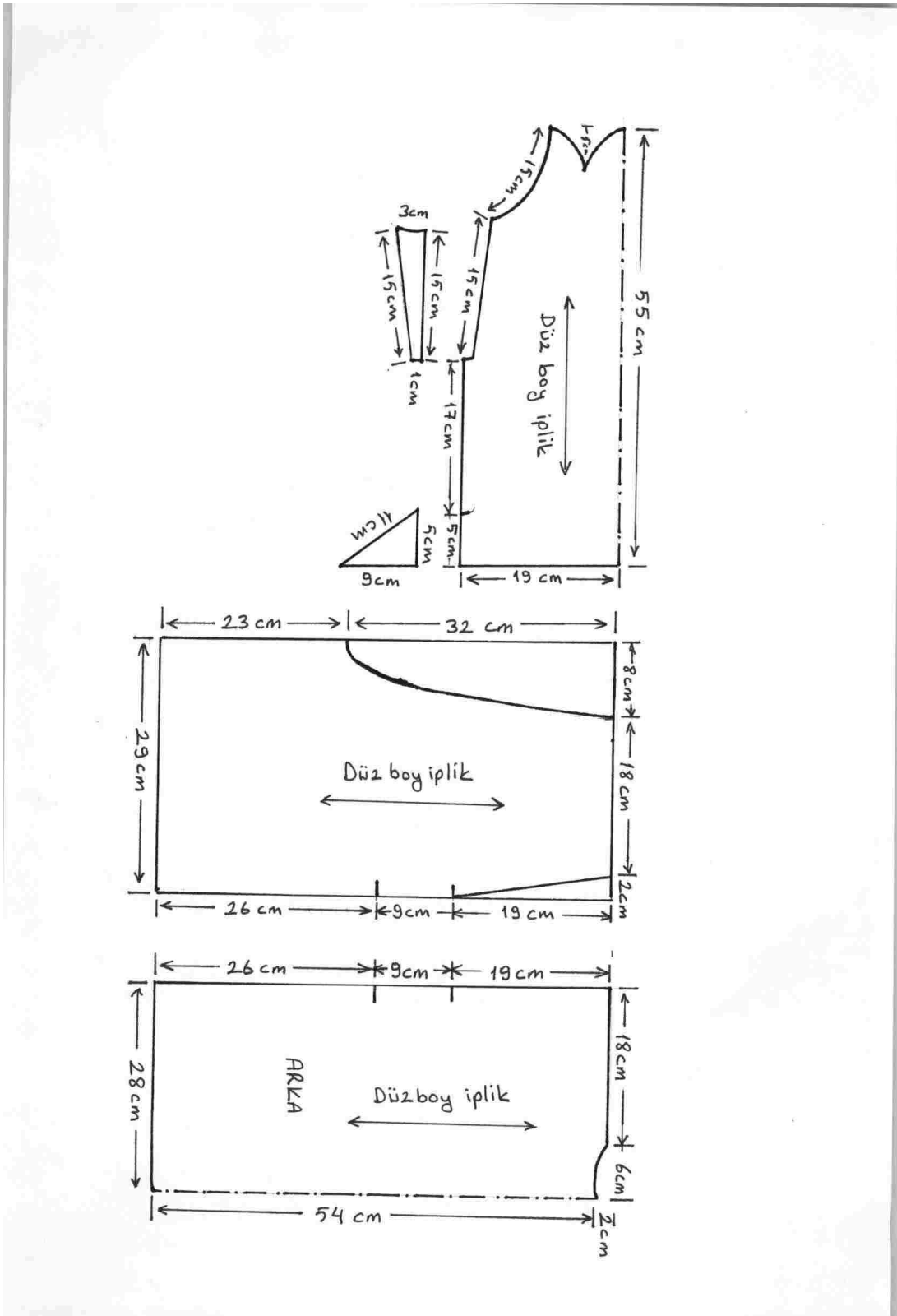
Şekil 96. Örnek No 29, Elbisenin teknik kol kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

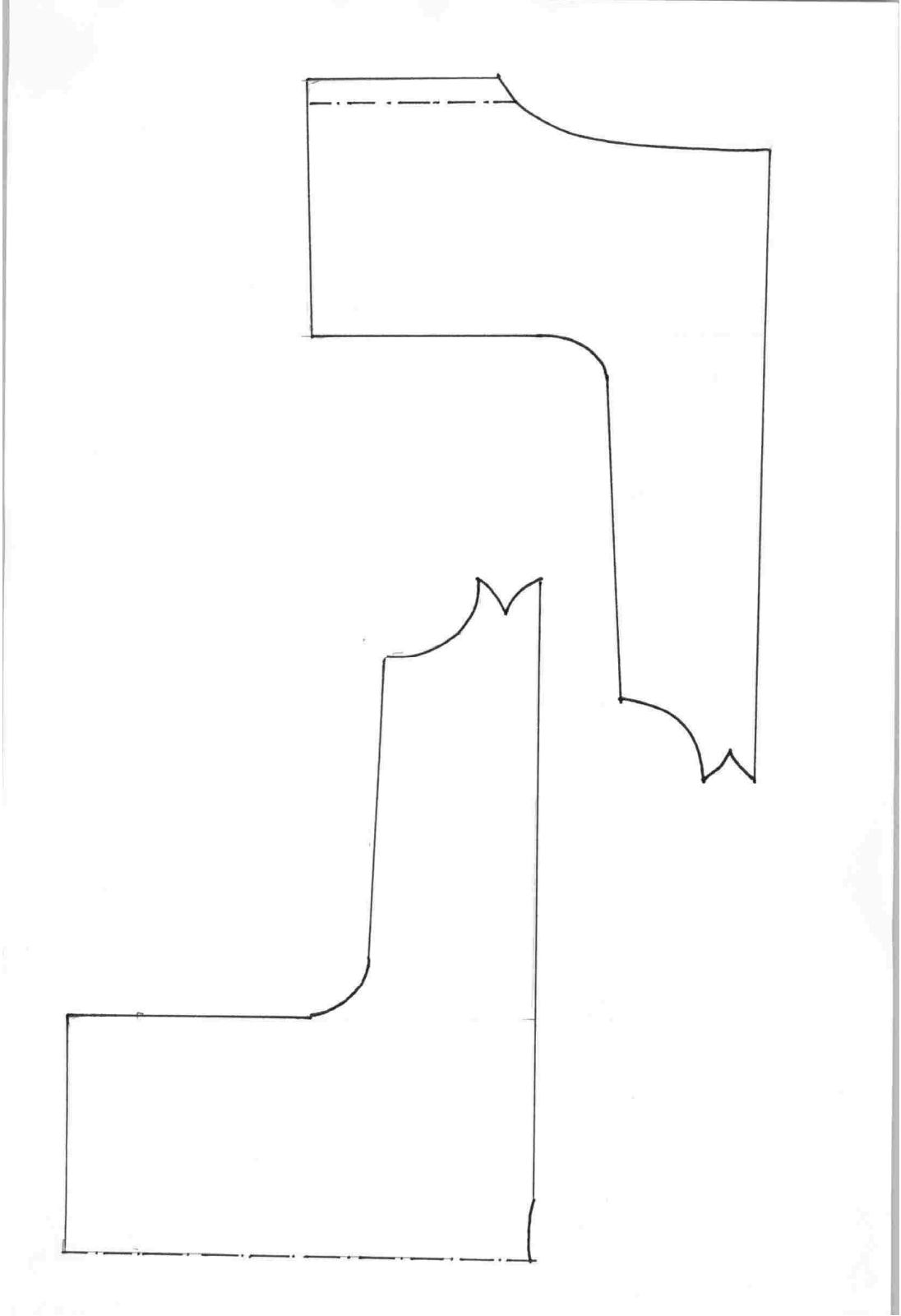
Örnek No : 30

Parça No : 29

Şekil No	: 97
İnceleme Tarihi	: 20.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Nedim Genç
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Satenli pamuk kumaş
Kullanılan Renk	: Beyaz, sarı, siyah
Kullanılan Teknik	: El dikişi
Kompozisyon	: Satenli pamuk kumaş kullanılarak el dikişi ile oluşturulan cepkende, yaka ve kol ağzlarında siyah pamuk kordon ip ile bilonya iğnesi tekniği ile bitkisel motifler işlenmiştir.

Şekil 98. Örnek No 30, Cepkenin teknik kalıp çizimi

Şekil 99. Örnek No 30, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

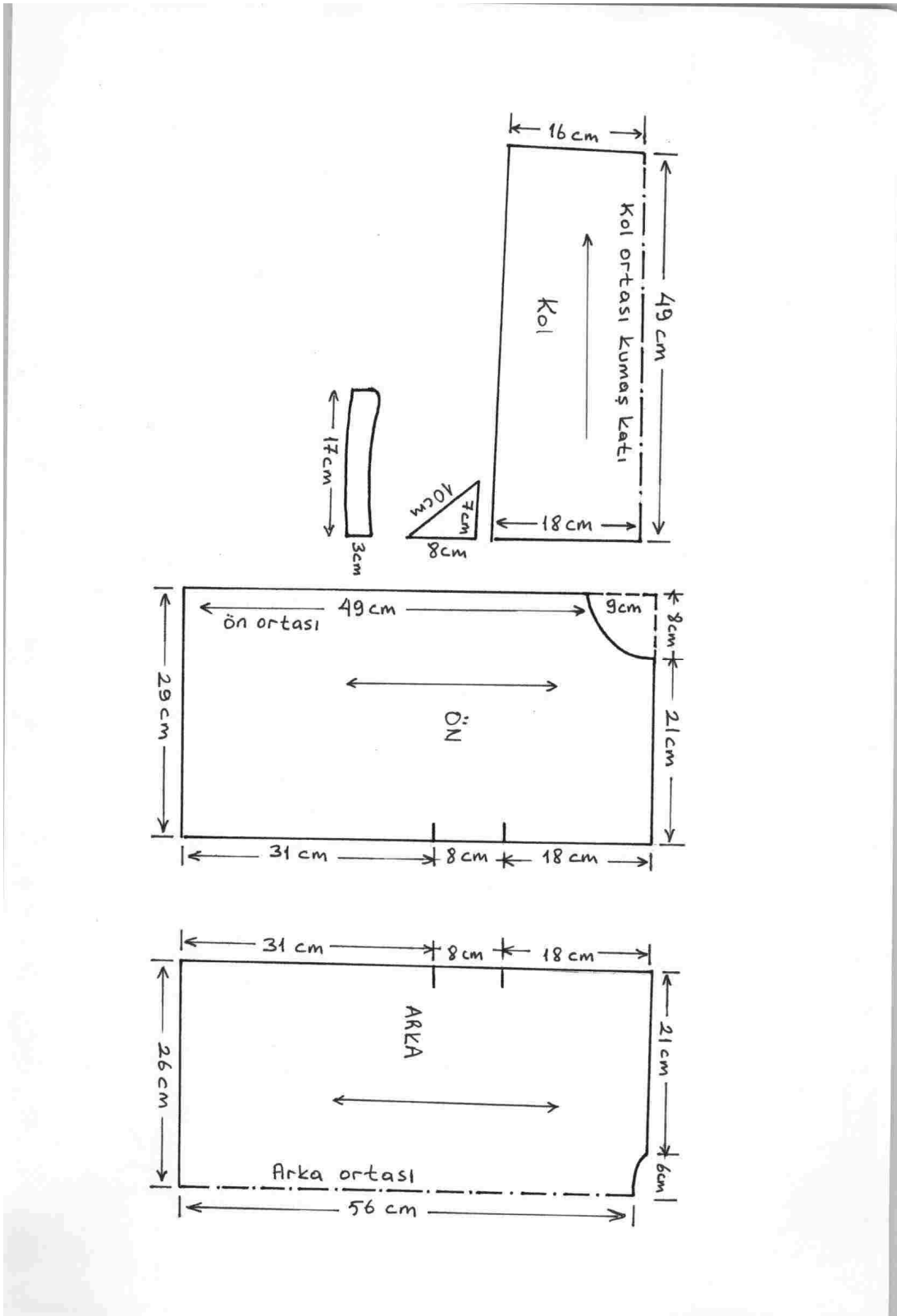
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

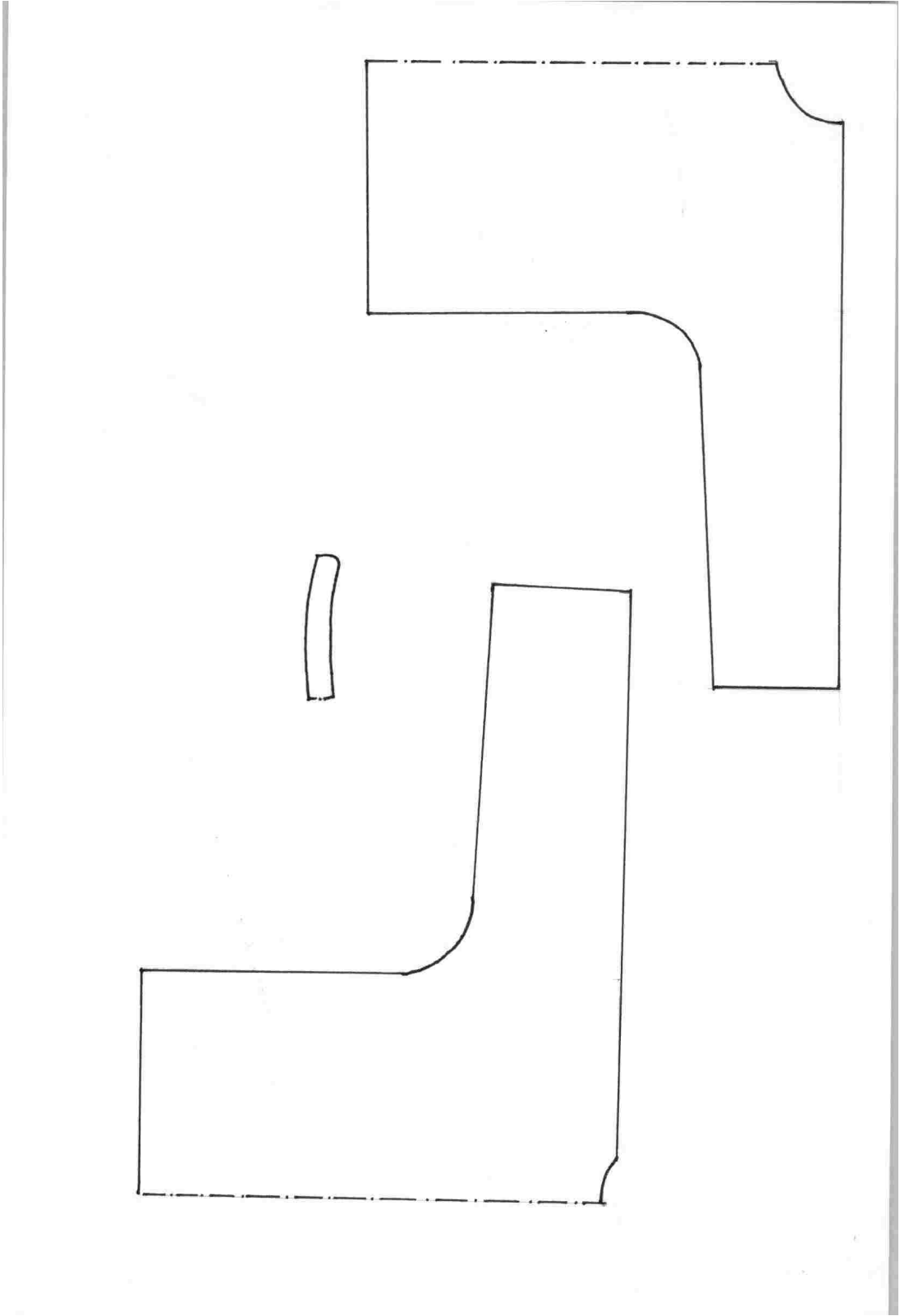
Örnek No	: 31
Parça No	: 30
Şekil No	: 100
İnceleme Tarihi	: 20.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Toybelen köyü
Kaynak Kişi	: Fatma Uslubütün
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	:100 yıl
Kullanılan Boyut	:1/20
Kullanılan Malzeme	: Kadife Kumaş
Kullanılan Renk	: Bordo
Kullanılan Teknik	: Makine Dikişi

Kompozisyon

: Bordo Kadife kumaş ile dikilen cepken kırmızı tonda pamuklu dokuma kumaş ile astarlanmıştır. Yaka, etek ve kol ağızlarına sarı sim kordon ile bordür desen işlenmiş olup sarı yıldız pullarla süslenmiştir.

Şekil 101. Örnek No 31, Cepkenin teknik kalıp çizimi

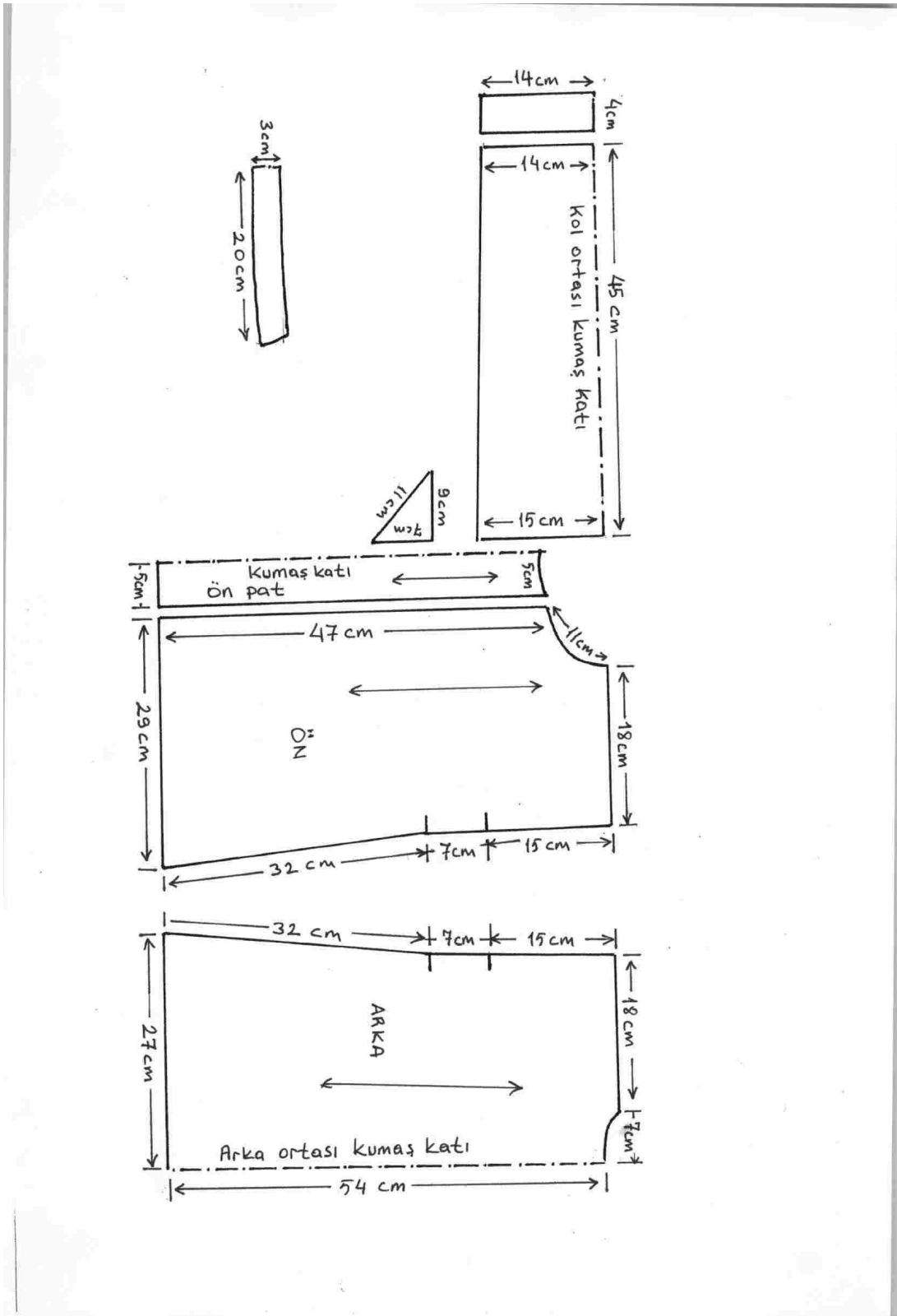
Şekil 102. Örnek No 31, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

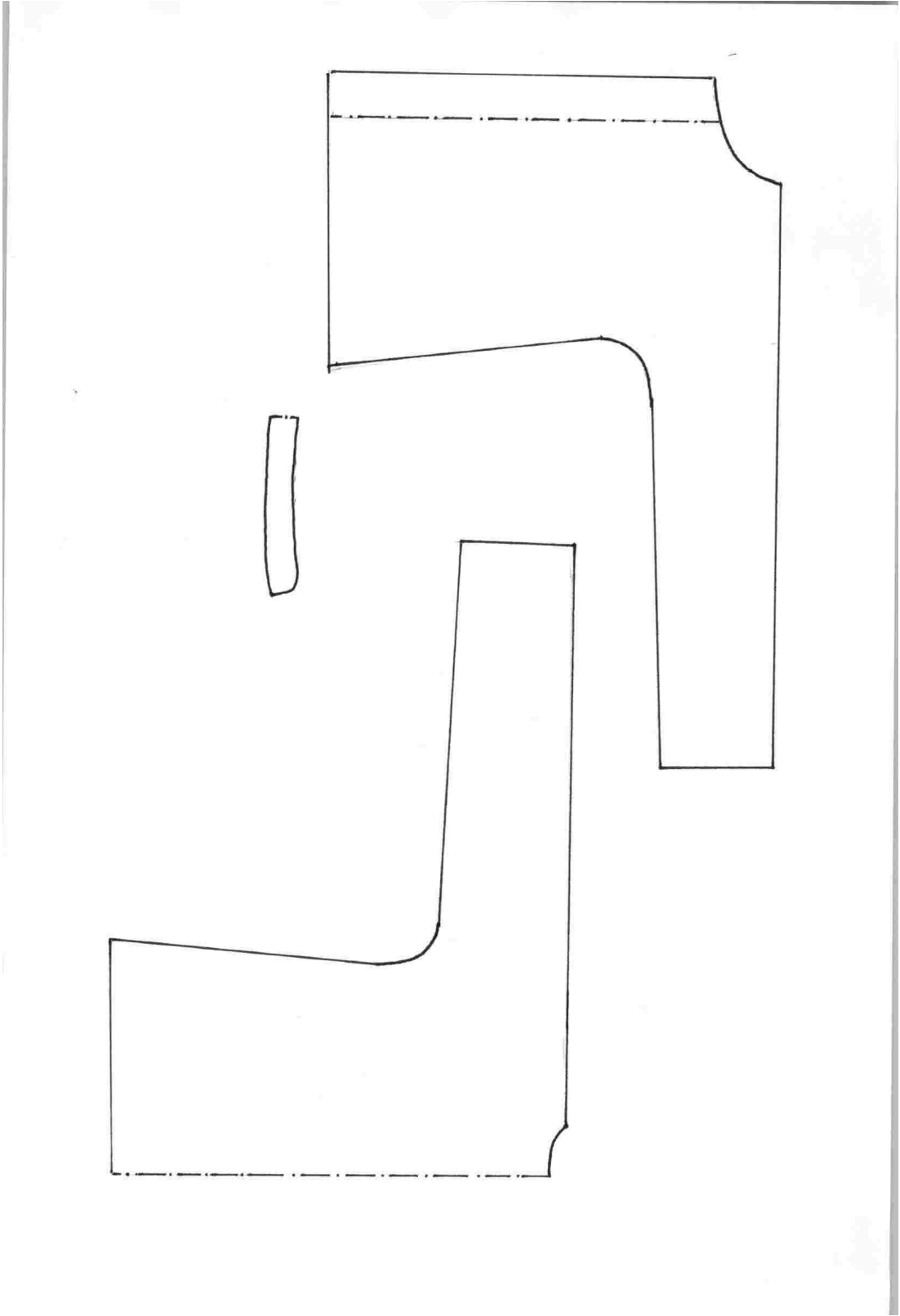
BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI

Örnek No	: 32
Parça No	: 31
Şekil No	: 103
İnceleme Tarihi	: 26.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Cepken
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Günlük cepken
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Alaçam
Kaynak Kişi	: Melise Coşkunsu
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı çiçekli kumaş
Kullanılan Teknik	: El ve makine dikişi
Kompozisyon	: Kırmızı çiçekli pamuklu dokuma kumaş yine çiçekli dokuma kumaş ile astarlanarak, kapitone makine dikişi ile dikilmiştir. Üçetek üstüne giyilmektedir.

Şekil 104. Örnek No 32, Cepkenin teknik kalıp çizimi

Şekil 105. Örnek No 32, Cepkenin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No

: 33

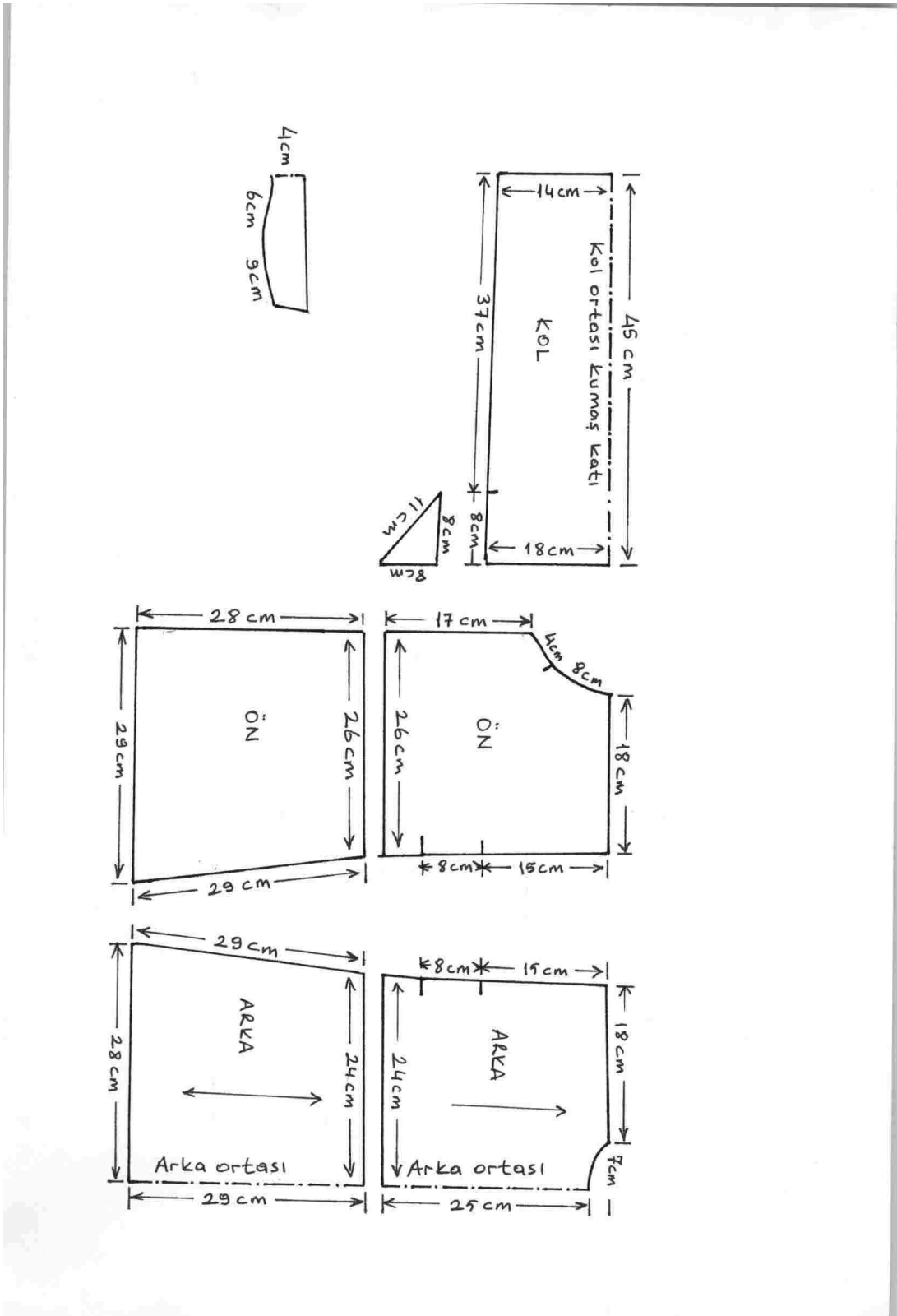
Parça No

: 32

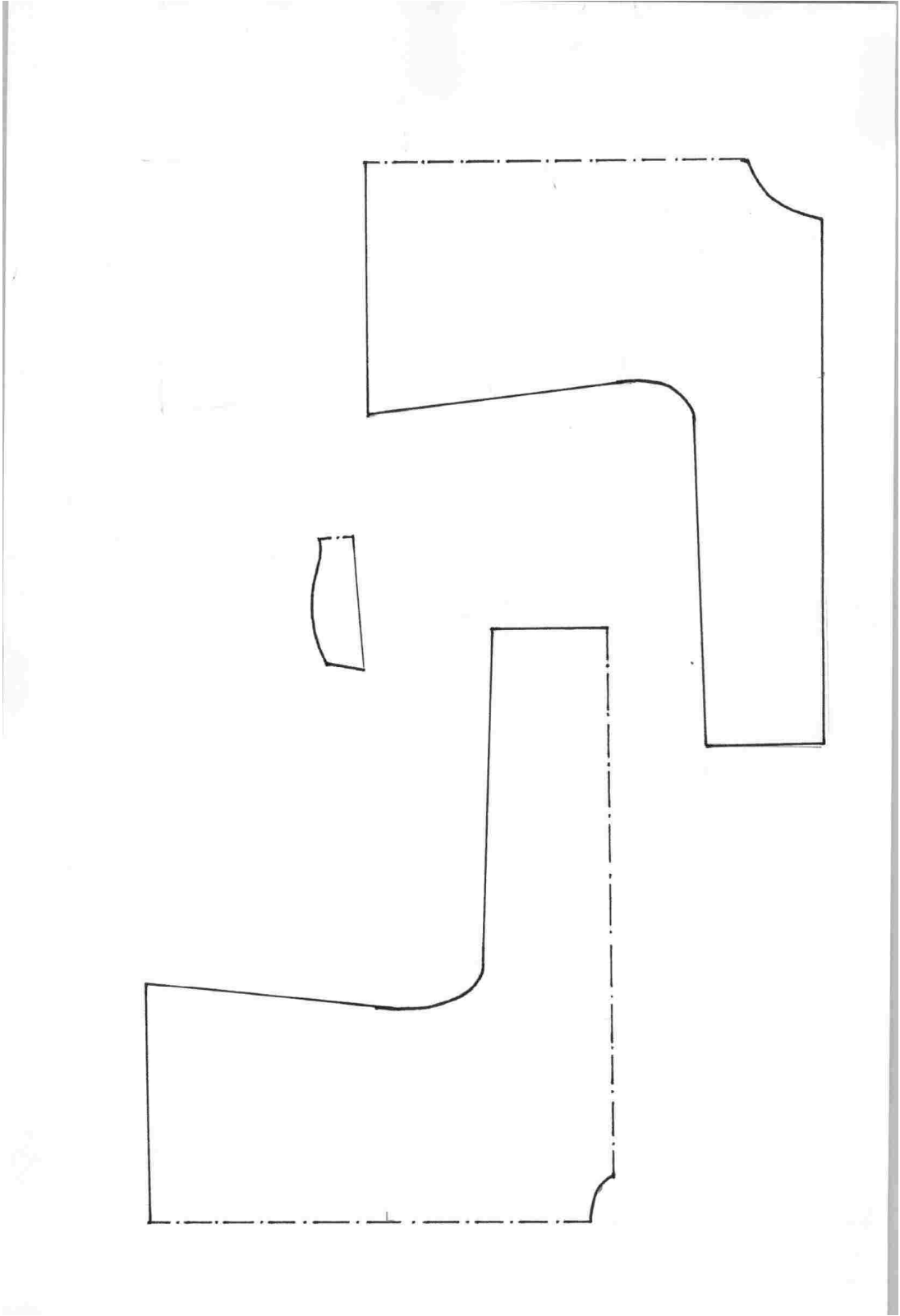
Şekil No

: 106

İnceleme Tarihi	: 10.10.2009
Giysi Parçasının Adı	: Ceket
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Ceket
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Gazi Üniversitesi Müzesi
Kaynak Kişi	:
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Hibe
Tarhlendirme	:
Kullanılan Boyut	: 1/20
Kullanılan Malzeme	: Pamuklu dokuma kumaş
Kullanılan Renk	: Kırmızı
Kullanılan Teknik	: Makine dikişi
Kompozisyon	:Pamuklu dokuma kumaşla dikilen ceket, önden açık gömlek yaka çalışılmıştır. Göğüs ve beden kısmı iki ayrı parça ve desende hazırlanmıştır.

Şekil 107. Örnek No 33, Ceketin teknik kalıp çizimi

Şekil 108. Örnek No 33, Ceketin sadeleştirilmiş teknik kalıp çizimi

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

AYAĞA GIYILEN GİYSİ PARÇALARI

Örnek No	: 1
Parça No	: 1
Şekil No	: 109
İnceleme Tarihi	: 14.08.2009
Gıysi Parçasının Adı	: Çarık
Gıysi Parçasının Yöredeki Adı	: Çarık
Gıysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	:
Kullanılan Malzeme	: Manda derisi
Kullanılan Teknik	: Biz ve delgi kullanılarak elde dikiş
Kullanılan Renk	: Doğal deri rengi

Kompozisyon

: arık taban, tarak ve yan kısımları tek parça kalıp oluşturularak el dikişi tekniği ile ayakkabı formu verilmiştir.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

AYAĞA GİYİLEN GİYSİ PARÇALARI

Örnek No	: 2
Parça No	: 2
Şekil No	: 110
İnceleme Tarihi	: 14.08.2009
Giysi Parçasının Adı	: Çorap
Giysi Parçasının Yöredeki Adı	: Çorap
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer	: Atakent
Kaynak Kişi	: Sabahat Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıllık
Kullanılan Boyut	:
Kullanılan Malzeme	: Yün, tiftik
Kullanılan Teknik	: Beş şişle çorap örgüsü
Kullanılan Renk	: Doğal tiftik ve renkli yün

Kompozisyon

: Yazın giyilmek için örülen çoraplar, beyaz ya da krem renginde örülmüştür. Kışlık çopralarda ise değişik renklerle desenler oluşturulmuştur.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 1
Parça No	: 1
Şekil No	: 111
İnceleme Tarihi	: 28.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Gerdanlık
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Gerdanlık
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun Müzesi
Kaynak Kişi	: Müze
Koleksiyona Geliş Biçimi	: ?
Tarihlendirme	: ?
Kullanılan Boyut	: 1/3
Kullanılan Malzeme	: Gümüş
Kullanılan Teknik	: Gümüş işlemeciliği
Kullanılan Renk	: Gümüş

Kompozisyon

: Gümüş zincir üzerine çift sıra dizilen gümüş sikkelerden oluşturulmuştur.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 2
Parça No	: 2
Şekil No	: 112
İnceleme Tarihi	: 16.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Gümüş kemer
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Gümüş hasır dokuma kemer
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Merkez
Kaynak Kişi	: Nedim Genç
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Antika
Tarihlendirme	: 90 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/3
Kullanılan Malzeme	: Gümüş
Kullanılan Teknik	: Hasır dokuma
Kullanılan Renk	: Gümüş
Kompozisyon	: Materyali gümüş olan hasır dokuma kemer yine gümüş işlemeli toka ile süslenmiştir.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 3
Parça No	: 3
Şekil No	: 113
İnceleme Tarihi	: 28.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Gerdanlık
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Gerdanlık
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun Müzesi
Kaynak Kişi	: Müze
Tarihlendirme	: ?
Kullanılan Boyut	: 1/5
Kullanılan Malzeme	: Gümüş
Kullanılan Teknik	: Gümüş el işleme
Kullanılan Renk	: Gümüş
Kompozisyon	: Gümüş zincir üzerine gümüş halka bağlantıları ile gümüş paralar ve üçgen parçalar sıralanmıştır.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 4
Parça No	: 4
Şekil No	: 114
İnceleme Tarihi	: 21.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Gerdanlık
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Göğüslük
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Alanlı
Kaynak Kişi	: Fikret Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/3
Kullanılan Malzeme	: Gümüş

Kullanılan Teknik	: Gümüş el işçiliği
Kullanılan Renk	: Gümüş
Kompozisyon	: Takı Pamuklu kordon ip üzerine üçlü kompozisyon oluşturularak sallantılı bir hale getirilmiştir.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 5
Parça No	: 5
Şekil No	: 115
İnceleme Tarihi	: 21.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Tokalı kemer
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Gümüş hasır dokuma tokalı kemer
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Samsun, Alanlı
Kaynak Kişi	: Emine Koç
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/3
Kullanılan Malzeme	: Gümüş
Kullanılan Teknik	: Hasır dokuma
Kullanılan Renk	: Gümüş
Kompozisyon	: Materyali gümüş olan hasır dokuma kemer yine gümüş işlemeli toka ile süslenmiştir.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR

Örnek No	: 6
Parça No	: 6
Şekil No	: 116
İnceleme Tarihi	: 21.08.2009
Takı Parçasının Adı	: Bel kuşağı
Takı Parçasının Yöredeki Adı	: Bel kuşağı, kemer
Takı Parçasının Bulunduğu Yer	: Alanlı köyü, Samsun
Kaynak Kişi	: Fikret Aydın
Koleksiyona Geliş Biçimi	: Sandık
Tarihlendirme	: 90 yıl üstü
Kullanılan Boyut	: 1/3
Kullanılan Malzeme	: İpekli ve parlak ipler
Kullanılan Teknik	: Kolon dokuma
Kullanılan Renk	: Gümüş rengi

Kompozisyon

: Bel kuşacağı kemer, elde ipekli ve parlak iplerden iki parmak kalınlığında kolon dokumadan oluşturulmuştur.

4.3. Samsun il ve İlçelerinde Geleneksel Kadın Giyiminde Sadeleştirmeye İlişkin Örnek Çalışmaların Orijinal ve Sadeleştirilmiş Çizimleri ile Geliştirilen Prototip Örneği

Araştırması yapılan Samsun ilinde özel günlerde giyilen geleneksel kadın kıyafeti ile ilgili sadeleştirilmesi yapılan giysi kalıpları küçültülerek 35 cm. boyunda prototip olarak hazırlanan yapma bebek üzerine giydirilmiştir.

Şekil 117. Üretilen Prototip Kitre Bebek

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Samsun ili, merkez ve ilçelerinde bulunan kıyafetlerin özellikleri, kullanılan teknikler ve renkler incelenmiştir. Giysilerin kalıp çizimleri yapılarak sadeleştirilmiş ve kalıplar oluşturulmuştur. Elde edilen kalıplardan bir örnek kıyafet dikilerek folklorik yapma bebek üzerine giydirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak bilgi formları kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Araştırma sonunda kadın giyim kuşam çeşitliliği olarak Samsun Merkez, Atakent, Alanlı, Toybelen yörelerinde daha çok kadın giysileri bulunmuştur.

Bazı ilçelerde halen dokuma tezgahlarının bulunduğu görülmüştür. Bu tezgahlarda gömlek, kuşak, önlük için kullanılan pamuklu kumaş dokumaları yapıldığı söylenmiştir.

Ekonomik nedenlerle halkın birçoğu geleneksel giysilerini giyip kullanarak hırpalanmışlardır. Bazı sandıklarda ise halen hiç giyilmemiş yaka kısmı kapalı gömlekler bulunmaktadır.

Tepeliklere ise daha çok müze ve elde edilen eski fotoğraflardan faydalanılarak ulaşılmıştır. Bu tepeliklerin altın ve sikkelerle süslendiği için ekonomik nedenlerle satılarak elden çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Samsun Atakent Beldesindeki sandıklardan elde edilen giysilerde çoğunluk renk olarak mor ve tonları kullanılmıştır. Halk biliminde mor renk gurbeti, hasreti, özlemi temsil eder. Savaşlar ve sosyal nedenlerle yörede çok insan hareketi olmuştur. Bu nedenle mor renk hakimiyeti olduğu anlaşılmaktadır.

Kıyafetlerden elde edilen kalıplar incelenmiş, dikişte pratiklik sağlamak amacıyla sadeleştirmeler yapılmıştır. Bu sadeleştirmeler 1/20 oranında folklorik yapma bebek kıyafeti giydirilecek ölçüde küçültülmüş ve Samsun yöresi kıyafet özelliğini

bozmadan prototip yapma bebek üzerine uygulandığında, dikilen giysilerin daha hızlı, kolay ve pratik olarak üretilebileceği kanıtlanmıştır.

Samsun giysileri örnek alınarak giydirilen folklorik yapma bebekler sayesinde, giysilerin unutulup kaybolmasının önüne geçilecek ve yöre turizmine katkı sağlayacak yapma bebek üretim ve ticareti başlayacaktır. Böyle bir araştırma çalışmasının ülkemizin kültür çeşitliliği de dikkate alındığında çeşitli yöreler için örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara dayanılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Bölgede yöresel kadın kıyafetleri kullanılmış fakat çevrenin etkisi, ekonomik ve sosyal koşullar köyden kente göç ve modanın etkisi ile artık kullanılmamaktadır. Bu zengin kültürün kaybolmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Anadolu'nun illerine göre yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle benzer araştırmaların Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediyeler, İl Milli Eğitim Müdürlüğü gibi kamu kurum ve kuruluşlarının destek ve koordinatörlüğünde yapılarak bu kültürün yok olmasının önüne geçilmelidir.

Bu kapsamda henüz yok olmamış kıyafet örneklerinin ortaya çıkartılarak fotoğraflanması, ölçülendirilmesi, teknik özelliklerinin tespiti ve kalıplarının hazırlanması çalışmalarının yapılmasında büyük yarar olacaktır.

Yöresel kıyafetlerin müzelerde koruma altına alınması, gün ışığından zarar görebilecek olanların özel odalarda saklanması, bu örneklerin bire bir yeni kopyaları yapılarak sergilenmesi, iç ve dış turizm açısından önemli olacaktır.

Bölgede yöresel folklorik bebek ticaretine rastlanmamıştır. Bu çalışma sonucunda hazırlanan pratik kalıplarla ucuz ve kolay hediye ve turistik bebek üretiminin, bölgeyi temsil edebilecek örneklerinin seri üretimi yapılması sağlanmalı, tanıtımları desteklenmelidir.

Turistik olarak hazırlanacak yöresel giysili folklorik bebeklerin ekonomi ve turizme katkısının sağlanmasında çeşitli kurum ve kuruluşların desteği sağlanmalıdır.

Yöresel kıyafetlerin karakteristik özellikleri, renk, desen ve süsleme aksesuarlarının korunarak standart kalıplarının hazırlanarak kıyafetlerin üretilmesi ve halk dansları ekiplerinin kullanmasının sağlanması kültürün korunmasına ve yaşatılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kız meslek liseleri, pratik sanat okulları, belediyelerin meslek edindirme kursları gibi kurumlarda folklorik bebek yapımı, kitre bebek yapımı ve bu bebeklerin giydirilmesi içerikli ders programlarında standart kalıp çıkarılması çalışmalarında dikkate alınmasında yarar görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aker, M. ve Bostancıoğlu, H. (1970). *Genel Teknoloji*. Ankara: Güneş Matbaacılık.
- Altınay, H. (1992). *Moda ve Tarihi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Altınışik, N. (1977). *Bergama Müzesinde Bir Çepni Gelini Giyimi*. Türk Etnografya Dergisi, 17; 135–137.
- Barışta,Ö. (2001).*Cumhuriyet Dönemi Türk Halk İşlemeciliği Desen ve Terminolojisinden Örnekler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayraktar, F. (1990). *Giyim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bilgin, N. (1990). *Folklorik Yapma Bebekçilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çoruhlu, T. (1995). *Eski Ayakkabılar*. İlgı dergisi, 81; 29–31.
- Erden,A.(1999). *Anadolu Giysileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erden, B., Şenol, A., Tezsever, S., Kartal, G. (1999). *Türk Halk Oyunları Giysileri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Günay, U. (1986). *Tarihi Türk Kadın Kıyafetleri*. İstanbul: Odvi Yayınları.
- İmer, A. (1979). Niğde Yöresi Kadın Giyimi. Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kaya, F. (1981). *Nevşehir İli Çiftçilerinin Köy Elsanatları Uğraşları Üzerinde Araştırmalar*. Ankara: Ziraat fakültesi yayınları
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kırzioğlu, N.G. (1973). Erzurum Merkez İle Civar Köylerinde Kadın Giyimi Üzerine Araştırmalar. Erzurum : Atatürk Üniversitesi.
- Koç, F. (1997). Kütahya Geleneksel Kadın Giysileri ve Günümüzdeki Durumu. Türkiye’de El sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri. Ankara.
- Koçu, R.E. (1967). *Türk Giyim Kuşam Sözlüğü*. Ankara: Başnur Matbaası.
- Komşuoğlu, Ş. İmer, A., Seçkinöz, M., Alpaslan, S. Etike S. (1986). *Resim II. Moda Resmi ve Giyim Tarihi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Koyunlu, A. (1986). *Kaybolan El Sanatlarından Deri ve Dericilik*. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, (34–35); 26.
- Onur, B.(2002). *Oyuncaklı Dünya*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Ögel, B. (1991). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

- Ölmez, N. F. 1994. "Güdül İlçesinde Kadın Giyimi Üzerinde Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, Ankara.
- Örnek, S., V. (1992). Türk Halk Bilimi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özdemir.M. (2003). *Yapma Bebek Teknikleri*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Öztürk, İ. (1994). *Geleneksel Türk Sanatlarına Giriş*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Öztürk, İ. (1976)."Yenikent Köyünde Kadın Giyim Kuşamı" Türk Folklor Araştırmaları 2; 103-116.
- Parekh, B. (2002). *Çok kültürlülüğü Yeniden Düşünmek*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Sarioğlu, H. (2003)."Tosya'da Kadın Kıyafeti Geleneği", G.Ü. Mesleki Eğitim Dergisi, 3; 1-13.
- Sevin,N. (1990). *OnÜç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bakış*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Sezgin, M. (1991) Konya Sarayönü Başhöyük Köyü Kadın Kıyafetleri. Ankara Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları:153,s.119-138,.
- Sürür, A. (1994). Terminolojik bir yaklaşımla tekstil el sanatları. II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri. İzmir.
- Toygar, K. (1987). *Türklerde Yapma Bebek*. Türk Folkloru, 59; 8-10.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (1971). Ankara: Alfa Yayınları.
- Ankara Şerife Uludağlı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.olgulasmaenstitüsü.com.tr>)
- Batman Ören Folklorik Yapma Bebekler([www.http://batmanorenbebek.net/](http://batmanorenbebek.net/), 2010)
- Gesim Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğünden Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.gelenekselelsanatları.gov.tr>)
- İstanbul El Sanatları Çarşısından Folklorik Yapma Bebek Örnekleri (<http://www.elsanati.site90.com>)
- Samsun Valiliği ([http://:www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp](http://www.samsun.gov.tr/gd_coğrafya.asp), 2010)

EKLER

Ek1: (Boş Bilgi Formu Örnekleri)

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No :
Giyinin Kullanıldığı Yöre :
Giyinin Adı :
İnceleme Tarihi :
Şekil No :

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**A- BAŞA BAĞLANAN VE TAKILAN GİYİM PARÇALARI**

Örnek No :
Parça No :
Şekil No :
İnceleme Tarihi :
Giysi Parçasının Adı :
Giysi Parçasının Yöredeki Adı :
Giysinin Parçasının Bulunduğu Yer :
Kaynak Kişi :
Koleksiyona Geliş Biçimi :
Tarhlendirme :
Kullanılan Boyut :
Kullanılan Malzeme :
Kullanılan Teknik :
Kullanılan Renk :
Kompozisyon :

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**B-BEDENE GİYİLEN GİYİM PARÇALARI**

--

Örnek No :
Parça No :
Şekil No :
İnceleme Tarihi :
Gıysi Parçasının Adı :
Gıysi Parçasının Yöredeki Adı :
Gıysi Parçasının Bulunduğu Yer :
Kaynak Kişi :
Koleksiyona Geliş Biçimi :
Tarihlendirme :
Kullanılan Boyut :
Kullanılan Malzeme :
Kullanılan Renk :
Kullanılan Teknik :
Kompozisyon :

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**C- AYAĞA GİYİLEN GİYSİ PARÇALARI**

Örnek No :
Parça No :
Şekil No :
İnceleme Tarihi :
Giysi Parçasının Adı :
Giysi Parçasının Yöredeki Adı :
Giysi Parçasının Bulunduğu Yer :
Kaynak Kişi :
Koleksiyona Geliş Biçimi :
Tarhlendirme :
Kullanılan Boyut :
Kullanılan Malzeme :
Kullanılan Teknik :
Kullanılan Renk :
Kompozisyon :

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU**D- KULAĞA, BOYUNA, BELE VE AYAĞA TAKILAN TAKILAR**

Örnek No :
Parça No :
Şekil No :
İnceleme Tarihi :
Takı Parçasının Adı :
Takı Parçasının Yöredeki Adı :
Takı Parçasının Bulunduğu Yer :
Kaynak Kişi :
Koleksiyona Geliş Biçimi :
Tarihlendirme :
Kullanılan Boyut :
Kullanılan Malzeme :
Kullanılan Teknik :
Kullanılan Renk :
Kompozisyon :